

WYMAGANIA NA OCENY DO HISTORII

dla liceum ogólnokształcącego i technikum
„Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”

Spis treści

Klasa 1 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”	2
Klasa 2 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”	22
Klasa 3 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”	69
Klasa 4 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”	112
Klasa 2 „Zrozumieć przeszłość. Zakres rozszerzony”	137

Klasa 1 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie człowieka Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza Początki osiadłego trybu życia 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>mezolit</i> , <i>neolit</i> , – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia pojęcie <i>Żyzny Półksiężyc</i> i wskazuje ten obszar na mapie – wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów Pismo i znaczenie jego wynalezienia 	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej – wyjaśnia okoliczności	– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

	<ul style="list-style-type: none"> Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 		powstania pisma i znaczenie jego wynalazienia		– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala	
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> Dzieje starożytnego Egiptu Ustrój polityczny państwa faraonów Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu Politeistyczne wierzenia Egipcjan Osiągnięcia cywilizacji Egiptu Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Egipt i Nil wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej opisuje warunki naturalne Egiptu prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i> rozpoznaje pismo hieroglificzne rozpoznaje piramidy egipskie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu wyjaśnia okoliczności powstania piramid rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu wymienia główne cechy religii egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu

4. Izrael, Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie 	<p>– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan</p>	<p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej</p> <p>– rozpoznaje pismo fenickie</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela</p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu</p> <p>– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego</p> <p>– ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona</p> <p>– wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności</p>
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji • Charakterystyka <i>polis</i> greckiej • Elementy wspólnoty greckiej • Rola religii greckiej • Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis</i>, <i>Hellada</i>,</p> <p>– wskazuje na mapie teren Grecji</p> <p>– opisuje warunki naturalne Grecji</p> <p>– wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia główne cechy systemu <i>polis</i></p> <p>– wymienia główne cechy religii greckiej</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka</i>, <i>kolonia</i>, <i>metropolia</i></p> <p>– wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady</p> <p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej</p> <p>– omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej</p>	<p>– opisuje struktury społeczne <i>polis</i></p> <p>– wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej</p> <p>– wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej</p> <p>– opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji</p>
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja</i>, <i>obywatel</i>, <i>tyran</i></p> <p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– wymienia główne organy władzy w</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>ostracyzm</i></p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustroje</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe)</i>, <i>Rada Pięciuset</i>, <i>Heliaja (sąd ludowy)</i>, <i>strateg</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona,</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>

	<p>w czasach Peryklesa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<p>demokratycznych Atenach</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p>	<p>demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p>	<p>główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p>	<p>Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p>	
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>wychowanie spartańskie</i></p> <p>– wskazuje na mapie Spartę</p> <p>– wymienia główne organy władzy w Sparcie</p> <p>– wymienia etapy życia spartiaty</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiaci</i>, <i>periojkowie</i>, <i>heloci</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Sparty</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra</i>, <i>efor</i>, <i>apella</i>, <i>geruzja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i></p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie</p> <p>– opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty</p> <p>– wyjaśnia rolę Likurga</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty</p>	<p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p>
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Strategia walki starożytnych Greków i Persów • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagani grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita</i>, <i>falanga</i>, <i>triera</i></p> <p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa</i>, <i>hoplon</i>, <i>hegemon</i>, <i>kontrybucja</i></p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska</i>, <i>epoka hellenistyczna</i>,</p> <p>– lokalizuje na mapie</p>	<p>– omawia znaczenie bitwy pod Cheroneą</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym</p>

	<p>Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<p>Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą)</p>	<p>przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>macedońskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p>	<p>przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii greckiej • Literatura i teatr grecki • Architektura grecka • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji • Kultura hellenistyczna 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene, proskenion, orchestra, gimnazjon, pakration</i>,</p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia główne świątynie starożytnych Aten</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków</p>	<p>– omawia dokonania: Talesa z Miletu, Parmenidesa, Pitagorasa, Epikura, Zenona z Kition, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidasza</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>	<p>– opisuje główne cechy filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p>
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i rozwój Rzymu • Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych • Powstanie ustroju 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wskazuje na mapie Italię i Rzym</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– opisuje skład i zasady</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia</p>

	<p>republikańskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania republiki • Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– omawia cechy religii starożytnych Rzymian</p>	<p>ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Rzymu</p>	<p>– przedstawia legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p>	<p>funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p>	<p>ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p>
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja armii rzymskiej • Podboje Rzymu w Italii • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium, sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę</p>	<p>– opisuje strukturę legionu rzymskiego</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen punickich</p> <p>– wymienia skutki podbojów rzymskich</p> <p>– omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e.</p> <p>– podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zamą, zniszczenia Kartaginy</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego</p>
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo, gladiator</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>	<p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem</p>	<p>– opisuje powstanie Spartakusa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos,</p>	<p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konneliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>

				Akcjum)		
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana</i>, <i>Imperium Rzymskie</i>, <i>romanizacja</i></p> <p>– wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich</p> <p>– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie</p>	<p>– podaje przykłady romanizacji</p> <p>– wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>limes</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>wyzwoleniec</i></p> <p>– opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę swojego imperium</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej</p> <p>– opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego</p>
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie</i>, <i>amfiteatr</i>, <i>akwedukt</i>, <i>Koloseum</i>, <i>bazylika</i>, <i>droga rzymska</i></p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu</p>	<p>– wymienia cechy prawa rzymskiego</p> <p>– wymienia cechy architektury rzymskiej</p>	<p>– omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej</p> <p>– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenas</p>	<p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego</p>	<p>– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej</p>
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo</i>, <i>mesjasz</i>, <i>apostołowie</i>, <i>męczennicy</i></p> <p>– lokalizuje w miejscu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą</p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa</p> <p>– przedstawia działalność św. Piotra i</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów</p>

	<p>legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian 	<p>i czasie narodziny chrześcijaństwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje symbole chrześcijańskie – wymienia główne cechy chrześcijaństwa 	<p>w cesarstwie rzymskim</p>	<p>Pawła</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa 	<p>sukcesu chrześcijaństwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian 	
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Tetrarchia i <i>dominat</i> w Rzymie • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>, <i>Wielka Wędrówka Ludów</i>, <i>dominat</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia</i>, <i>Hunowie</i>, <i>uzurpacja</i> – wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego – wyjaśnia główne założenia ustrojowe <i>dominatu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						

1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Upadek cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum, ikona</i> – rozpoznaje plan Konstantynopola – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Allah, Koran, meczet</i> – wyjaśnia, kim był Mahomet – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – wymienia główne założenia religii islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – wyjaśnia, kim był 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Karolingów – lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie – opisuje w porządku 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków

	<p>w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przejęcie władzy przez Karolingów • Utworzenie państwa kościelnego 	<p>Chlodwig</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie</p>		<p>obszarze cesarstwa rzymskiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Wulfili, Karola Młota i Pepina Krótkiego</p>	<p>chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków</p>	
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz, renesans karoliński, minuskuła karolińska</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych</i></p> <p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, margrabia, christianitas</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy</p>
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	<p>– wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki</p> <p>– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p> <p>– omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p> <p>– omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p> <p>– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów</p>

6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego Drabina feudalna Stany społeczne i ich rola w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – charakteryzuje życie codzienne rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej – omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne – przedstawia drogę chłopca do godności rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego – omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie Słowian Kultura i wierzenia Słowian Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie i Awarowie</i> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi, Rurykowicze, gągolica</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo Samona i Państwo Wielkomorawskie – wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki osadnictwa na ziemiach polskich Kultura łżycka i osada w Biskupinie Wpływy rzymskie na ziemiach polskich Przybycie Słowian na ziemię polskie Początki ekspansji 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię, Piastowie, drużyna, gród</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan – wymienia osiągnięcia Mieszka I – lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łżycka, Biskupin</i> – wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna, szlak bursztynowy, Dagome iudex, Związek Wielecki</i> – opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojne Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

	<p>terytorialnej Polan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	chrzest Polski		<p>pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski 		
2. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Misja biskupa Wojciecha • Zjazd gnieźnieński • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja, relikwia, święty</i> – wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III – lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo</i> – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wskazuje na mapie arcybiskupstwa utworzone w czasach Bolesława Chrobrego – opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądrygo 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Mieciaława, Bezpryma i Brzetysława 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów – omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów

4. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Panowanie Władysława Hermana • Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym • Rządy Bolesława Krzywoustego 	<p>– umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego</p>	<p>– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem</p> <p>– przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– omawia przebieg sporu Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego</p> <p>– omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p> <p>– wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana</p>	<p>– omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego</p>
5. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i></p> <p>– umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnańcem a jego braćmi</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p> <p>– tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego</p>
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm,</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konkordat</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm,</i></p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu</p>	

a papiestwem	<ul style="list-style-type: none"> • Spór papiestwa z cesarstwem – przyczyny i skutki • Papiestwo u zenitu potęgi politycznej • Wielka schizma wschodnia 	<p><i>prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III</p>	<p>– wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu</p> <p>– wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem</p>	<p><i>celibat, beneficja</i></p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę</p> <p>– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej</p>	Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła	
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Turków w Ziemi Świętej • Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>krucjata</i></p> <p>– lokalizuje w czasie okres krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn</p>	<p>– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki krucjat</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa, Cesarstwo Łacińskie</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców</p> <p>– opisuje losy zakonów rycerskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy</p>
3. [4.] Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój wsi w średniowieczu • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupolówka, trójpolówka, ratusz, cech, patrycjat, pospólstwo, cech</i></p> <p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p>	<p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz pieniężny, zasadzka, przęgierz, gildia, sukiennice, weksel</i></p> <p>– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta 	– omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi		<p>średniowiecznych miast i wsi</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje samorząd średniowiecznego miasta – wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście 		wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
4. [5.] Kościoł w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma Kościoła • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja, niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia</i> – omawia rolę, jaką w dziejach Kościoła odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán – lokalizuje w czasie sobór w Konstancji	– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw	– wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, sktyptioium, kapitularz, wirydarz</i> – wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych i kaznodziejskich – wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu – wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji	– wyjaśnia założenia ideowe albigensów – opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
5. [6.] Europa późnego średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Epidemia dżumy i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni	– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne	– wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy, powstanie Wata Tylera, zakeria, utrakwiści,</i>	– za pomocą mapy opisuje ekspansję Osmanów – w szerokim zakresie	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego

za	<ul style="list-style-type: none"> Husytyzm Powstanie imperium osmańskiego Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	upadek Konstantynopola	założenia ideologii husyckiej	<i>taboryci</i> – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej	politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich	
6. [7.] Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy Architektura romańska i gotycka Szkolnictwo w średniowieczu Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej	– za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej	– opisuje system edukacyjny w średniowieczu – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> Koniec pryncypatu Sprowadzenie Krzyżaków do Polski Zmiany społeczne, ekonomiczne 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, lokacja</i> – wyjaśnia, kim byli:	– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast – wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasądca, sołtys, wójt, łan, wolni goście, wolnizna</i>	– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia

	<p>i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich 	<p>Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny</p> <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego – lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą 	<p>zagrożenia dla ziem polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk – opisuje proces lokowania wsi i miast – opisuje pierwsze próby zjednoczenia państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski 	<p>dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
<p>2. Odbudowa Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami – wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II – wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert, Jan Luksemburski – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka – ocenia rolę 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka – wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w omawianym okresie

				panowania Przemysławidów w Polsce		
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski Rozwój cywilizacyjny ziem polskich Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego
4. Od Andegawenów do Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów Początki unii polsko-litewskiej Polityka Władysława Jagiełły Początek rządów dynastii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna, przywilej, Andegawenowie</i> – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle – lokalizuje w czasie rządy: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – za pomocą tablicy chronologicznej tłumaczy związek między dynastiami Piastów, Andegawenów i Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – wyjaśnia rolę, jaką 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej – wymienia skutki bitwy 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod Grunwaldem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie

	<p>znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • Kolejne wojny z zakonem krzyżackim 	<p>odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, księżę Witold</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką</p>	<p>grunwaldzkiej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica</p>	<p>ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski</p>
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Przywileje szlacheckie • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią</p> <p>– wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia skutki II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i></p> <p>– omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się ustroju Królestwa Polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej</p> <p>– omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza</p> <p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka</p>	<p>– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <p>– w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski</p>
7. Kultura Polski średniowiecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza,</p>	<p>– opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki</p>	<p>– omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>

	<p>dziejopisarstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego</p>	<p>w Polsce</p>	<p>Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły</p>	<p>średniowiecza w Polsce</p>	
--	--	--	-----------------	---	-------------------------------	--

Klasa 2 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Europa i Nowy Świat						
Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wielkich odkryć geograficznych Wyprawy Portugalczyków Odkrycia Hiszpanów Podróż dookoła świata Znaczenie wielkich odkryć geograficznych Cywilizacje prekolumbijskie i ich osiągnięcia 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni: wyprawy odkrywcze Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522) – identyfikuje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)	– stosuje pojęcie <i>karawela</i> – identyfikuje postać Bartolomeu Diasa – przedstawia osiągnięcia: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia ludy prekolumbijskie zamieszkujące Amerykę Środkową i Andy – wskazuje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów – wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba	– stosuje pojęcia: <i>busola, cywilizacja prekolumbijska</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: postanowienia traktatu w Tordesillas (1494), wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488)– identyfikuje postać Bartolomeu Diasa, – wyjaśnia wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na organizację wypraw odkrywczych – wyjaśnia, dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów	– stosuje pojęcia: <i>karaka, kwadrant, astrolabium, laska św. Jakuba</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje prekolumbijskie, założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415), pokonanie przesmyku łączącego Amerykę Północną z Południową przez Hiszpanów (1513) – identyfikuje postacie: Juana Sebastiána Elcaño, Ameriga Vespucciego – przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda	– ocenia skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków

		<p>– wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych</p>	<p>i Ferdynanda Magellana</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba – opisuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana 	<p>były szczególnie ważne podczas wypraw oceanicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem – wymienia osiągnięcia cywilizacji Majów, Azteków i Inków 	<p>Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów – wyjaśnia znaczenie wyprawy Ameriga Vespuciego dla wiedzy geograficznej Europejczyków – charakteryzuje przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy 	
<p>Podboje kolonialne i ich skutki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki konkwisty w Ameryce • Podbój państwa Azteków • Podbój imperium Inków • Imperium portugalskie • Handel kolonialny • Niewolnictwo w Nowym Świecie • Gospodarka europejska po odkryciach 	<p>– stosuje pojęcia: <i>konkwista, konkwistador, dualizm gospodarczy, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni podboje Hernána Cortésa (1519–1521), Francisca Pizarra (1530–1533)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>metropolia, faktoria, kompania handlowa, manufaktura, inflacja, płodozmian, folwark, wczesny kapitalizm</i></p> <p>– wskazuje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii w Ameryce</p> <p>– przedstawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>giełda towarowa, rolnictwo intensywne, rolnictwo ekstensywne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500)</p> <p>– identyfikuje postacie:</p>	<p>– lokalizuje w czasie zakaz czynienia niewolników z Indian (1543)</p> <p>– identyfikuje postać Tupaca Amaru</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Pedra Cabrala</p> <p>– przedstawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych</p> <p>– ocenia postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki</p> <p>– ocenia skutki</p>

	<p>geograficznych</p> <ul style="list-style-type: none"> Skutki ekspansji kolonialnej 	<p>– wskazuje na mapie podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu–wymienia skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe wewnątrz tego procesu)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów konkwistadorów w Nowym Świecie</p> <p>– wymienia czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– omawia rozwój gospodarczy Europy Zachodniej w XVI w.</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w.</p>	<p>Montezuma, Atahualpa</p> <p>– omawia organizację i funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał model handlu w ramach tzw. złotego trójkąta</p> <p>– omawia zmiany w handlu europejskim wywołane ekspansją kolonialną</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki</p>	<p>– charakteryzuje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy</p> <p>– charakteryzuje czynniki, które zdecydowały o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy</p>	<p>gospodarcze i społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w.</p>
<p>Kultura i sztuka renesansu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Początki odrodzenia Literatura odrodzenia Sztuka renesansu Architektura czasów odrodzenia Nauka w okresie odrodzenia 	<p>– stosuje pojęcia: <i>odrodzenie (renesans), humanizm, teoria heliocentryczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie renesans w Europie (od drugiej połowy XV do XVI w.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>mecenat, rewolucja naukowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wynalezienie druku (ok. 1450)</p> <p>– identyfikuje postacie: Williama Szekspira, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>makiawelizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze wydanie <i>O obrotach sfer niebieskich</i> Mikołaja Kopernika (1543)</p> <p>– identyfikuje postacie: Francesca Petrarki, Dantego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>manieryzm, inkunabuł</i></p> <p>– identyfikuje postacie: François Rabelais’go, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreasa Vessaliusa, Donatella, Jana van Eycka, Rogera van der</p>	<p>– porównuje rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich</p> <p>– ocenia dorobek sztuki i literatury doby renesansu</p>

		<p>Kopernika, Michała Anioła Buonarottiego, Leonarda da Vinci</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu</p>	<p>– przedstawia osiągnięcia Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga,</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki</p> <p>– charakteryzuje główne cechy humanizmu renesansowego</p> <p>– identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne literatury odrodzenia</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał przełom naukowy doby renesansu</p> <p>– wyjaśnia, czym charakteryzował się tzw. <i>człowiek renesansu</i></p>	<p>Alighieri, Niccolò Machiavellego, Giovanniego Boccaccia, Donata Bramante, Albrechta Dürera, Jeana Bodina, Thomasa More’a, Sandro Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Jeana Bodina, Thomasa More’a, Niccolò Machiavellego– przedstawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku</p>	<p>Weydena, Hieronimusa Boscha, Hansa Memlinga, Hansa Holbeina Młodsze, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissoli</p> <p>– opisuje najważniejsze dokonania i odkrycia naukowe okresu renesansu</p> <p>– porównuje architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie</p>	
<p>Reformacja w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji • Luter i początki reformacji • Luteranizm • Wojny religijne 	<p>– stosuje pojęcia: <i>reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wystąpienie Marcina</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>celibat, odpust, zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, Akt supremacji, kościół</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, anabaptyzm, Związek Szmalkaldzki, purytanizm, tumult</i></p>	<p>– identyfikuje postacie: Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta</p> <p>– wyjaśnia, jakie</p>	<p>– porównuje zasady nowych wyznań: luteranckiego, kalwińskiego</p> <p>– ocenia</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kalwinizm • Anglikanizm • Następstwa reformacji 	<p>Lutra (1517), zawarcie pokoju augsburskiego (1555)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII - wymienia przyczyny reformacji - omawia przyczyny i skutki wojen religijnych w Niemczech - wyjaśnia, jakie były skutki reformacji 	<p><i>narodowy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie: wojnę chłopską w Niemczech (1524-1526), ogłoszenie Aktu supremacyjnego (1534) - identyfikuje postać Tomasza Müntzera - wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w. - przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII - przedstawia okoliczności i konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra - omawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu - wyjaśnia, w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych - omawia przebieg reformacji w Europie (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy <i>protestanci</i> (1529) - identyfikuje postacie: Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingliego - wyjaśnia, co odróżniało religijność protestancką od katolickiej - przedstawia organizację Kościoła kalwińskiego - omawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego - przedstawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech 	<p>skutki przyniosła radykalizacja nurtów reformacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje przebieg rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie - przedstawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa reformacji 	<p>społeczne i polityczne skutki reformacji</p>
--	---	--	--	--	---	---

Reforma katolicka	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma katolicka i kontrreformacja • Sobór trydencki • Inkwizycja i cenzura • Wojny religijne • Jezuici • Zmiany w religijności po soborze trydenckim 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kontrreformacja, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie obrady soboru trydenckiego (1545–1563), noc św. Bartłomieja (1572)</p> <p>– wymienia działania podjęte przez Kościół katolicki wobec reformacji</p> <p>– przedstawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>reforma katolicka, hugenoci, jezuici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: założenie zakonu jezuitów (1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych (1559), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ignacego, Loyoli, Małgorzaty Walezjuszki, Henryka Burbona</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli</p> <p>– przedstawia decyzje soboru trydenckiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wojnę w Niderlandach (1566–1648), wprowadzenie kalendarza gregoriańskiego (1582)</p> <p>– identyfikuje postacie: Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach</p> <p>– charakteryzuje działalność zakonu jezuitów</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>gezowie, panteizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów (1588)</p> <p>– identyfikuje postacie: Giordana Bruna, Andrzeja Boboli</p> <p>– omawia zmiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim</p> <p>– rozstrzyga, które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne</p>	<p>– ocenia rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej</p> <p>– ocenia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji</p>
Rozdział II. „Złoty wiek” Rzeczypospolitej						
Panowanie ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie synów Kazimierza Jagiellończyka 	<p>– stosuje pojęcia: <i>hołd pruski, teoria heliocentryczna, arras</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Dominium Maris Baltici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Komisja Morska, arkada, attyka,</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie pokój wieczysty z Turcją (1533)</p>	<p>– ocenia stosunki Polski z sąsiadami na</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Walka o wpływy nad Bałtykiem • Początki odrodzenia na ziemiach polskich • Szkolnictwo i nauka • Literatura renesansu 	<p>– lokalizuje w czasie hołd pruski (1525)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta, Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego</p> <p>– wskazuje główne kierunki polityki zagranicznej Zygmunta Starego</p> <p>– przedstawia polityczne konsekwencje hołdu pruskiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia kultury renesansu w Polsce</p>	<p>zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), I wojnę północną (1563–1570)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Olbrachta, Aleksandra I Jagiellończyka, Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny o Inflanty (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje system szkolnictwa na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój literatury renesansowej</p>	<p><i>literatura sowizdrzalska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: hołd Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Mołdawię (1497)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Gottharda Kettlera, Filipa Kallimacha, Franciszka Florentczyka, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wypraw Jana Olbrachta na Mołdawię</p> <p>– charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta Starego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wojciecha Oczki, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego, Bartosza Paprockiego, Biernata z Lublina</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, które Polska i Litwa utraciły w pierwszej połowie XVI w.</p> <p>– przedstawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka</p> <p>– przedstawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją</p> <p>– wymienia charakterystyczne cechy architektury renesansowej w Polsce</p>	<p>przełomie XV i XVI w.</p> <p>– ocenia, czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus</p> <p>– ocenia działalność polityczną Zygmunta Augusta</p> <p>– ocenia osiągnięcia renesansu polskiego</p> <p>– ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu</p>
--	---	--	--	---	---	---

			<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakim celom służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu 	<p>Węgrzech</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności sekularyzacji Inflant – wyjaśnia, skąd czerpali wzorce polscy zwolennicy idei renesansowych – przedstawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia polskiej nauki w okresie renesansu – wyjaśnia, dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego 	
Demokracja szlachecka	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia szlachty • Początki parlamentaryzmu • Stan szlachecki • Ruch egzekucyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sejm walny, izba poselska, senat, sejmik, konstytucja, elekcyjność tronu, demokracja szlachecka</i> – lokalizuje w czasie: przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), konstytucja <i>Nihil novi</i> (1505) – identyfikuje postaci: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wymienia instytucje polskiego parlamentaryzmu – wyjaśnia, jaką rolę w 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>sejm zwyczajny, sejm nadzwyczajny, magnateria, szlachta średnia, przywilej sądowy, rokosz, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie: przywilej koszycki (1374), przywileje jedlnieńsko-krakowskie (1430 i 1433), pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563) – wyjaśnia, z czego wynikała i na czym polegała uprzywilejowana 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>prawo ziemskie, egzekucja dóbr, nobilitacja, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, królewsczyzny</i> – lokalizuje w czasie: przywilej czerwiński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496) – identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego – przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w. – omawia najważniejsze 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> – lokalizuje w czasie przywilej w Mielniku (1501), rokosz lwowski (1537) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów – charakteryzuje rolę szlachty w społeczeństwie Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych przyjętych w Rzeczypospolitej – ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej

		kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja <i>Nihil novi</i>	pozycja szlachty w Rzeczypospolitej – opisuje kompetencje sejmu walnego – omawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmu walnego – wyjaśnia, jaką rolę w polskim systemie politycznym odgrywały sejmiki – przedstawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego	przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów – przedstawia rodzaje sejmików szlacheckich – omawia rodzaje sejmów – charakteryzuje rozwarstwienie stanu szlacheckiego – wyjaśnia, jakie były okoliczności narodzin ruchu egzekucyjnego – wskazuje cele ruchu egzekucyjnego		
Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Luteranizm w Polsce • Wzrost popularności kalwinizmu • Bracia polscy • Tolerancja religijna • Czasy kontrreformacji • Unia brzeska 	– stosuje pojęcie <i>konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia wyznania reformowane i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w. – wymienia działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji	– stosuje pojęcia: <i>bracia polscy (arianie), unia brzeska, wolność religijna, ekumenizm</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) – identyfikuje postacie: Fausta Socyna, Piotra Skargi – wskazuje na mapie zasięg wyznań reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w.	– stosuje pojęcia: <i>dysydenci, unicy, dyzunicy</i> – lokalizuje w czasie: sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), otwarcie Akademii Wileńskiej (1579) – identyfikuje postacie: Jana Łaskiego Młodszeo, Stanisława Hozjusza – wyjaśnia, z jakich powodów ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii	– lokalizuje w czasie rozłam kalwinów i arian (1562–1565) – identyfikuje postacie: Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka – wyjaśnia, jaki stosunek mieli polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych – przedstawia, w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską – wyjaśnia, w jaki sposób ustrój Polski	– ocenia tolerancję wyznaniową w Polsce w odniesieniu do sytuacji w Europie

			<p>– omawia przebieg kształtowania się tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)– wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano państwem bez stosów</p> <p>– charakteryzuje reakcję Kościoła katolickiego na postępy reformacji w Polsce</p>	<p>osiedlała się w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia rozwój luteranizmu i kalwinizmu w Polsce– przedstawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich</p> <p>– omawia konsekwencje unii brzeskiej</p>	<p>wpływał na rozwój reformacji</p>	
<p>Spółeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Spółeczeństwo Rzeczypospolitej • Miasta i rzemiosło • Handel gdański • Folwarki i pańszczyzna 	<p>– stosuje pojęcia: <i>burmistrz, poddaństwo, folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i></p> <p>– charakteryzuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>cech, ława, partacz</i></p> <p>– przedstawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, jak ukształtowała się wyjątkowa pozycja gospodarcza Gdańska w Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ludzie luźni, trzeci ordynek</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: statut warcki (1423), przywilej piotrkowski (1496), wprowadzenie minimalnego wymiaru pańszczyzny (1520)</p> <p>– omawia rozwój miast w Rzeczypospolitej szlacheckiej</p> <p>– przedstawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>monopol propinacyjny</i></p> <p>– wyjaśnia, kto i dlaczego pozostawał poza systemem stanowym w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy</p> <p>– omawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<p>– ocenia gospodarczą rolę Gdańska w XVI w.</p> <p>– ocenia polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim</p> <p>– ocenia położenie chłopów w</p>

				pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki – przedstawia sposób funkcjonowania folwarku szlacheckiego		gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej
Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • W czasach unii personalnej • Unia lubelska • Rzeczpospolita po unii lubelskiej • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Pierwsze bezkrólewie • Przebieg pierwszej elekcji • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Krótkie panowanie Henryka Walezego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>unia realna, wolna elekcja, Artykuły henrykowskie, pacta conventa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie unię lubelską (1569), pierwszą wolną elekcję (1573)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Augusta, Henryka Walezjusza</p> <p>– wymienia postanowienia unii lubelskiej</p> <p>– przedstawia przebieg, okoliczności i skutki jednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bojarzy, polonizacja, sejm konwokacyjny, elekcja viritim, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, detronizacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie koronację i ucieczkę Henryka Walezego (1574)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Jagiellonki</p> <p>– wskazuje na mapie terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia przebieg sejmów lubelskiego w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>interrex</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja „Czarnego” Radziwiłła, Jakuba Uchańskiego</p> <p>– przedstawia relacje polsko-litewskie w czasach unii personalnej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą</p> <p>– przedstawia stosunek litewskiej szlachty i magnaterii do unii realnej</p> <p>– omawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>konfederacja kapturowa, sejmik kapturowy, sąd kapturowy</i></p> <p>– omawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej w okresie pierwszego bezkrólewia</p>	<p>– ocenia skutki unii lubelskiej</p> <p>– ocenia geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów po śmierci Zygmunta Augusta – ocenia panowanie Henryka Walezego w państwie polsko-litewskim</p>

		tego procesu) – wymienia postanowienia Artykułów henrykowskich	1569 r. – opisuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wyjaśnia, na czym polegała polonizacja szlachty litewskiej i jakie były tego skutki – opisuje przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia etapy wyboru króla podczas wolnej elekcji – wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały Artykuły henrykowskie	Obojga Narodów – wymienia kandydatów do korony polskiej w 1573 r. – opisuje panowanie Henryka Walezego		
Rozdział III. Europa w XVII w.						
Nowe potęgi europejskie w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiana układu sił nad Bałtykiem • Budowa imperium moskiewskiego • Kres ekspansji tureckiej 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postacie: Iwana IV Groźnego, Jana Sobieskiego	– stosuje pojęcia: <i>Liga Święta, Wielka Smuta</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Lepanto (1571), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie: Michała Romanowa, Gustawa II Adolfa, Sulejmana Wspaniałego – omawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w.	– lokalizuje w czasie: bitwę pod Mohaczem (1526), zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657), zawarcie Ligi Świętej (1684)– identyfikuje postacie Ludwika II Jagiellończyka, Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma, Kary Mustafy – wyjaśnia, co spowodowało, że	– omawia proces budowania w rejonie Bałtyku potęgi Szwecji i Prus w XVII w. (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów)– rozstrzyga, czy szwedzkie dążenia do uczynienia Bałtyku wewnętrznym morzem były bliskie realizacji w XVII w.	

				Szwecja i Prusy stały się liczącą potęgą w rejonie Bałtyku – przedstawia przyczyny zakończenia tureckiej ekspansji w Europie		
Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Burbonów • Francja kardynała Richelieu • Pierwszy minister Mazarin • Rządy Ludwika XIV • Colbert i merkantylizm • Francuska polityka zagraniczna 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Stany Generalne, absolutyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715)</p> <p>– identyfikuje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– wymienia uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>intendent, merkantylizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie reformy kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642)</p> <p>– identyfikuje postacie: Julesa Mazarina, Jeana-Baptiste’a Colberta</p> <p>– przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– charakteryzuje działalność kardynała Armanda de Richelieu</p> <p>– charakteryzuje rządy osobiste Ludwika XIV</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka merkantylizmu</p> <p>– wymienia działania, jakie podjął Jean-Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>fronda, szlachta urzędnicza, polityka reunionów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie frondę (1648–1653), zniesienie Edyktu nantejskiego (1685)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni reuniony</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika XIII, Anny Austriaczki</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej</p> <p>– charakteryzuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV</p> <p>– charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV</p>	<p>– lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714)</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona wpłynęło na pozycję Francji w Europie</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne sztuki za panowania Ludwika XIV</p> <p>– wyjaśnia, czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji</p>	<p>– ocenia korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niosło skupienie władzy w rękach jednej osoby</p>

Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny • Wojna trzydziestoletnia • Pokój westfalski • Skutki wojny trzydziestoletniej 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Unia Protestancka, Liga Katolicka, defenestracja praska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Unii Protestanckiej (1608), powstanie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postać Gustawa II Adolfa</p> <p>– wymienia postanowienia pokoju westfalskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie etap wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Białą Górą (1620)</p> <p>– omawia sytuację w Rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>edykt restytucyjny</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda II Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha</p>	<p>– ocenia skutki wojny trzydziestoletniej</p> <p>– ocenia znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów krajów takich jak Niemcy i Czechy</p>
Rewolucja angielska i monarchia parlamentarna	<ul style="list-style-type: none"> • Anglia na przełomie XVI i XVII w. • Rządy Stuartów • Wojna domowa w Anglii • Dyktatura Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	<p>– stosuje pojęcie <i>monarchia parlamentarna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę domową w Anglii (1642–1648), ogłoszenie Deklaracji praw (1689)</p> <p>identyfikuje postać Olivera Cromwella</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell</p> <p>– przedstawia skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Armia Nowego Wzoru, Akt nawigacyjny, chwalebna rewolucja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ścięcie Karola I (1649), ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie Aktu nawigacyjnego (1651), chwalebny rewolucję (1688)</p> <p>– identyfikuje postacie: Karola I Stuarta,</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ogradzanie, gentry, torysi, wigowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów (1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>diggerzy, lewellerzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Naseby (1645), atak wojsk Cromwella na Irlandię (1649) i Szkocję (1650)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Stuart</p> <p>– omawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji</p> <p>– charakteryzuje rolę</p>	<p>– ocenia znaczenie rewolucji angielskiej</p>

		rewolucji angielskiej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)	Wilhelma III Orańskiego – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii – wyjaśnia, na czym polegała chwalebna rewolucja – wymienia postanowienia Deklaracji praw	– przedstawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w. – przedstawia przebieg rewolucji angielskiej – charakteryzuje dyktaturę Olivera Cromwella – omawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów	parlamentu w rewolucji angielskiej – wyjaśnia, jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów	
Kultura Europy w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Barok • Barok w malarstwie i rzeźbie • Architektura doby baroku • Malarstwo barokowe • Sztuka w krajach protestanckich • Literatura, muzyka i teatr • Nauka w XVII wieku 	<p>– stosuje pojęcie <i>barok</i></p> <p>– lokalizuje w czasie barok w Europie (od końca XVI do początku XVIII w.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Galileusza, Izaaka Newtona</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne sztuki baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>empiryzm, racjonalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijn, Moliera, Jana Sebastiana Bacha, Francisa Bacona, Kartezjusza</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne malarstwa i rzeźby z okresu baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>malarstwo iluzjonistyczne, rokoko</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Caravaggia, Diega Velázqueza, Jana Vermeera, Johannesesa Keplera, Jeana de la Fontaine'a, Antonia Vivaldiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw</p> <p>– charakteryzuje osiągnięcia nauki w okresie baroku</p> <p>– omawia myśl</p>	<p>– identyfikuje postacie: Artemisi Gentileschi, Fransa Halsa, Judith Leyster, Pedra Calderona de la Barca, Lopego de Vegi, Jerzego Fryderyka Haendla, Claudia Monteverdiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sztuka w XVII w. rozwijała się odmiennie w krajach katolickich i protestanckich</p> <p>– przedstawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku</p>	– ocenia wpływ kultury baroku na mentalność XVII-wiecznych Europejczyków

				filozoficzną epoki baroku		
Rozdział IV. Od potęgi do klęsk Rzeczypospolitej						
Rzeczpospolita na przełomie XVI i XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Konflikt Batorego z Gdańskiem • Reformy wewnętrzne Stefana Batorego • Wojna z Moskwą • Król i kanclerz • Trzecie bezkrólewie i podwójna elekcja • Początki panowania Zygmunta III Wazy • Rokosz Zebrzydowskiego • Długie panowanie Zygmunta III Wazy 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny Stefana Batorego z Rosją</p> <p>– wymienia cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazy</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Anny Jagiellonki i Stefana Batorego (1575), rozejm w Jamie Zapolskim (1582), elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608)–</p> <p>identyfikuje postacie Anny Jagiellonki, Jana Zamojskiego, Mikołaja Zebrzydowskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego</p> <p>– charakteryzuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę za panowania Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy odgrywał w państwie Jan Zamojski</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta III Wazy</p> <p>– przedstawia konflikt</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>banicja, regaliści, popularyści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577), bitwę pod Guzowem (1607)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581)</p> <p>– identyfikuje postać Samuela Zborowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg drugiej wolnej elekcji</p> <p>– omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem</p> <p>– omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej z Moskwą za rządów Stefana Batorego–</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Trybunału Koronnego (1578), bitwę pod Byczyną (1588)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maksymiliana II, Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego</p> <p>– podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty</p>	– ocenia panowanie Stefana Batorego

			Zygmunta III Wazy ze szlachtą (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)	wymienia atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego		
Wojny na wschodzie	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka Smuta • Czas dymitriad • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Wojna o Smoleńsk • Kozacy • Wybuch powstania Chmielnickiego • Od Zbaraża do Batoha • Moskwa w konflikcie kozackim 	<p>– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: I dymitriadę (1604–1606), powstanie Chmielnickiego (1648–1658)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława Wazy, Jana Kazimierza Wazy, Bohdana Chmielnickiego</p> <p>– wymienia przyczyny dymitriad</p> <p>– przedstawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– wymienia przyczyny powstań kozackich na Ukrainie w tym powstania</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Kozacy, rejestr kozacki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę z Moskwą (1609–1619)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia, bitwy pod Żółtymi Wodami (1648), bitwę pod Korsuniem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejasławiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie: Dymitra Samozwańca, Stanisława</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>patriarchat, Wielka Smuta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie (1610–1612), ugodę zborowską (1649), – lokalizuje w czasie i przestrzeni: oblężenie Zbaraża (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę pod Batohem (1652), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667)</p> <p>– identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Jerzego Mniszcha, Maryny Mnischówny,</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ugodę w Żwańcu (1653)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fiodora I, Dymitra</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji</p> <p>– omawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen z Rosją w XVII w.</p>	<p>– ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku XVII w.</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy</p> <p>– ocenia skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w XVII w.</p> <p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków</p> <p>– ocenia wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-litewskiego</p>

		Chmielnickiego	<p>Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jeremiego Wiśniowieckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją w latach 1609-1619 - omawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk - przedstawia przyczyny powstania Chmielnickiego - wyjaśnia, jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejasławiu - wymienia postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje - charakteryzuje specyfikę ludności kozackiej zamieszkującej Kresy Rzeczypospolitej 	<p>Wasyła Szujskiego, Iwana Wyhowskiego-</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przebieg i skutki dymitriad - wymienia cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Zygmunta III Wazy i Władysława IV - omawia przebieg powstania Chmielnickiego - wymienia postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje - omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę 		
<p>Wojny ze Szwecją i kryzys Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna o Inflanty • Wojna o ujście Wisły • Przyczyny potopu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>husaria, oligarchia magnacka, liberum veto</i> - lokalizuje w czasie pierwsze zastosowanie <i>liberum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>wojna podjazdowa, ksenofobia</i> - lokalizuje w czasie wojnę o ujście Wisły (1626-1629), bitwę pod Trzcianą (1629), pokój w Oliwie (1660), 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>regaliści, popularyści, śluby lwowskie</i> - lokalizuje w czasie: unię polsko-szwedzką (1592-1599), bitwę pod 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>elekcja vivente rege</i> - lokalizuje w czasie: wypędzenie arian (1658), bitwę pod Mątunami (1666) - identyfikuje 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III

	<p>wyzwolenicza ze Szwecją</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klęska Szwecji • Zniszczenia wojenne i kryzys gospodarczy • Zmiany ustrojowe i wyznaniowe • Plany reform Jana Kazimierza i rokosz Lubomirskiego 	<p><i>veto</i> (1652), potop szwedzki (1655–1660)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki konfliktów polsko-szwedzkich w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– wymienia przyczyny potopu szwedzkiego</p> <p>– opisuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim</p>	<p>abdykację Jana Kazimierza (1668)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: rozejm w Starym Targu (1629) rozejm w Sztumskiej Wsi (1635), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Karola Chodkiewicza, Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Władysława Sicińskiego</p> <p>– wymienia przyczyny wybuchu wojny polsko-szwedzkiej o Inflanty</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Jana Kazimierza</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się momentem przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami</p> <p>– omawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju w Oliwie</p>	<p>Guzowem (1607), kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w Kiejdanach (1655), traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko-bydgoskie (1657), rokosz Lubomirskiego (1665)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604),</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Koniecpolskiego, Arenda Dickmanna, Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejowskiego, Augustyna Kordeckiego, Marii Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego</p> <p>– omawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty</p> <p>– opisuje przebieg</p>	<p>postacie: Bogusława Radziwiłła, Jerzego II Rakoczego – przedstawia sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w.</p> <p>– charakteryzuje przyczyny kryzysu wewnętrznego oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.</p>	<p>Wazy i Jana Kazimierza</p> <p>– ocenia postawę magnatów polskich wobec wojny ze Szwecją</p> <p>– ocenia konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w.</p>
--	---	---	--	--	--	--

			<p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało <i>liberum veto</i></p>	<p>wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego – przedstawia okoliczności zawarcia traktatu w Radnot i jego postanowienia – wymienia postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej – przedstawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Lubomirskiego 		
<p>Wojny z imperium osmańskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wojen z Turcją • Wojna o Mołdawię • Michał Korybut Wiśniowiecki i utrata Podola • Elekcja Jana III 	<p>– stosuje pojęcie <i>przedmurze chrześcijaństwa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>jasyr</i>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczacz (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), powstanie Ligi Świętej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>malkontenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624)</p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– lokalizuje w czasie wyprawę lisowczyków pod Wiedeń (1619), traktat w Jaworowie (1675), rozejm w Żurawnie (1676)</p> <p>– identyfikuje postać</p>	<p>– ocenia skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w I połowie XVII w.</p> <p>– ocenia znaczenie bitwy</p>

	<p>Sobieskiego i walki z Turcją</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wyprawa wiedeńska • Koniec wojen z Turcją 	<p>(1621), bitwę pod Wiedniem (1683)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Jana III Sobieskiego - wymienia przyczyny wojen polsko-tureckich - wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolitą nazywano przedmurzem chrześcijaństwa - omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego 	<p>(1684), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego- przedstawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620-1624 - przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego - przedstawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich - wymienia postanowienia pokoju w Buczaczu - przedstawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa - przedstawia postanowienia pokoju w Karłowicach 	<p>i przestrzeni: bitwę pod Ochmatowem (1644), bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), bitwę pod Parkanami (1683)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Marii Kazimiery d'Arquien - wskazuje na mapie Chanat Krymski - wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna aktywność Tatarów i Kozaków - wyjaśnia, jak doszło do wojny z Turcją w latach 60. XVII w. i omawia jej przebieg - omawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego - charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w. - wyjaśnia, dlaczego 	<p>Piotra Doroszenki</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia postanowienia rozejmu w Żurawnie - wyjaśnia, jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją - przedstawia, jak zmieniały się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego 	<p>pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy</p>
--	--	--	---	--	---	--

				Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej – przedstawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy		
Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początek baroku w Rzeczypospolitej • Sztuka barokowa • Literatura polskiego baroku • Nauka i oświata • Sarmatyzm 	<p>– stosuje pojęcia: <i>złota wolność, sarmatyzm</i> – lokalizuje w czasie barok w Polsce (od końca XVI do połowy XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.) – wymienia cechy charakterystyczne kultury sarmatyzmu – wyjaśnia, dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej</p>	<p>identyfikuje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska – przedstawia cechy charakterystyczne dla architektury, sztuki i literatury baroku w Polsce – określa wpływ Kościoła katolickiego na szkolnictwo w Rzeczypospolitej w dobie baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>kalwaria, orientalizacja, makaronizm</i>– lokalizuje w czasie przyjęcie uchwał soboru trydenckiego przez polski Kościół (1577) – identyfikuje postacie: Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza – omawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, w jaki sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku w Polsce</p>	<p>– lokalizuje w czasie przybycie jezuitów do Polski (1564) – identyfikuje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego, Jana Brożka, Elżbiety Koopman, Stanisława Lubienieckiego – omawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– ocenia wpływ sarmatyzmu na mentalność i życie codzienne szlachty polskiej</p>

Rozdział V. Epoka oświecenia i rewolucji

Przemiany gospodarcze i społeczne w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Eksplozja demograficzna • Rewolucja przemysłowa w Wielkiej Brytanii • Maszyna parowa • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe idee ekonomiczne 	<p>– stosuje pojęcia: <i>eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja</i></p> <p>– przedstawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w.</p> <p>– przedstawia skutki rewolucji przemysłowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ogradzanie, płodozmian, rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji</p> <p>– omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>arystokracja pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie skonstruowanie mechanicznej przędzarki (1764)</p> <p>– identyfikuje postać François Quesnaya</p> <p>– przedstawia skutki społeczne przemian gospodarczych w Wielkiej Brytanii w XVIII w.</p> <p>– omawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii</p> <p>– omawia nowe idee ekonomiczne, które pojawiły się w XVIII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733)</p> <p>– identyfikuje postacie: Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa</p> <p>– omawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w.</p>	<p>– ocenia skutki społeczne rewolucji przemysłowej w XVIII w.</p>
Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza oświecenia • Główne idee oświeceniowe • Nauka i szkolnictwo 	<p>– stosuje pojęcia: <i>oświecenie, absolutyzm oświecony, trójpodział władzy</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, klasycyzm</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>deizm, ateizm, prawa naturalne</i></p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>sentymentalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Karola</p>	<p>– ocenia skutki zmian wprowadzonych w okresie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Literatura piękna i prasa Literatura polityczna Sztuka czasów oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje postać Karola Monteskiusza lokalizuje w czasie oświecenie w Europie wyjaśnia, jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia wymienia cechy charakterystyczne sztuki czasów oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje postacie: Benjamina Franklina, Johna Locke'a, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta charakteryzuje główne idee oświeceniowe wymienia formy upowszechniania kultury oświeceniowej charakteryzuje poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia wyjaśnia, jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony 	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza przedstawia genezę oświecenia wyjaśnia, jakie cele miała realizować literatura oświecenia wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia przedstawia założenia, jakie względem <i>Wielkiej encyklopedii francuskiej</i> mieli jej twórcy przedstawia, jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele 	<ul style="list-style-type: none"> Linneusza, Daniela Defoe, Jacques'a i Josepha Montgolfier, Gabriela Fahrenheita, Jacques'a-Louisa Davida, Marie Geoffrin, Jonathana Swifta przedstawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia 	oświecenia dla dalszego rozwoju nauki i kultury
Powstanie Stanów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie Konflikt z władzami brytyjskimi Wojna o niepodległość Konstytucja Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>państwo federacyjne, Kongres, Izba reprezentantów, Senat</i> lokalizuje w czasie ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>Karta Praw, republikanie, demokraci, cenzus majątkowy</i> lokalizuje w czasie „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775–1783) 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>ustawa stemplowa</i> lokalizuje w czasie wprowadzenie ustawy stemplowej (1765) lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Saratogą (1777), 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie I Kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787) lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775) identyfikuje postać 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości ocenia

		<p>Zjednoczonych (1787)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona - wymienia przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi- przedstawia założenia Deklaracji niepodległości - wymienia instytucje charakterystyczne dla ustroju Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Yorktown (1781) - identyfikuje postacie: Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki kolonistów przeciwko władzom metropolii - przedstawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w konstytucji Stanów Zjednoczonych - omawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych 	<p>pokój w Wersalu (1783)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postać Thomasa Jeffersona - wyjaśnia, dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu - omawia przebieg wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych - omawia założenia Karty Praw- wymienia kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych - wyjaśnia, na czym polegał system dwupartyjny w USA 	<p>Thomasa Paine'a</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia, jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej - wyjaśnia, jaką rolę w konflikcie między kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne 	<p>znaczenie rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej</p>
<p>Rewolucja francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Francja za Ludwika XVI • Zwołanie Stanów Generalnych • Wybuch rewolucji • Zmiana ustroju Francji 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna</i> - lokalizuje w czasie: szturm na Bastylie (14 VII 1789), uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Stany Generalne, burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy</i> - lokalizuje w czasie ogłoszenie się przedstawicieli stanu trzeciego Zgromadzeniem 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie Konstytucyjne (konstituanta), Gwardia Narodowa, wielka trwoga, Zgromadzenie Prawodawcze (legislatywa)</i> - lokalizuje w czasie: 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>sankiuloci</i> - lokalizuje w czasie marsz na Wersal (X 1789) - charakteryzuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Francji za panowania Ludwika XVI 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych

		(VIII 1789) – identyfikuje postać Ludwika XVI – wymienia przyczyny wybuchu rewolucji francuskiej – wymienia najważniejsze postanowienia Deklaracji praw człowieka i obywatela	Narodowym (VI 1789) – identyfikuje postacie: Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre’a, Georges’a Dantona – omawia strukturę francuskiego społeczeństwa stanowego – przedstawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji – wymienia pierwsze reformy konstytuanty	otwarcie Stanów Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/koNSTYTUANTY (VII 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791) – identyfikuje postacie Emmanuela-Josepha Sieyès’a, Josepha Marie de La Fayette’a, Jeana-Paula Marata – wymienia cele polityczne i społeczne stanu trzeciego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe – przedstawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancie	– wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Stany Generalne – przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r.	
Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z Austrią i Prusami • Upadek monarchii • Skutki egzekucji 	– stosuje pojęcia: <i>dyktatura jakobinów</i> , <i>wielki terror</i> , <i>przewrót termidoriański</i>	– stosuje pojęcia: <i>Konwent Narodowy</i> , <i>Komitet Ocalenia Publicznego</i> , <i>Trybunał</i>	– stosuje pojęcia: <i>żyrondyści</i> , <i>górale</i> , <i>„bagny”</i> , <i>powstanie w Wandei</i>	– lokalizuje w czasie i przestrzeni wybuch powstania w Wandei (1793)	– ocenia znaczenie rewolucji francuskiej z

	<ul style="list-style-type: none"> króla Dyktatura jakobinów Przewrót termidoriański i dyktatoriat Znaczenie rewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), przewrót termidoriański (VII 1794) – identyfikuje postać Maximiliena Robespierre’a – przedstawia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów – przedstawia skutki rewolucji francuskiej 	<p><i>rewolucyjny, dyktatoriat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: proklamowanie republiki we Francji (IX 1792), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793) – identyfikuje postać Georges’a Dantona – omawia okoliczności upadku monarchii we Francji – przedstawia rolę, jaką odgrywał Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny – wyjaśnia, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), egzekucję Ludwika XVI (I 1793), ogłoszenie konstytucji roku III (1795) – przedstawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami – omawia okoliczności, w jakich doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji – przedstawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI 	<p>perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej</p>
Od konsulatu do cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> Rządy dyktatoriatu Koniec I koalicji antyfrancuskiej Przejęcie władzy przez Napoleona Reformy Napoleona Napoleon cesarzem Francuzów Wojna z III koalicją 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Kodeks Napoleona</i> – lokalizuje w czasie: wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację cesarską Napoleona (1804) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805) – identyfikuje postać Napoleona Bonapartego – wymienia reformy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dyktatoriat, konsul, „bitwa trzech cesarzy”</i> – lokalizuje w czasie: rządy dyktatoriatu (1794–1799), rządy konsulatu (1799–1804), bitwę pod Trafalgarem (1805) – identyfikuje postacie: Franciszka II, Aleksandra I – przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>konkordat, plebiscyt, republiki siostrzane, Związek Reński</i> – lokalizuje w czasie: pokój w Campo Formio (1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire’a (1799), konkordat z papieżem (1801) – lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799), zawiązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805) – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyktatoriatu – przedstawia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę i działalność Napoleona Bonapartego w okresie dyktatoriatu i konsulatu – ocenia, jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania

		<p>Napoleona Bonapartego – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie Kodeksu Napoleona</p>	<p>osiągnięcia Napoleona Bonapartego – charakteryzuje rząd dyktatoriatu i konsulatu – opisuje okoliczności objęcia władzy we Francji przez Napoleona (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz</p>	<p>i przestrzeni bitwę pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu (1805) – wskazuje na mapie państwa II i III koalicji antyfrancuskiej – przedstawia postanowienia pokoju z Campo Formio – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – wymienia postanowienia pokoju w Preszburgu</p>	<p>zakończenia wojny Francji z I koalicją antyfrancuską – omawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską</p>	
<p>Szczyt potęgi i upadek Napoleona</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna z IV koalicją napoleońską • Przyczyny wojny z Rosją • Wyprawa na Moskwę • Upadek Napoleona • „Sto dni” Napoleona 	<p>– stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna, Wielka Armia</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Napoleona na Moskwę (1812–1813) – identyfikuje postać Napoleona I – wyjaśnia, na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>taktyka spalonej ziemi, „bitwa narodów”, „sto dni” Napoleona</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806), abdykację Napoleona (1814), „sto dni” Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: pokój w Tylży (1807), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>„druga wojna polska”</i> – lokalizuje w czasie pokój paryski (1814) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Ławą Pruską i Frydlandem (1807), bitwę pod Wagram (1809), zajęcie Hiszpanii przez Napoleona (1808),</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806) i VII koalicji antyfrancuskiej (1815) – przedstawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską – porównuje działania prowadzone przez wojska Napoleona podczas walk z III, IV i</p>	<p>– cenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812–1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy – ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny wojny Napoleona I z Rosją - wymienia konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r. 	<ul style="list-style-type: none"> pod Waterloo (1815) - identyfikuje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Ludwika XVIII - wymienia postanowienia pokoju w Tyłży - wyjaśnia, z czego wynikała potęga Wielkiej Armii - wyjaśnia, dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najwybitniejszych dowódców w historii - przedstawia konsekwencje bitwy pod Waterloo 	<ul style="list-style-type: none"> bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) - identyfikuje postać Marii Ludwiki - wskazuje na mapie państwa IV koalicji antyfrancuskiej - przedstawia militarne osiągnięcia Napoleona I omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę - przedstawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy moskiewskiej - wyjaśnia, jakie znaczenie dla wyniku wojen napoleońskich miała bitwa pod Lipskiem 	<ul style="list-style-type: none"> V koalicją z działaniami prowadzonymi podczas wojny w Hiszpanii - wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo francuskie poparło powrót Napoleona w 1815 r. 	
Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej						
Czasy saskie	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost potęgi sąsiadów Rzeczypospolitej • Początki panowania Augusta II Mocnego • Wielka wojna północna • Sejm Niemy i jego 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia: <i>Sejm Niemy</i>, <i>Collegium Nobilium</i> - lokalizuje w czasie: obrady Sejmu Niemego (1717), założenie Collegium Nobilium (1740) 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcia <i>państwo policyjne</i>, <i>Familia</i> - lokalizuje w czasie: wielką wojnę północną (1700–1721), powstanie Królestwa Prus (1701), zawarcie 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>republikanci</i> - lokalizuje w czasie: elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację warszawską i sandomierską 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie: bitwę pod Połtawą (1709), pokój w Nystad (1721) - identyfikuje postać Franciszka Ludwika Contiego - porównuje reformy 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę władców Rosji, Prus i Austrii w okresie absolutyzmu oświeconego-ocenia

	<p>znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja 1733 roku • Panowanie Augusta III • Dążenia reformatorskie 	<p>– identyfikuje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego, Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego</p> <p>– wymienia cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu</p> <p>– przedstawia postanowienia sejmu niemego</p>	<p>traktatu Loewenwolda (1732)</p> <p>– identyfikuje postacie: Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Fryderyka Wilhelma I, Marii Teresy, Józefa II</p> <p>– wyjaśnia, co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Augusta II Mocnego</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej w okresie wielkiej wojny północnej</p> <p>– omawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVIII w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał kryzys parlamentaryzmu polskiego za panowania Augusta III</p>	<p>(1704), pokój w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), podwójną elekcję (1733)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Połtawą (1709)</p> <p>– identyfikuje postać Fryderyka I Hohenzollerna</p> <p>– przedstawia osiągnięcia: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II</p> <p>– omawia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną</p> <p>– charakteryzuje panowanie Augusta III</p> <p>– przedstawia projekty reform społecznych i politycznych w I połowie XVIII w.</p>	<p>wdrażane w Rosji, Prusach i Austrii</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objął August II Mocny oraz August III</p> <p>– charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów</p>	<p>polityczne konsekwencje sejmu niemego</p> <p>– ocenia międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów</p>
--	--	--	--	---	---	--

<p>Początki panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy układ sił • Ostatnia elekcja • Pierwsze reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego • Sprawa dysydentów • Konfederacja barska • I rozbiór Rzeczypospolitej • Sejm rozbiorowy 	<p>– stosuje pojęcia: <i>prawa kardynalne, konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), konfederację barską (1768–1772), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p> <p>– charakteryzuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wymienia prawa kardynalne</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Familia, sejm skonfederowany, dysydenci, Rada Nieustająca</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: uchwalenie praw kardynalnych (1768), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie: Tadeusza Rejtana, Kazimierza Pułaskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wymienia reformy sejmu konwokacyjnego</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– wymienia postanowienia sejmu porozbiorowego z lat 1773–1775</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>konfederacja w Radomiu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: konfederacje Toruniu, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego, Józefa Pułaskiego,</p> <p>– wyjaśnia, komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych</p> <p>– omawia okoliczności przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób problem dyzunitów wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej</p>	<p>– lokalizuje w czasie rzeź w Humaniu (1768)</p> <p>– omawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatowskiego</p>	<p>– ocenia reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– ocenia wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej za rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– ocenia skutki I rozbioru Rzeczypospolitej</p>
---	---	---	--	---	--	--

Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia na ziemiach polskich • Edukacja i nauka • Mecenat królewski • Literatura 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: oświecenie w Rzeczypospolitej (od połowy XVIII do początku XIX w.), utworzenie Collegium Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Konarskiego</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>obiady czwartkowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: założenie Teatru Narodowego (1765), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie: Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Stanisława Augusta</p> <p>– charakteryzuje mecenat królewski w okresie oświecenia</p> <p>– przedstawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, sentymentalizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie Biblioteki Załuskich (1747)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Jana Piotra Norblina, Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca</p> <p>– omawia początki oświecenia na ziemiach polskich</p> <p>– omawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce</p> <p>– przedstawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego</p>	<p>– lokalizuje w czasie rozpoczęcie wydawania <i>Monitora</i> (1765)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jakuba Fontany, Dominika Merliniego, Franciszka Karpińskiego, Stanisława Trembeckiego, Izabeli Czartoryskiej</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce</p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce</p>
Sejm Wielki	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po I rozbiorze • Zmiana sytuacji w 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Sejm Wielki (Sejm Czteroletni),</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>protektorat,</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ofiara wieczysta rządy królewsko-</i></p>	<p>– identyfikuje postacie: Scipione Piattolo,</p>	<p>– ocenia dorobek Sejmu Wielkiego</p>

	<p>Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Początek obrad sejmu • Pierwsze reformy • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Postanowienia konstytucji • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie konstytucji • Wojna w obronie konstytucji 	<p><i>konfederacja targowicka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady Sejmu Wielkiego (X 1788 – V 1792), uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793)</p> <p>– identyfikuje postacie: Katarzyny II, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– wymienia reformy Sejmu Wielkiego</p> <p>– wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja</p>	<p>ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo o miastach królewskich (IV 1791), wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792–1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego Potockiego, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki</p> <p>– charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy</p> <p>– charakteryzuje reformy Sejmu Wielkiego</p> <p>– przedstawia zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej</p> <p>– opisuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia okoliczności w jakich doszło do II rozbioru</p>	<p><i>ambadorskie, czarna procesja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: likwidację Rady Nieustającej (1789), tzw. czarną procesję (1789), uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), przymierze z Prusami (1790), uchwalenie Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów (1791), przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego,</p>	<p>Fryderyka Augusta</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach wewnętrznych i zewnętrznych doszło do zwołania Sejmu Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni</p> <p>– przedstawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja</p>	<p>– ocenia wpływ reform sejmowych z 1791 r. na ustrój Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski</p> <p>– ocenia postawę uczestników konfederacji targowickiej</p> <p>– ocenia postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji</p>
--	--	--	--	--	---	---

			Rzeczypospolitej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)	Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Jana Dekerta – wyjaśnia, na czym polegały rządy królewsko-ambadorskie – przedstawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – omawia okoliczności zawązania konfederacji targowickiej – wyjaśnia, jaki stosunek do wprowadzanych reform miały państwa ościenne – przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja – wymienia postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r.		
Upadek Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Rzeczpospolita po II rozbiorze Wybuch powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>insurekcja</i> – lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Uniwersał połaniecki</i> – lokalizuje w czasie: 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Rada Najwyższa Narodowa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Bartosza Głowackiego – wyjaśnia, jaką rolę w 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie powstania

	<ul style="list-style-type: none"> • Insurekcja kościuszkowska • Upadek powstania • III rozbiór Rzeczypospolitej i jego skutki 	<p>powstanie kościuszkowskie (1794–1795)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Raclawicami (4 IV 1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795)</p> <p>– identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki</p> <p>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego</p> <p>– omawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego i okoliczności III rozbioru (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów)</p>	<p>ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału połanieckiego (V 1794)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki</p> <p>– omawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej–wymienia postanowienia Uniwersału połanieckiego</p> <p>– przedstawia zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wymarsz oddziału A. Madalińskiego z Ostrołęki do Warszawy (III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795)</p> <p>– identyfikuje postacie: Antoniego Madalińskiego, Tomasza Wawrzeckiego, Aleksandra Suworowa</p> <p>– charakteryzuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiórze</p> <p>– przedstawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miał akt insurekcji</p>	<p>powstaniu kościuszkowskim pełniła Rada Najwyższa Narodowa</p> <p>– charakteryzuje przyczyny upadku Rzeczypospolitej</p> <p>– porównuje poszczególne rozbiory</p>	<p>kościuszkowski ego dla polskiej myśli niepodległościowej</p> <p>– ocenia szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego</p> <p>– ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– ocenia, który z rozbiorów miał najbardziej dotkliwe skutki dla Polski</p>
--	---	--	--	--	---	---

				Tadeusza Kościuszki		
Polacy w wojnach napoleońskich	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Legionów Polskich • Walki we Włoszech • Kryzys idei legionowej • Znaczenie Legionów Polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego</p> <p>– omawia organizację Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– przedstawia losy polskich legionistów podczas kampanii włoskiej i po jej zakończeniu</p>	<p>anie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802)</p> <p>– identyfikuje postać Karola Kniaziewicza</p> <p>– opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– przedstawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Legia Naddunajska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), zawarcie pokoju w Lunéville (1801),</p> <p>– opisuje udział Legionów Polskich w kampaniach wojsk napoleońskich</p> <p>– wyjaśnia, jakie konsekwencje dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Lunéville</p> <p>– przedstawia konsekwencje udziału Legionów w walkach na Santo Domingo</p>	<p>– omawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu kościuszkowskim i III rozbiórce Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia wkład Polaków w budowanie potęgi imperium Napoleona</p> <p>– ocenia stosunek władz francuskich do walczących po ich stronie polskich żołnierzy</p>
Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Ustrój Księstwa Warszawskiego • Trudności i sukcesy • Wojna z Austrią • Upadek Księstwa 	<p>– stosuje pojęcie Księstwo Warszawskie</p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Księstwa Warszawskiego i ogłoszenie jego konstytucji (1807), powstanie Królestwa</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dekret grudniowy, druga wojna polska, sumy bajońskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807), rozpoczęcie drugiej wojny polskiej (1812)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Komisja Rządząca</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807)</p> <p>– identyfikuje</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego upadek Napoleona był końcem polskich</p>	<p>– ocenia politykę Napoleona wobec Polaków</p> <p>– ocenia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia</p>

		<p>Polskiego (1815)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Księstwo Warszawskie (1807–1812) – identyfikuje postać Jana Henryka Dąbrowskiego – charakteryzuje ustrój Księstwa Warszawskiego – wymienia reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Raszynem (1809), bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem (1813) – identyfikuje postać Józefa Poniatowskiego – wyjaśnia, jaką rolę w powstaniu Księstwa Warszawskiego odegrał Jan Henryk Dąbrowski – przedstawia okoliczności powstania i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe wewnątrz tych procesów) – omawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego 	<p>postacie Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta I</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego – omawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje 	<p>marzeń o własnym państwie</p>	<p>pokoju w Tylży</p>
Rozdział VII. Powrót starego ładu						
<p>Kongres wiedeński i jego następstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kongres wiedeński – cele i zasady • Zmiany polityczne i terytorialne • Święte Przymierze • Próby podważenia systemu wiedeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze</i> – lokalizuje w czasie kongres wiedeński (X 1814 – VI 1815) – rewołucję lipcową we Francji (1830) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi europejskiej, karbonariusze, Młode Włochy, dekabryści, monarchia lipcowa</i> – lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>porządek wiedeński, reakcja, „koncert mocarstw”, rojaliści, risorgimento</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania Greków przeciwko 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>ruch filhellenistyczny</i> – lokalizuje w czasie powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim – ocenia wpływ Świętego

	<ul style="list-style-type: none"> • Wyzwolenie Grecji • Rewolucja lipcowa we Francji 	<p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I Romanowa, Ludwika Filipa</p> <p>– wskazuje państwa decydujące na kongresie wiedeńskim</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim</p> <p>– określa, które państwa stanowiły trzon Świętego Przymierza</p> <p>– wymienia państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych</p> <p>– wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu</p>	<p>zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815), powstanie dekabrystów (1825), powstanie niepodległej Grecji (1829)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego oraz kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych</p> <p>– identyfikuje postacie: Klemensa Metternicha, Giuseppe Mazziniego, Mikołaja I</p> <p>– przedstawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>– wyjaśnia, jak powstał, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tych procesów)</p> <p>– przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim</p>	<p>Turcji (1821), bitwa pod Navarino (1827), powstanie belgijskie (1830)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zmiany polityczne wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego, kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza</p> <p>– identyfikuje postacie: Ottona Wittelsbacha, Karola X, Adolphe'a Thiersa</p> <p>– charakteryzuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim</p> <p>– wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch</p> <p>– omawia zmiany na mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstania</p>	<p>Londynie (1830)</p> <p>– identyfikuje postać Leopolda I</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne ustanowione na kongresie wiedeńskim</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskiego</p> <p>– przedstawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego omawia walkę Belgów o niepodległość</p> <p>– wyjaśnia, z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej</p>	<p>Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim</p>
--	---	---	--	--	---	--

			<p>– przedstawia okoliczności i cele powstania Świętego Przymierza</p> <p>- omawia przyczyny i przebieg rewolucji lipcowej we Francji</p>	<p>dekabrystów</p> <p>- omawia przebieg walk o niepodległość Grecji</p>		
Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja przemysłowa w Europie • Rozwój komunikacji • Rewolucja przemysłowa w Stanach Zjednoczonych • Skutki rewolucji przemysłowej 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>proletariat, kapitaliści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825)</p> <p>– identyfikuje postacie: George’a Stephensona, Samuela Morse’a</p> <p>– wymienia rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej</p> <p>– omawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834)</p> <p>– identyfikuje postacie: Samuela Colta, Isaaca Singera</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego proces industrializacji w Europie nie przebiegał równomiernie</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>– przedstawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>społeczeństwo industrialne, luddyci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wystąpienia luddystów (1811–1813)</p> <p>– wyjaśnia wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób upowszechnienie kolei zmieniło życie mieszkańców Europy</p>	<p>– ocenia skutki rewolucji przemysłowej, wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty</p>

<p>Nowe idee polityczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny nowych nurtów politycznych Liberalizm Konserwatyzm Początki ruchu robotniczego Początki socjalizmu i komunizmu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Smitha, Edmunda Burke’a, Karola Marksa</p> <p>– wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>burżuazja, socjalizm utopijny, związek zawodowy, dyktatura proletariatu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona</p> <p>– omawia założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjalizmu i komunizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego konserwatyści byli przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym</p> <p>– przedstawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na ukształtowanie się i rozwój ruchu robotniczego (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– omawia cele, jakie stawały przed sobą związki zawodowe</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>utilitaryzm, czartyści, walka klas</i></p> <p>– identyfikuje postacie: François Chateaubrianda, Fryderyka Engelsa</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836–1848)</p> <p>– wyjaśnia, które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów, a które – socjalistów i komunistów</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy</p> <p>– omawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>falanster</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Josepha de Maistre’a, Louisa de Bonalda, Adama Jerzego Czartoryskiego, Charles’a Fouriera, Roberta Owena</p> <p>– wyjaśnia, czym różniły się propozycje dotyczące sprawy robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów</p> <p>– przedstawia cele i skutki działalności czartystów</p> <p>– przedstawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucje i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w.</p>	<p>– ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych</p> <p>– ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa</p>
-----------------------------	--	--	--	--	--	---

<p>Wiosna Ludów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów • Od rewolucji lipcowej do cesarstwa we Francji • Rewolucja wiedeńska • Powstanie węgierskie • Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich • Wiosna Ludów w krajach włoskich • Skutki Wiosny Ludów • Udział Polaków we Wiośnie Ludów 	<p>– stosuje pojęcie <i>Wiosna Ludów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wiosnę Ludów (1848–1849)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema</p> <p>– omawia przyczyny Wiosny Ludów</p> <p>– przedstawia skutki Wiosny Ludów</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>warsztaty narodowe, Parlament Frankfurcki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza</p> <p>– wymienia kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu)</p> <p>– rozróżnia, które z wystąpień Wiosny Ludów były rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniem</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>bankiety</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie węgierskie (III 1848 – X 1849), powstanie robotnicze we Francji (VI 1848), wybranie Ludwika Napoleona Bonapartego prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego powstanie węgierskie w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę</p> <p>– opisuje przebieg i</p>	<p>– lokalizuje w czasie: zarazę ziemniaczaną w Europie (1845–1847), objęcie tronu przez Franciszka Józefa I (XII 1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego</p> <p>– przedstawia, jak zmieniała się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej</p> <p>– omawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów</p>	<p>– ocenia, które z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni żadnego wpływu</p> <p>– oceni trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów</p>
---------------------	---	--	--	--	--	--

			narodowymi – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Austrii i na Węgrzech	skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich – przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach		
Rozdział VIII. Polacy po kongresie wiedeńskim						
Ład wiedeński na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Nowy podział ziem polskich • Zabór pruski • Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim • Rzeczpospolita Krakowska • Galicja • Ziemie zabrane • Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie, Galicja</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim</p> <p>– przedstawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>germanizacja, uwłaszczenie, ziemie zabrane</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim (1816–1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Franciszka I, Wilhelma III</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowała ograniczona autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim</p> <p>– przedstawia sposób zarządzania Galicją</p> <p>– wymienia instytucje polskiego życia kulturalnego i oświatowego na</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>filomaci, filareci, reforma regulacyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825), równouprawnienie obywateli w zaborze pruskim (1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Antoniego Radziwiłła, Edwarda Flotwella, Tomasza Zana, Wojciecha Bogusławskiego, Stanisława Kostki Potockiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817)</p> <p>– identyfikuje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego</p> <p>– przedstawia sytuację społeczną w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim</p> <p>– porównuje sytuację poszczególnych grup społeczeństwa polskiego pod zaborem pruskim i austriackim</p> <p>– porównuje sytuację kultury i oświaty</p>	<p>– ocenia, w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych</p> <p>– ocenia, czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej</p>

			ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co było przyczyną konfliktu między szlachtą i chłopami w Galicji – omawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej – omawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych – omawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim – przedstawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815–1830 	polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej połowie XIX w.	
Królestwo Polskie	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrój Królestwa Polskiego • Sytuacja społeczna i gospodarcza • Działalność legalnej opozycji • Pierwsze spiski 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>opozycja legalna</i>, <i>opozycja nielegalna</i> – lokalizuje w czasie nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu (1815) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego – wymienia najważniejsze organizacje spiskowe 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kaliszanie</i>, <i>cenzura</i>, <i>prewencyjna</i> – lokalizuje w czasie: początek konfliktu cara z polską opozycją (1820), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821) – identyfikuje postacie: Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Józefa 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828) – identyfikuje postacie Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki status miały ziemie dawnej Rzeczypospolitej znajdujące się pod panowaniem carskiej dynastii Romanowów – opisuje, jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w Królestwie Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw

		działające w Królestwie Polskim – wymienia instytucje, które według konstytucji z 1815 r. sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską	Zajączka – charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego ustanowiony w konstytucji z 1815 r. – wymienia cele, jakie stawiała sobie opozycja legalna i nielegalna w Królestwie Polskim	Waleriana Łukasińskiego, Ignacego Prądzyńskiego, Stanisława Staszica – wyjaśnia, dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie – omawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki	spowodowane	
Powstanie listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> Noc listopadowa Co dalej z powstaniem? Wojna z Rosją Powstanie poza Królestwem Polskim Międzynarodowa reakcja na powstanie Następstwa powstania listopadowego 	– stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i> – lokalizuje w czasie wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830), rozpoczęcie wojny z Rosją (II 1831) – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego – wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego	– stosuje pojęcia: <i>noc paskiewiczowska</i> , <i>katorga</i> – lokalizuje w czasie: uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830), detronizację Mikołaja I (25 I 1831), wprowadzenie Statutu Organicznego (1832) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod	– lokalizuje w czasie: powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), układ rosyjsko-austriacki (1833) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwy pod Stoczkiem i Dobrem (II 1831), bitwy pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitwę pod Iganiami (IV 1831), obronę Warszawy	– lokalizuje w czasie: przekształcenie się Rady Administracyjnej w Rząd Tymczasowy (3 XII 1830), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847) – identyfikuje postacie: Michała Radziwiła, Józefa Dwernickiego, Józefa Sowińskiego, Konstantego Ordona – przedstawia rolę	– ocenia postawę przywódców powstania – ocenia skutki klęski powstania listopadowego - ocenia międzynarodową reakcją na powstanie listopadowe

		<p>– wskazuje główne etapy wojny z Rosją</p> <p>– wymienia represje, jakie spadły na Polaków w Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego</p>	<p>Ostrołęką (26 V 1831)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Paskiewicza</p> <p>– omawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego</p> <p>– opisuje wydarzenia nocy listopadowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką</p> <p>– przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy</p> <p>– przedstawia przykłady polityki rasyfikacyjnej po powstaniu listopadowym</p>	<p>(6–8 IX 1831)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maurycego Mochnackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater, Jana Krukowieckiego</p> <p>– omawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania- przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego</p> <p>– omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego</p> <p>– omawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego</p>	<p>sejmu w powstaniu listopadowym</p> <p>– charakteryzuje działania Rządu Narodowego w czasie wojny polsko-rosyjskiej</p> <p>– przedstawia skutki klęski powstania listopadowego dla mieszkańców ziem zabranych oraz zaborów pruskiego i austriackiego</p>	
<p>Wielka Emigracja i konspiracja w kraju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy po upadku powstania listopadowego • Emigracyjne stronnictwa polityczne 	<p>– stosuje pojęcia: <i>romantyzm</i>, <i>Wielka Emigracja</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Jerzego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>emisariusz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie publikację <i>Ballad i romansów</i> Mickiewicza (1822), powstanie Hôtel</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>mesjanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Komitetu Narodowego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Młodej Polski (1834), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania</p>	<p>– ocenia rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Działalność spiskowa w ziemiach polskich • Polski romantyzm • Romantyzm na emigracji 	<p>Czartoryskiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina- wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu – wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką – wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji</p>	<p>Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831), powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835) – lokalizuje w przestrzeni kierunek emigracji polskiej w latach 1831–1832 – identyfikuje postacie: Cypriana Norwida, Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, Szymona Konarskiego – omawia osiągnięcia polskiej literatury romantycznej – charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – wyjaśnia, w jaki sposób organizacje na emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami</p>	<p>Emigracji Polskiej (1832), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie <i>Manifestu</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836) – identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Wiktora Heltmana, Karola Libelta, Piotra Ściegiennego – wyjaśnia, jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej – opisuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listopadowym – wymienia organizacje spiskowe wskazując obszar ich działania</p>	<p>Związku Chłopskiego (1840–1844), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1844) – identyfikuje postacie: Karola Stolzmana, Stanisława Worcella, Karola Levittoux, Edwarda Dembowskiego – wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej – porównuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – wyjaśnia, w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami</p>	<p>– ocenia znaczenie Wielkiej Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski</p>
Wiosna Ludów na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Rabacja galicyjska • Powstanie krakowskie w 1846 	<p>– stosuje pojęcie <i>rabacja</i> – lokalizuje w czasie</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie krakowskie (II 1846), likwidację</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>serwituty</i> – lokalizuje w czasie:</p>	<p>– lokalizuje w czasie pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI</p>	<p>– ocenia wpływ Wiosny Ludów na</p>

	<p>roku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji • Następstwa Wiosny Ludów 	<p>początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III 1848)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską (II-III 1846) - wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej - omawia skutki Wiosny Ludów w Galicji 	<p>Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Jakuba Szeli, Ludwika Mierosławskiego - omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego - przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim i Galicji (wskazując na związki przyczynowo-skutkowe w ramach tego procesu) 	<p>ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił polskich w Wielkopolsce (V 1848)</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje postacie: Jana Tyssowskiego, Edwarda Dembowskiego - omawia plany powstańcze przygotowywane przy współudziale emisariuszy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego - wyjaśnia, dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznaniu poniosły klęskę - omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim 	<p>1848)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Miłosławiem (IV 1848) - identyfikuje postać Wacława Zaleskiego - wyjaśnia, dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg - wskazuje, które spośród zmian dokonanych w XIX w. mogły przyczynić się do ukształtowania świadomości narodowej wśród polskiego chłopstwa 	<p>kształtowanie się świadomości narodowej Polaków</p>
--	--	--	--	--	---	--

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Świat w drugiej połowie XIX wieku						
Od wojny krymskiej do zjednoczenia Włoch	<ul style="list-style-type: none"> Wojna krymska i jej następstwa Plany zjednoczenia Włoch Wojna z Austrią i jej skutki Zjednoczenie Włoch 	– lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853–1856), powstanie Królestwa Włoch (1861) – identyfikuje postać Giuseppe Garibaldiego – wymienia skutki wojny krymskiej – wymienia główne etapy jednoczenia Włoch	– stosuje pojęcia: <i>odwilż</i> , <i>posewastopolska</i> , <i>risorgimento</i> – lokalizuje w czasie: przyłączenie Wenecji do Włoch (1866), przyłączenie Rzymu do Włoch (1870) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” (1860) – identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Camilla Cavoura – wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrał Piemont – opisuje proces jednoczenia Włoch	– stosuje pojęcie <i>panslawizm</i> – lokalizuje w czasie wojnę koalicji francusko-sardyńskiej z Austrią (1859) – lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch – identyfikuje postacie: Mikołaja I, Aleksandra II – przedstawia przebieg wojny krymskiej – omawia politykę prowadzoną przez rząd Camilla Cavoura – wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym	– lokalizuje w czasie pokój w Paryżu (1856) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Magentą i Solferino (1859) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Sewastopola (1855) – wyjaśnia, dlaczego wojna krymska może być uważana za koniec porządku wiedeńskiego – porównuje koncepcje zjednoczenia Włoch proponowane przez Giuseppe Garibaldiego i Camilla Cavoura – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Francja w procesie jednoczenia Włoch	– ocenia, jakie znaczenie dla sytuacji politycznej w Europie miała klęska Rosji w wojnie krymskiej – ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldiego w jednoczeniu państwa włoskiego

Zjednoczenie Niemiec	<ul style="list-style-type: none"> • Wielkie czy Małe Niemcy? • Związek Północnoniemiecki • Wojna z Francją i zjednoczenie Niemiec • Komuna Paryska 	<p>– stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ustanowienie Cesarstwa Niemieckiego (I 1871)</p> <p>– identyfikuje postać Ottona von Bismarcka</p> <p>– wyjaśnia, na czym miał polegać proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem”</p> <p>– wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec „krwią i żelazem”</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Małe Niemcy, Wielkie Niemcy, Komuna Paryska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę koalicji prusko-austriackiej z Danią (1864), wojnę prusko-austriacką (1866), wojnę francusko-pruską (1870)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wilhelma I Hohenzollerna, Napoleona III</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny Austrii z Prusami</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej</p> <p>– opisuje, jakimi metodami Otto von Bismarck zdecydował się dokonać zjednoczenia Niemiec</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Niemieckiego Związku Celnego (1834), utworzenie Związku Północnoniemieckiego (1867), powstanie Austro-Węgier (1867), Komuny Paryską (III–V 1871)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec</p> <p>– przedstawia proces budowania potęgi gospodarczej i politycznej Prus w XIX w.</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny Prus i Austrii z Danią</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja Austrii i Prus w procesie jednoczenia państw niemieckich</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym</p>	<p>– lokalizuje w czasie: pokój w Pradze (1866), pokój we Frankfurcie (V 1871)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (1866), oblężenie i kapitulację Sedanu (1870)</p> <p>– identyfikuje postacie: Louisa Adolphe’a Thiersa, Franciszka Józefa I, Jarostawa Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegało rewolucyjne znaczenie Komuny Paryskiej</p> <p>– omawia różnice i podobieństwa w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec</p>	<p>– ocenia, która spośród wojen stoczonych przez Prusy była najważniejsza i najbardziej ryzykowna</p> <p>– ocenia politykę zjednoczeniową Ottona von Bismarcka</p>
Stany Zjednoczone w XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Stany Zjednoczone i ich społeczeństwo • Wojna secesyjna 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę secesyjną (1861–1865)</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>demokracja, republikanie, secesja,</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>izolacjonizm, abolicjonizm, taktyka</i></p>	<p>– lokalizuje w przestrzeni rozwój terytorialny USA w XIX</p>	<p>– ocenia, jakie znaczenie dla Stanów Zjednoczonych miała</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki wojny secesyjnej • Napływ ludności do USA • Budowa potęgi USA 	<p>– identyfikuje postać Abrahama Lincolna</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny secesyjnej miało ogłoszenie dekretu o zniesieniu niewolnictwa</p>	<p><i>wojna totalna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybór Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), zniesienie niewolnictwa w USA (1863)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1863)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ulyssesa Granta, Roberta Lee</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na gospodarkę i społeczeństwo miała migracja z Europy</p> <p>– omawia kwestię niewolnictwa i jej wpływ na konflikt między Północą a Południem</p> <p>– charakteryzuje polityczne, gospodarcze i społeczne skutki wojny secesyjnej</p>	<p><i>spalonej ziemi</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie doktryny Monroego (1823), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni atak na Fort Sumter (1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Jamesa Monroego, Williama Shermana</p> <p>– przedstawia sytuację społeczną i gospodarczą w USA w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka izolacjonizmu</p> <p>– przedstawia przebieg wojny secesyjnej</p>	<p>w.</p> <p>– identyfikuje postać Jeffersona Davisa</p> <p>– porównuje potencjał gospodarczy, społeczny i polityczny obu stron konfliktu w wojnie secesyjnej</p> <p>– omawia skutki ekspansji terytorialnej Stanów Zjednoczonych</p> <p>– przedstawia sytuację rdzennej ludności Stanów Zjednoczonych w XIX w.</p>	<p>wojna secesyjna</p> <p>– ocenia, czym różniło się społeczeństwo Stanów Zjednoczonych od społeczeństw krajów europejskich</p> <p>– ocenia, jakie znaczenie dla Stanów Zjednoczonych miała wojna secesyjna</p>
Ekspansja kolonialna	<ul style="list-style-type: none"> • Kolonializm w XIX wieku • Kolonizacja Afryki • Kolonializm w Azji • Następstwa kolonializmu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kolonializm, imperializm</i></p> <p>– wymienia przyczyny ekspansji kolonialnej</p> <p>– wymienia skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>metropolia, protektorat, eksterminacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: I wojnę opiumową</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dominium, półkolonia</i></p> <p>– identyfikuje postać Cecila Rhodesa</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie tajpingów</p>	<p>– identyfikuje postacie: Mutsuhito, Ferdinanda de Lessepsa</p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie Japonii (1854), otwarcie Kanału</p>	<p>– ocenia postawy kolonizatorów wobec rdzennej ludności Afryki</p> <p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej w</p>

		<p>ekspansji kolonialnej – wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych</p>	<p>(1839–1841), początek reformy Meiji (1868) – lokalizuje w przestrzeni zasięg imperiów kolonialnych mocarstw europejskich w Afryce i Azji – omawia ekonomiczne, polityczne, militarne, społeczne i kulturowe przyczyny ekspansji kolonialnej – wyjaśnia, dlaczego Japonia w przeciwieństwie do Chin nie uległa kolonizacji – przedstawia skutki rozwoju kolonializmu w XIX w. dla mieszkańców Europy i kolonizowanych kontynentów</p>	<p>(1851–1864), powstanie sipajów (1857–1859), powstanie bokserów (1899–1901), I wojnę burską (1880–1881), II wojnę burską (1899–1902) – opisuje proces kolonizacji Afryki przez Wielką Brytanię, Niemcy i Włochy – przedstawia przykłady konfliktów kolonialnych – omawia politykę mocarstw europejskich wobec Chin</p>	<p>Sueskiego (1869), powstanie Mahdiego (1881–1899), konferencję berlińską (1885), – omawia przykłady oporu rdzennych ludów Afryki i Azji wobec kolonizatorów – wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla polityki kolonialnej i imperialnej w XIX w. – omawia przykłady zbrodni kolonizatorów w Afryce</p>	<p>Afryce i Azji – ocenia znaczenie XIX-wiecznego kolonializmu dla metropolii i państw kolonizowanych</p>
<p>Nowe ideologie i ruchy społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Demokracja w Europie • Socjalizm i ruch robotniczy • Chrześcijańska demokracja i nacjonalizm • Ruch na rzecz równouprawnienia 	<p>– stosuje pojęcia: <i>demokratyzacja, antysemityzm, emancypacja</i> – lokalizuje w czasie przyznanie praw wyborczych kobietom w Polsce (1918) – wymienia nowe</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>socjaldemokracja, chrześcijańska demokracja, nacjonalizm, anarchizm</i> – lokalizuje w czasie: przyznanie powszechnego prawa wyborczego we Francji</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>internacjonalizm, solidaryzm społeczny, sufrażystki, feminizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>darwinizm społeczny</i> – lokalizuje w czasie powstanie pierwszej partii robotniczej (1869) – wyjaśnia, jaką rolę w ruchu robotniczym miała odgrywać I i II</p>	<p>– ocenia skutki demokratyzacji</p>

	kobiet	ideologie i ruchy społeczne, które powstały w pierwszej połowie XIX w. – wymienia postulaty ruchu emancypacyjnego kobiet	(1848), ogłoszenie Encykliki <i>Rerum novarum</i> (1891) – identyfikuje postacie: Karola Marksa, Leona XIII – wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji – przedstawia najważniejsze postulaty ideologii socjaldemokratycznej, chrześcijańskiej demokracji, nacjonalizmu i anarchizmu	(1889) – identyfikuje postać Eduarda Bernsteina – przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego – omawia podstawy ideologiczne nacjonalizmu – wskazuje przykłady działań na rzecz równouprawnienia kobiet	Międzynarodówka – wyjaśnia, jakie postulaty dzieliły anarchistów od socjalistów	
Życie w epoce wielkich przemian	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój nauki • Postęp techniczny • Zmiany ludnościowe • Pozytywizm • Nowe nurty w sztuce i architekturze • Kultura staje się masowa • Aktywny wypoczynek 	– stosuje pojęcia: <i>urbanizacja, pozytywizm, impresjonizm, secesja</i> – identyfikuje postacie: Charlesa Darwina, Alberta Einsteina, Marii Skłodowskiej-Curie, Thomasa Edisona, Émile’a Zoli, Honoré de Balzaca, Claude’a Moneta, Vincenta van Gogha, Pabla Picassa – wymienia wynalazki techniczne przełomu XIX i XX w.	– stosuje pojęcia: <i>darwinizm, scjentyzm, realizm, naturalizm</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie teorii ewolucji Darwina (1859), wynalezienie telefonu (1876), odkrycie polonu i radu (1898) – identyfikuje postacie: Zygmunta Freuda, Dmitrija Mendelejewa, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego,	– stosuje pojęcia: <i>postimpresjonizm, historyzm, symbolizm, kubizm, skauting</i> – lokalizuje w czasie: odkrycie promieni Roentgena (1895), pierwszy pokaz filmowy (1895), pierwszy lot samolotem (1903) – identyfikuje postacie: Gregora Mendla, Iwana Pawłowa, Louisa Pasteura, Roberta Kocha, Guglielma Marconiego, Carla	– lokalizuje w czasie: otwarcie pierwszej linii metra w Londynie (1863), opracowanie szczepionki przeciw wściekliźnie (1885), zainicjowanie ruchu skautowego (1907) – identyfikuje postacie: Maxa Plancka, Antoine’a Henriego Becquerela, Ernsta von Siemensa, – opisuje, jakie były przyczyny i skutki wzrostu liczby ludności	– ocenia wpływ postępu technicznego na życie codzienne – ocenia, jakie znaczenie miał wzrost popularności kultury fizycznej w XIX w.

		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne pozytywizmu – wymienia cechy kultury masowej 	<p>Wilhelma Roentgena, Alexandra Grahama Bella, Augusta Comte’a, Augusta Renoira</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie skutki miał wszechstronny rozwój nauki w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, jaki wpływ miały wynalazki na rozwój komunikacji – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały odkrycia naukowe drugiej połowy XIX i początków XX w. – wymienia cechy charakterystyczne scjentyzmu – wymienia nowe nurty w sztuce drugiej połowy XIX i początków XX w. – wyjaśnia, jakie zjawiska i procesy wpłynęły na rozwój kultury masowej 	<p>Benza, Gottlieba Daimlera, Orvilla i Wilbura Wrightów, Henry’ego Forda, Charlesa Dickensa, Lwa Tołstoja, Fiodora Dostojewskiego, Antona Czechowa, Josepha Conrada, Gustava Klimta, Augusta i Louisa Lumière</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia osiągnięcia naukowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i ścisłych – omawia wpływ przemian cywilizacyjnych na zmiany ludnościowe na przełomie XIX i XX w. – przedstawia wkład Polaków w rozwój nauki na przełomie XIX i XX w. – omawia problematykę literatury pozytywistycznej – charakteryzuje sztukę i architekturę drugiej połowy XIX i początków XX w. 	<p>w Europie i na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, jak zmieniło się podejście XIX-wiecznego społeczeństwa do sposobów spędzania wolnego czasu przez dorosłych i młodzież 	
--	--	--	---	--	--	--

				– wyjaśnia, dlaczego impresjonizm stanowił przezwrot w XIX-wiecznym malarstwie europejskim		
Rozdział II. Ziemie polskie w drugiej połowie XIX wieku						
Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza powstania • Wybuch powstania styczniowego • Przebieg walk • Powstanie styczniowe na arenie międzynarodowej • Upadek powstania 	<p>– stosuje pojęcie <i>polskie państwo podziemne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch powstania styczniowego i ogłoszenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), objęcie władzy nad powstaniem przez Romualda Traugutta (X 1863)</p> <p>– identyfikuje postać Romualda Traugutta</p> <p>– wymienia przyczyny powstania styczniowego</p> <p>– wymienia wydarzenia, które miały wpływ na upadek powstania styczniowego</p>	<p>– stosuje pojęcia: „białi”, „czerwoni”, <i>branka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: branke (I 1863), wydanie aktu uwłaszczenia chłopów w Królestwie Polskim (1864), śmierć Romualda Traugutta (VIII 1864)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, które były objęte działaniami polskich partyzantów</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra II, Aleksandra Wielopolskiego, Ludwika Mierosławskiego,</p> <p>– omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>odwilż posewastopolska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: manifestację na placu Zamkowym (IV 1861), powołanie Rządu Cywilnego (VI 1862), objęcie dyktatury przez M. Langiewicza (III 1863), powstanie Rządu Narodowego (V 1863)</p> <p>– identyfikuje postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga, Jarosława Dąbrowskiego, Stefana Bobrowskiego, Mariana Langiewicza, Michała Murawjowa</p> <p>– wyjaśnia, co dla mieszkańców Królestwa Polskiego przyniosła odwilż posewastopolska</p> <p>– omawia politykę Aleksandra</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Towarzystwa Rolniczego (1858), mianowanie Aleksandra Wielopolskiego dyrektorem Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (III 1861), wprowadzenie stanu wojennego (X 1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Haukego-Bosaka, Stanisława Brzóska</p> <p>– wyjaśnia, co miało wpływ na odzyskanie idei niepodległościowych na przełomie lat 50. i 60. XIX w.</p> <p>– wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim</p> <p>– porównuje i ocenia</p>	<p>– ocenia stosunek opinii międzynarodowej do powstania styczniowego</p>

			<p>– przedstawia okoliczności wybuchu powstania styczniowego</p> <p>– charakteryzuje przebieg walk powstańczych</p> <p>– przedstawia okoliczności upadku powstania styczniowego</p>	<p>Wielopolskiego w Królestwie Polskim</p> <p>– przedstawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego</p> <p>– omawia sposób organizacji i funkcjonowania polskiego państwa podziemnego</p> <p>– omawia rolę, jaką odegrał Romuald Traugutt w powstaniu styczniowym</p>	<p>programy „białych” i „czerwonych”</p> <p>– porównuje charakter walk podczas powstania listopadowego i styczniowego</p>	
Ziemie polskie po powstaniu styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> • Represje po upadku powstania • Od walki do pracy organicznej • Germanizacyjna polityka władz niemieckich • Postawy Polaków wobec germanizacji • Walka z germanizacją • Autonomia galicyjska 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja, pozytywizm warszawski praca organiczna praca u podstaw, germanizacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie strajk szkolny dzieci we Wrześni (1901)</p> <p>– wymienia represje, jakie dotknęły Polaków w różnych zaborach po powstaniu styczniowym</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne pracy organicznej i pracy u podstaw</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>noc apuchtinowska, lojalizm, trójlojalizm, Kulturkampf, rugi pruskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: Kulturkampf (1871–1878), noc apuchtinowską (1879–1897), rugi pruskie (1885–1890)</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra II, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Michała Drzymały</p> <p>– charakteryzuje</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>tajne komplety, stańczycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Sejmu Krajowego we Lwowie (1861), nadanie Galicji autonomii (1867), założenie Uniwersytetu Latającego (1885), uchwalenie noweli osadniczej (1904), strajk szkolny w Wielkopolsce (1906), ustawę kagańcową (1908)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mieczysława</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie poznańskiego Bazaru (1841), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875), powstanie Komisji Kolonizacyjnej (1886), powstanie Hakaty (1894)</p> <p>– wyjaśnia, z jakiego powodu w okresie popowstaniowym szczególnie znaczenie zyskały idee pozytywizmu</p> <p>– omawia proces</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec zaborców po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia rolę Galicji jako ostoi polskiego życia narodowego</p>

		<p>– wymienia działania Polaków, które były przykładem walki z rusyfikacją i germanizacją</p> <p>– wymienia instytucje życia politycznego, społecznego i kulturalnego, które były przejawem autonomii galicyjskiej</p>	<p>represje władz carskich wobec Królestwa Polskiego</p> <p>– omawia politykę Kulturkampfu wobec Polaków w zaborze pruskim</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób władze pruskie walczyły z polskością w sferze ekonomicznej</p> <p>– omawia postawy Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji</p> <p>– podaje przykłady działań w zakresie pracy organicznej i pracy u podstaw we wszystkich trzech zaborach</p> <p>– przedstawia skutki wprowadzenia autonomii w Galicji dla polskiego życia politycznego i społeczno-kulturalnego</p>	<p>Ledóchowskiego, Józefa Szujskiego, Kazimierza Badeniego, Andrzeja Zamoyskiego, Franciszka Stefczyka</p> <p>– omawia represje wobec uczestników powstania</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Polacy wyrażali postawę opozycyjną wobec polityki władz zaborczych po powstaniu styczniowym</p> <p>– omawia rolę, jaką odgrywały Komisja Kolonizacyjna i Hakata w polityce germanizacji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego walkę Polaków z germanizacją w zaborze pruskim nazywa się „najdłuższą wojną nowoczesnej Europy”</p> <p>– przedstawia poglądy konserwatystów krakowskich zwanych stańczykami</p>	<p>łagodzenia polityki władz zaborczych wobec Polaków w Galicji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Galicję można nazywać polskim Piemontem</p>	
Zmiany gospodarcze i społeczne na	<ul style="list-style-type: none"> • Rolnictwo w trzech zaborach • Rozwój przemysłu 	<p>– stosuje pojęcie <i>emancypacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>asymilacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>serwituty, syjoniści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>litwacy, sztetl, jidysz, Haskala</i></p>	<p>– ocenia znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla</p>

ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> Przemiany społeczne Asymilacja Żydów Emancypantki 	<p>uwłaszczenie chłopów w Galicji (1848) i Królestwie Polskim (1864)</p> <p>– wymienia gałęzie przemysłu rozwijające się w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– wymienia zmiany społeczne, które zaszły na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX wieku</p>	<p>wynalezienia lampy naftowej (1853)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim</p> <p>– identyfikuje postacie: Ignacego Łukasiewicza, Elizy Orzeszkowej</p> <p>– przedstawia poziom rozwoju rolnictwa na ziemiach polskich pod zaborami</p> <p>– omawia proces rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą i społeczną odgrywał okręg łódzki</p>	<p>zniesienie granicy celnej między Rosją a Królestwem Polskim (1851)</p> <p>– identyfikuje postać Narcyzy Żmichowskiej</p> <p>– charakteryzuje przemiany w rolnictwie na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– opisuje rozwój przemysłu w zaborze pruskim i austriackim</p> <p>– omawia przyczyny i skutki asymilacji Żydów</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany gospodarcze oraz społeczne i narodowe na polskiej wsi miało uwłaszczenie</p> <p>– przedstawia postulaty i działania polskich emancypantek</p>	<p>– lokalizuje w czasie otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1845)</p> <p>– porównuje rozwój rolnictwa we wszystkich trzech zaborach</p> <p>– charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– opisuje położenie mniejszości żydowskiej na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.</p>	kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego
Nowe nurty polityczne	<ul style="list-style-type: none"> Ruch socjalistyczny Ruch narodowy Rozwój ruchu ludowego Rewolucja 1905 roku w Rosji Rewolucja 1905 roku na ziemiach polskich Skutki rewolucji z lat 	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), założenie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Polskiego Stronnictwa</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>solidaryzm narodowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: działalność Wielkiego Proletariatu (1882–1885), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), powstanie Ligi</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Ligi Polskiej (1887), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), powstanie robotnicze w Łodzi (VI 1905)</p> <p>– identyfikuje postacie: Róży Luksemburg,</p>	<p>– lokalizuje w przestrzeni ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji z lat 1905–1907</p> <p>– identyfikuje postać Zygmunta Miłkowskiego</p> <p>– porównuje cele i</p>	– ocenia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich

	1905–1907	Ludowego (1903) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa – wymienia polskie partie polityczne reprezentujące ruch socjalistyczny, ludowy i narodowy – omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich	Narodowej (1893), krwawą niedzielę w Petersburgu (22 I 1905), strajki szkolne na ziemiach polskich (1905–1908) – identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Bolesława Limanowskiego – wymienia postulaty programowe polskiego ruchu socjalistycznego, ludowego i narodowego – wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuchu rewolucji 1905–1907 w Rosji i na ziemiach polskich	Juliana Marchlewskiego, Stanisława Stojalowskiego, Marii i Bolesława Wysłouchów – omawia proces budowania polskiego ruchu narodowego – omawia okoliczności powstania ruchu ludowego – przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich – przedstawia cele strajków szkolnych w latach 1905–1908	założenia programowe PPS i SDKPiL – omawia rozwój partii socjalistycznych, narodowych i ludowych na ziemiach polskich	
Polska kultura i nauka przełomu XIX i XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Polski pozytywizm • Młoda Polska • Malarstwo i rzeźba przełomu XIX i XX wieku • Polska nauka pod zaborami • Polscy naukowcy na świecie 	– stosuje pojęcia: <i>pozytywizm warszawski</i> , <i>Młoda Polska (modernizm)</i> – lokalizuje w czasie: pozytywizm w kulturze polskiej (1864–1890), okres Młodej Polski w kulturze polskiej (1890–1918) – identyfikuje postacie: Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza,	– stosuje pojęcie <i>malarstwo historyczne</i> – lokalizuje w czasie: Nagrodę Nobla z fizyki dla Marii Skłodowskiej-Curie (1903), Literacką Nagrodę Nobla dla Henryka Sienkiewicza (1905), Nagrodę Nobla z chemii dla Marii Skłodowskiej-Curie (1911) – identyfikuje postacie:	– identyfikuje postacie: Aleksandra Świętochowskiego, Marii Konopnickiej, Adama Asnyka, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Stanisława Witkiewicza, Jacka Malczewskiego, Heleny Modrzejewskiej – porównuje założenia polskiego pozytywizmu z ideami romantyzmu i	– identyfikuje postacie: Jana Kasprowicza, Gabrieli Zapolskiej, Leona Wyczółkowskiego, Józefa Mehoffera, Olgi Boznańskiej, Feliksa Nowowiejskiego, Karola Szymanowskiego, Edmunda Strzeleckiego, Ernesta Malinowskiego,	– ocenia wkład twórców okresu pozytywizmu i Młodej Polski w rozwój kultury narodowej – ocenia, jaką rolę w polskiej kulturze odgrywały dzieła nawiązujące do historii Rzeczypospolitej

		Jana Matejki, Marii Skłodowskiej-Curie – przedstawia założenia polskiego pozytywizmu	Elizy Orzeszkowej, Stefana Żeromskiego, Władysława Reymonta, Stanisława Wyspiańskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Karola Olszewskiego, Ignacego Łukasiewicza – przedstawia idee Młodej Polski – omawia problematykę polskiej literatury pozytywistycznej – wymienia przykłady dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”	Młodej Polski – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała inteligencja w okresie pozytywizmu – omawia cechy charakterystyczne literatury i sztuki okresu Młodej Polski – omawia dorobek polskich naukowców działających w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	Bronisława Piłsudskiego – przedstawia wkład polskich naukowców w rozwój państw Ameryki Południowej i badania nad środowiskiem przyrodniczym Syberii	
Rozdział III. I wojna światowa						
Świat w przededniu Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Spory między mocarstwami europejskimi • Powstanie dwóch przeciwstawnych sojuszy • Wojna rosyjsko-japońska • „Kocioł bałkański” • Wyścig zbrojeń • Zamach w Sarajewie 	– stosuje pojęcia: <i>trójprzymierze</i> , <i>trójporozumieniem (ententa)</i> – lokalizuje w czasie: zawarcie trójprzymierza (1882), powstanie ententy (1904), wybuch I wojny światowej (28 VII 1914) – lokalizuje w przestrzeni państwa	– stosuje pojęcia: <i>belle époque</i> , <i>państwa centralne</i> , „ <i>kocioł bałkański</i> ” – lokalizuje w czasie: wojnę japońsko-rosyjską (1904–1905), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913), zamach w Sarajewie (28 VI 1914)	– stosuje pojęcie <i>panslawizm</i> – lokalizuje w czasie: zawiązanie sojuszu Francji z Rosją (1892), zdobycie Port Artur przez Japonię (1905), bitwę pod Cuszimą (1905), przyłączenie się Rosji do ententy (1907), aneksję Bośni i Hercegowiny przez	– stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i> – identyfikuje postać Gawriło Principa – charakteryzuje międzynarodowy układ sił na przełomie XIX i XX w. – wyjaśnia, jakie skutki miało prowadzenie Weltpolitik przez Niemcy	– ocenia wpływ sytuacji na Bałkanach na wybuch konfliktu światowego

		wchodzące w skład trójprzymierza i trójporozumienia – wyjaśnia, dlaczego ukształtowały się trójprzymierze i trójporozumienie	– identyfikuje postacie: Wilhelma II, arcyksięcia Franciszka Ferdynanda Habsburga – omawia proces tworzenia się bloków polityczno-militarnych przez I wojnę światową – wymienia cele, które skłaniały mocarstwa europejskie do zawierania sojuszy – wyjaśnia, dlaczego sytuację na Bałkanach nazywano „kotłem bałkańskim”	Austro-Węgry (1908) – lokalizuje w przestrzeni państwa, które na skutek wojen bałkańskich uzyskały największe zdobycze terytorialne – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej – wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń na przełomie XIX i XX w. – przedstawia skutki wojen bałkańskich – omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie	– wyjaśnia, jak polityka Niemiec na przełomie XIX i XX w. wpłynęła na światowy układ sił – opisuje sytuację na Bałkanach na początku XX w.	
Fronty Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> Wybuch I wojny światowej Nieudana wojna błyskawiczna Wojna pozycyjna na froncie zachodnim Front wschodni Front bałkański i włoski 	– stosuje pojęcie <i>wojna pozycyjna</i> – lokalizuje w czasie: bitwę nad Marną (IX 1914), bitwę pod Verdun (II–XII 1916), bitwę nad Sommą (VII–XI 1916) – charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej – wymienia nowe rodzaje broni zastosowane na froncie	– stosuje pojęcia: <i>wojna błyskawiczna</i> , <i>wojna manewrowa</i> – lokalizuje w czasie: bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914), wystąpienia Włoch z trójprzymierza (1915) – wyjaśnia, na czym polegał plan wojny błyskawicznej – wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt	– lokalizuje w czasie: bitwę o Gallipoli (1915–1916), bitwę pod Ypres (1915), bitwę pod Gorlicami (1915) – lokalizuje w przestrzeni państwa, które uczestniczyły w wojnie po stronie państw centralnych lub ententy – identyfikuje postacie: Alfreda von Schlieffena, Ferdynanda Focha,	– lokalizuje w czasie: przystąpienie Bułgarii do wojny po stronie państw centralnych (1915), przystąpienie Rumunii do wojny po stronie ententy (1916), przystąpienie Grecji do wojny po stronie ententy (1917) – omawia zmiany w składzie trójprzymierza i trójporozumienia – omawia różnice	– ocenia, jakie skutki dla państw centralnych miało fiasko planu wojny błyskawicznej – ocenia skuteczność wojny pozycyjnej i manewrowej

		zachodnim	domina w przypadku wybuchu I wojny światowej – omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej – wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa	Paula von Hindenburga – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni zastosowane na froncie zachodnim – omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim – wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1914–1916	między działaniami zbrojnymi na froncie wschodnim i zachodnim – opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim	
Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja lutowa • Okres dwuwładzy • Rewolucja październikowa • Wojna domowa • Rosja po rewolucji 	– stosuje pojęcia: <i>rewolucja lutowa, rewolucja październikowa</i> – lokalizuje w czasie: wybuch rewolucji lutowej (III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917), proklamowanie powstania ZSRS (1922) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina – omawia skutki rewolucji październikowej	– stosuje pojęcia: <i>dwuwładza, bolszewicy, dyktatura proletariatu, Czeka</i> – lokalizuje w czasie: powołanie Rządu Tymczasowego (III 1917), powołanie Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917), podpisanie pokoju brzeskiego (3 III 1918) – identyfikuje postacie: Aleksandra Kiereńskiego, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego	– stosuje pojęcie <i>tezy kwietniowe</i> – lokalizuje w czasie: abdykację Mikołaja II (III 1917), ogłoszenie tezy kwietniowych (IV 1917), uchwalenie konstytucji rosyjskiej (VII 1918), egzekucję rodziny carskiej (VII 1918), wojnę domową (1919–1920) – omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r. – wyjaśnia, dlaczego	– stosuje pojęcia: <i>mienszewicy, eserowcy, kadeci</i> – lokalizuje w czasie rozpędzenie przez bolszewików gromadzenia Konstytucyjnego (I 1918) – identyfikuje postacie: Antona Denikina, Aleksandra Kołczaka, Piotra Wrangla – omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych – wyjaśnia, co	– ocenia metody stosowane przez bolszewików w celu umocnienia swojej władzy – omawia wpływ rewolucji rosyjskich na układ sił w Europie podczas I wojny światowej

		– wyjaśnia, dlaczego Rosja po rewolucji stała się państwem totalitarnym	– wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej – charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich – omawia proces budowania ZSRS	bolszewicy w okresie dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem – opisuje przebieg rewolucji październikowej – przedstawia przyczyny wojny domowej – przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy	przyczyniło się do sukcesu Armii Czerwonej w wojnie domowej – wyjaśnia, co skłoniło Lenina do brutalnej rozprawy z carem i jego rodziną	
Klęska państw centralnych	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna na morzach • Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny • Sytuacja państw centralnych pod koniec wojny • Klęska sojuszników Niemiec • Kapitulacja Niemiec • Skutki Wielkiej Wojny 	– stosuje pojęcie <i>nieograniczona wojna podwodna</i> – lokalizuje w czasie: przystąpienie USA do wojny (IV 1917), rozejm w Compiègne i zakończenie I wojny światowej (11 XI 1918) – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – wymienia najważniejsze skutki I wojny światowej dla Europy	– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1915), pokój brzeski (3 III 1918), rewolucję listopadową w Niemczech (XI 1918–IV 1919) – identyfikuje postać Wilhelma II – wyjaśnia okoliczności i skutki zawarcia pokoju w Brześciu – omawia skutki polityczne, gospodarcze i społeczne Wielkiej	– stosuje pojęcie <i>Mitteleuropa</i> – lokalizuje w czasie: bitwę jutlandzką (V–VI 1916), II bitwę nad Marną (VIII 1918) – identyfikuje postacie: Ericha Ludendorffa – wyjaśnia, dlaczego Niemcy zdecydowały się na nieograniczoną wojnę podwodną – wyjaśnia, jakie skutki przyniosła nieograniczona wojna podwodna – przedstawia okoliczności przystąpienia stanów	– lokalizuje w czasie: wysłanie depechy Zimmermanna (I 1917), kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918) – omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r. – omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech	– ocenia polityczne, ekonomiczne i społeczne skutki I wojny światowej

			Wojny	Zjednoczonych do wojny – wyjaśnia, dlaczego państwa centralne poniosły klęskę w I wojnie światowej		
Polacy na frontach Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy u boku Austro-Węgier • Legiony Polskie • Formacje polskie u boku Rosji • Polacy w armiach zaborczych • Szlak bojowy Legionów Polskich • Wojsko polskie we Francji 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sformowanie Legionów Polskich (VIII 1914)</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie były zasługi Józefa Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej</p> <p>– wymienia polskie formacje wojskowe walczące w I wojnie światowej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>kryzys przysięgowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wymarsz Kompanii Kadrowej (VIII 1914), kryzys przysięgowy (VII 1917)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich</p> <p>– omawia skutki kryzysu przysięgowego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Błękitna Armia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Polskiej Organizacji Wojskowej (X 1914), sformowanie Błękitnej Armii (VI 1917),</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy stoczone przez Legiony Polskie</p> <p>– omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa</p> <p>– omawia szlak bojowy Legionów Polskich</p> <p>– wyjaśnia, w jakim celu powołano Polską Organizację Wojskową</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>bajończycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912), powstanie Centralnego Komitetu Narodowego (VII 1914), powstanie kompanii bajończyków (VIII 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), bitwę pod Limanową (XII 1914), powstanie Komitetu Narodowego Polskiego w Lozannie (1917)</p> <p>– identyfikuje postać Tadeusza Kasprzyckiego</p> <p>– omawia proces formowania wojska polskiego we Francji</p>	<p>– ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonej przez zaborców</p> <p>– ocenia, czy polskie jednostki wojskowe walczące w czasie I wojny światowej spełniły pokładane w nich nadzieje</p>

					– omawia genezę Legionów Polskich	
Sprawa polska na arenie międzynarodowej	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawa polska w 1914 roku • Państwa centralne wobec sprawy polskiej • Sprawa polska w polityce ententy • Polacy na konferencji pokojowej w Paryżu 	<p>– stosuje pojęcie <i>Akt 5 listopada</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wydanie Aktu 5 listopada (1916), orędzie Thomasa Woodrowa Wilsona (8 I 1918), traktat wersalski (28 VI 1919)</p> <p>– identyfikuje postacie: Thomasa Woodrowa Wilsona, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego</p> <p>– wymienia postanowienia Aktu 5 listopada</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>mały traktat wersalski</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Rady Regencyjnej (IX 1917), konferencję pokojową w Paryżu (I 1919–I 1920)</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada</p> <p>– przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski</p>	<p>– lokalizuje w czasie: odezwę księcia Mikołaja (VIII 1914), odezwę Mikołaja II (XII 1916), deklarację państw ententy popierającą postanie niepodległej Polski (VI 1918)</p> <p>– wymienia dokumenty dotyczące sprawy polskiej wydawane przez państwa centralne i państwa ententy prawne</p> <p>– przedstawia, jak zmieniało się stanowisko państw ententy wobec sprawy polskiej w czasie I wojny światowej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powołanie Tymczasowej Rady Stanu (I 1917), powołanie rządu Jana Kucharzewskiego (XI 1917)</p> <p>– przedstawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w momencie wybuchu wojny</p> <p>– omawia przemiany, jakie zachodziły w stanowisku Rosji wobec sprawy polskiej</p>	<p>– ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego</p> <p>– ocenia rolę, jaką w propagowaniu sprawy polskiej w latach 1914–1919 odegrał Ignacy Jan Paderewski</p>
Rozdział IV. Świat w okresie międzywojennym						
Świat po Wielkiej Wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • Traktat wersalski • Rozpad Austro-Węgier • Traktaty z Bułgarią i Turcją 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Liga Narodów, Wielki Kryzys, New Deal</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: traktat wersalski (28 VI</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>demilitaryzacja, mały traktat wersalski, hiperinflacja, „czarny czwartek”,</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bańka spekulacyjna, autarkia, etatyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: dołączenia Niemiec do</p>	<p>– lokalizuje w czasie: epidemię grypy hiszpanki (1918–1920), traktat w Lozannie (VII 1923)</p>	<p>– ocenia skutki wprowadzenia tzw. małego traktatu wersalskiego</p> <p>– ocenia rolę Ligi</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Liga Narodów • Mały traktat wersalski • Skutki I wojny światowej • Wielki kryzys • <i>New Deal</i> 	<p>1919), powstanie Ligi Narodów (I 1920), Wielki Kryzys (1929–1933)</p> <p>– identyfikuje postacie: Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni nowe państwa, które powstały w Europie po 1918 r.</p> <p>– wymienia postanowienia traktatu wersalskiego</p> <p>– wymienia zjawiska i procesy charakterystyczne dla Wielkiego Kryzysu</p>	<p><i>nacjonalizacja, interwencjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: traktat w Saint-Germain z Austrią (IX 1919), traktat w Neuilly z Bułgarią (XI 1919), traktat w Trianon z Węgrami (VI 1920), traktat w Sèvres z Turcją (VIII 1920), „czarny czwartek” (24 X 1929), wprowadzenie planu New Deal (1933)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni postanowienia traktatu wersalskiego</p> <p>– wymienia postanowienia pokojów z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją</p> <p>– charakteryzuje gospodarcze i społeczne skutki I wojny światowej</p> <p>– przedstawia działania podjęte przez władze USA w ramach New Deal w celu wyjścia z kryzysu gospodarczego</p>	<p>Ligi Narodów (1926), dołączenia ZSRS do Ligi Narodów (1934)</p> <p>– identyfikuje postać Mustafy Kemala Paszy</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego</p> <p>– wyjaśnia, z jakiego powodu po I wojnie światowej pojawiło się zjawisko hiperinflacji</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób doszło do Wielkiego Kryzysu w USA i rozprzestrzenienia się go na cały świat</p>	<p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku sułtanatu w Turcji</p> <p>– omawia nowy układ sił w Europie po zakończeniu I wojny światowej</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób państwa próbowały chronić swoją gospodarkę przed Wielkim Kryzysem</p>	<p>Narodów w okresie międzywojennym</p> <p>– ocenia rolę keynesizmu w wychodzeniu USA i państw europejskich z Wielkiego Kryzysu</p> <p>– ocenia skutki Wielkiego Kryzysu</p>
--	--	---	--	--	---	--

<p>ZSRS – imperium komunistyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie ZSRS • Gospodarka ZSRS • Rządy Stalina • Kult jednostki • Międzynarodowa działalność Kominternu • Zbrodnie sowieckie przed II wojną światową • Rywalizacja i współpraca ZSRS i Niemiec 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kult jednostki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: utworzenie ZSRS (XII 1922), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Stalina</p> <p>– omawia zasady Nowej Polityki Ekonomicznej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał kult jednostki w ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>komunizm wojenny, kolektywizacja rolnictwa, industrializacja, łagier</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: funkcjonowanie NEP (1921–1928), traktat w Rapallo (IV 1922), przejście władzy przez J. Stalina (1924)</p> <p>– identyfikuje postać Lwa Trockiego</p> <p>– omawia okoliczności powstania ZSRS</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał komunizm wojenny i jakie niósł ze sobą skutki gospodarcze</p> <p>– wyjaśnia, w jakim celu wprowadzono kult Józefa Stalina w ZSRS</p> <p>– opisuje relacje sowiecko-niemieckie w okresie międzywojennym</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>kolektywizm, Gułag, kołchoz, sowchoz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wielką czystkę (1936–1938), Wielki Głód na Ukrainie (1932–1933), akcję polską NKWD (1937–1938)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów</p> <p>– wymienia i opisuje etapy przebudowy gospodarki ZSRS</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele gospodarcze przyświecały władzy sowieckiej po 1928 r.</p> <p>– omawia skutki kolektywizacji rolnictwa w ZSRS</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS</p> <p>– charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez Józefa Stalina</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Międzynarodówka Komunistyczna (Komintern), front ludowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Kominternu (1919)</p> <p>– przedstawia metody, jakimi Józef Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych</p> <p>– przedstawia przykłady zbrodni sowieckich przed II wojną światową</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Józef Stalin zdecydował się na zbliżenie polityczne z III Rzeszą</p>	<p>– ocenia politykę Józefa Stalina wobec przeciwników politycznych i własnego narodu</p> <p>– ocenia, jakie skutki przyniosło zrealizowanie w praktyce planu budowy państwa komunistycznego</p>
<p>Rozwój faszyzmu w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny włoskiego faszyzmu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>fasyzm, nazizm,</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Duce</i></p> <p>– lokalizuje w czasie:</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>eugenika</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Narodowej</p>	<p>– ocenia, które założenia ideologii</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nazizmu • Przejęcie władzy przez Hitlera • Rządy Hitlera • Początki zbrodni hitlerowskich • Społeczeństwo III Rzeszy • Kryzys demokracji w Europie 	<p><i>Führer</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: marsz na Rzym (1922), początek rządów Adolfa Hitlera (I 1933)</p> <p>– identyfikuje postacie: Benito Mussoliniego, Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia założenia doktryny faszystowskiej i nazizmu</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali Benito Mussolini i Adolf Hitler w budowaniu państwa totalitarnego we Włoszech i Niemczech</p>	<p>początek rządów Benito Mussoliniego (1922), traktat w Locarno (1925), „noc długich noży” (1934), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształową” (1938)</p> <p>– identyfikuje postać Josefa Goebbelsa</p> <p>– omawia działania, jakie podjął Benito Mussolini w celu utworzenia państwa faszystowskiego we Włoszech</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Adolf Hitler przejął władzę w Niemczech</p> <p>– omawia proces tworzenia niemieckiego państwa nazistowskiego</p> <p>– omawia metody, które stosowali naziści w celu stworzenia posłusznego sobie społeczeństwa</p> <p>– wymienia działania nazistów, które miały prowadzić do eksterminacji Żydów w</p>	<p>– lokalizuje w czasie: pucz monachijski (1923), pakti laterańskie (1929), Republikę Weimarską (1919–1933), rozpoczęcie zbrojeń przez Niemcy (1935), remilitaryzację Nadrenii (1936)</p> <p>– omawia proces tworzenia się faszystowskiego we Włoszech</p> <p>– przedstawia przyczyny narodzin nazizmu w Niemczech</p> <p>– wymienia grupy, które zostały wykluczone ze społeczeństwa niemieckiego i przedstawia stosowane wobec nich metody represji</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikał antysemityzm nazistowski i jakie miał konsekwencje</p> <p>– wymienia przykłady zbrodni hitlerowskich w latach 30. XX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20.</p>	<p>Partii Faszystowskiej we Włoszech (1921), powstanie obozów koncentracyjnych w Niemczech (1933), podpalenie Reichstagu (II 1933)</p> <p>– charakteryzuje sytuację wewnętrzną i politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Adolf Hitler rozprawił się z przywódcami SA</p> <p>– porównuje założenia ideowe włoskiego faszystowskiego i niemieckiego nazizmu</p> <p>– wymienia działania włoskich faszystów i niemieckich nazistów, które świadczą o totalitarnym charakterze stworzonych przez nich państw</p>	<p>nazistowskiej mogły prowadzić do zbrodniczej działalności jej zwolenników</p>
--	---	--	---	--	---	--

			Niemczech	i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji		
Przemiany społeczne w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> • Demokracja i emancypacja kobiet • Rozwój oświaty i nauki • Kultura masowa i mass media • Rozwój techniki • Architektura okresu międzywojennego 	<p>– stosuje pojęcia: <i>demokracja, kultura masowa, społeczeństwo masowe</i></p> <p>– omawia społeczne, polityczne i kulturowe skutki emancypacji kobiet</p> <p>– wymienia cechy kultury masowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>mass media, społeczeństwo konsumpcyjne, socrealizm, modernizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Alberta Einsteina, Alexandra Fleminga</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstania kultury masowej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał socrealizm</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury okresu międzywojennego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>funkcjonalizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wynalezienie penicyliny (1928)</p> <p>– identyfikuje postacie: Maxa Plancka, Nielsa Bohra</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w okresie międzywojennym pogłębiło się zjawisko laicyzacji</p> <p>– charakteryzuje kierunki w rozwoju nauki i techniki w okresie międzywojennym</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Bauhaus</i></p> <p>– identyfikuje postać Le Corbusiera</p> <p>– porównuje rozwój kultury masowej w państwach demokratycznych i totalitarnych</p>	<p>– ocenia skutki społeczne demokracji życia po I wojnie światowej</p> <p>– ocenia, które wynalazki upowszechnione w okresie międzywojennym najbardziej zmieniły życie ludzi</p>
Świat na drodze ku nowej wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Włoch i Japonii • Militaryzacja Niemiec • Wojna domowa w Hiszpanii • Przyłączenie Austrii • Rozbiory Czechosłowacji 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Anschluss, państwa osi</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ukształtowanie się osi Rzym–Berlin–Tokio (1936–1937), Anschluss Austrii (III 1938), aneksję Czechosłowacji przez Niemcy (III 1939)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zdobycze</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Blitzkrieg, appeasement</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę domową w Hiszpanii (VII 1936–III 1939), układ monachijski (IX 1938)</p> <p>– identyfikuje postać Francisca Franco</p> <p>– wymienia działania</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>pakt antykominternowski</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: podbój Mandżurii przez Japonię (1931–1932), początek niemieckich zbrojeń (1935), napaść Włoch na Etiopię (X 1935–V 1936), remilitaryzację Nadrenii (1936), napaść</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wystąpienie Niemiec z Ligi Narodów (1933), rzeź nankińską (1937/1938), zniszczenie Guerniki (1937)</p> <p>– identyfikuje postacie: Hajle Sellasjego, Josefa Tiso</p> <p>– omawia przyczyny</p>	<p>– ocenia postawę państw europejskich wobec wojny domowej w Hiszpanii</p> <p>– ocenia skutki stosowania polityki <i>appeasementu</i> wobec Adolfa Hitlera</p>

		<p>Niemiec po przejęciu władzy przez Adolfa Hitlera</p> <p>– identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w.</p>	<p>Adolfa Hitlera zmierzające do uczynienia z Niemiec potęgi militarnej</p> <p>– omawia przyczyny i skutki Anschlussu Austrii</p> <p>– wymienia postanowienia konferencji monachijskiej</p> <p>– omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka <i>appeasementu</i></p>	<p>Japonii na Chiny (1937), zajęcia Albanii przez Włochy (1939), aneksję Kłajpedy przez Niemcy (III 1939)</p> <p>– identyfikuje postacie: Neville’a Chamberlaina, Édouarda Daladiera</p> <p>– omawia ekspansję terytorialną Japonii w Azji i jej skutki</p> <p>– przedstawia podboje Włoch w Afryce i Europie</p> <p>– charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium</p> <p>– przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę</p>	<p>wojny domowej w Hiszpanii</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. Francisco Franco</p> <p>– wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii</p> <p>– porównuje politykę podbojów Japonii, Włoch i III Rzeszy w okresie międzywojennym</p>	
Rozdział VII. II Rzeczpospolita						
<p>Odrodzenie Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze ośrodki polskiej władzy • Odzyskanie niepodległości • Ustrój nowego państwa 	<p>– lokalizuje w czasie: przejęcie przez Józefa Piłsudskiego władzy wojskowej w Polsce (11 XI 1918), uchwalenie małej konstytucji (II</p>	<p>– lokalizuje w czasie: działalność Rady Regencyjnej (X 1917–XI 1918), objęcie przez Józefa Piłsudskiego funkcji Tymczasowego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (XI 1918), rząd Jędrzeja</p>	<p>– przedstawia i ocenia reformy rządu Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla odrodzonego państwa</p>	<p>– ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Trudne początki niepodległości 	<p>1919) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego – wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości</p>	<p>Naczelnika Państwa (XI 1918), otwarcie obrad Sejmu Ustawodawczego (II 1920) – lokalizuje w przestrzeni siedziby pierwszych ośrodków władzy na ziemiach polskich – identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego – wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918 r. – omawia wydarzenia polityczne, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.</p>	<p>Moraczewskiego (XI 1918–I 1919), wybory do Sejmu Ustawodawczego (I 1919), rząd Ignacego Jana Paderewskiego (I–XII 1919) – omawia ustrój II Rzeczypospolitej wynikający z małej konstytucji – opisuje problemy, na jakie napotykała integracja ziem wchodzących w skład odrodzonego państwa – omawia kolejne etapy odradzania się państwa polskiego</p>	<p>polskiego miało objęcie urzędu premiera przez Ignacego Jana Paderewskiego – przedstawia zniszczenia wojenne na ziemiach polskich</p>	
<p>Kształtowanie się granicy zachodniej i południowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jaka powinna być odrodzona Polska? • Powstanie wielkopolskie • Powrót Pomorza do Polski • I powstanie śląskie • II powstanie śląskie • Plebiscyt i III 	<p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja inkorporacyjna</i>, <i>koncepcja federacyjna</i> – lokalizuje w czasie powstanie wielkopolskie (27 XII 1918–16 II 1919) – lokalizuje w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>plebiscyt</i> – lokalizuje w czasie: I powstanie śląskie (VIII 1919), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (VII 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920), plebiscyt na</p>	<p>– lokalizuje w czasie: przybycie Ignacego Jana Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), zaślubiny Polski z morzem (II 1920) – lokalizuje w przestrzeni: miejsce symbolicznych zaślubin</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>konwencja górnośląska</i> – lokalizuje w czasie: podział Śląska Cieszyńskiego (VII 1919), podział Górnego Śląska (X 1921) – porównuje i ocenia koncepcje polityczne</p>	<p>– ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski – omawia problemy, które mogły wynikać z podziału Górnego Śląska oraz zapisów traktatu wersalskiego</p>

	<p>powstanie śląskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spór o Śląsk Cieszyński • Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu 	<p>przestrzeni obszary plebiscytowe</p> <p>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>– omawia założenia koncepcji inkorporacyjnej i federacyjnej</p> <p>– wymienia tereny, który były przedmiotem sporu między Rzeczpospolitą a Niemcami po I wojnie światowej</p>	<p>Górnym Śląsku (III 1921), III powstanie śląskie (V–VII 1921)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni: zasięg powstania wielkopolskiego, skutki plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Wojciecha Korfantego</p> <p>– omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego</p> <p>– przedstawia znaczenie powrotu Pomorza do Polski</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstań śląskich</p> <p>– omawia wyniki plebiscytów na Górnym Śląsku oraz na Warmii, Mazurach i Powiślu</p>	<p>Polski z morzem, Wolne Miasto Gdańsk, zasięg powstań śląskich</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Dowbora-Muśnickiego</p> <p>– przedstawia okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób rozstrzygnięto polsko-niemiecki spór o Pomorze</p> <p>– przedstawia międzynarodowe decyzje, jakie zapadły w kwestii podziału Górnego Śląska po III powstaniu śląskim</p> <p>– omawia przyczyny i skutki sporu polsko-czeskiego o Śląsk Cieszyński</p>	<p>dotyczące kształtu odrodzonej Rzeczypospolitej</p>	<p>dotyczących Pomorza</p>
<p>Walki o granicę wschodnią</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt polsko-ukraiński • Początek konfliktu z bolszewikami • Ofensywa bolszewików • Bitwa Warszawska • Pokój ryski 	<p>– stosuje pojęcie <i>cud nad Wisłą</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę polsko-bolszewicką (II 1919–18 III 1921), pokój ryski (18 III 1921)</p> <p>– lokalizuje w czasie i</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Orleńa Lwowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę polsko-ukraińską (XI 1918–VII 1919), operację niemeńską (IX 1920), utworzenie Litwy Środkowej (X</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>linia Curzona</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: zawarcie sojuszu II RP z URL (IV 1920), utworzenie Rady Obrony Państwa (VII 1920), przyłączenie</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawarcie traktatu brzeskiego z URL (II 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Tadeusza Rozwadowskiego, Siemiona Budionnego</p>	<p>– ocenia polityczne i militarne znaczenie Bitwy Warszawskiej</p> <p>– ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawa Wileńszczyzny 	<p>przestrzeni Bitwę Warszawską (13–15 VIII 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni granicę określoną w pokoju ryskim</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Bitwę Warszawską nazwano <i>cudem nad Wisłą</i></p> <p>– wymienia postanowienia pokoju ryskiego</p>	<p>1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni terytorium Litwy Środkowej</p> <p>– identyfikuje postacie: Michaiła Tuchaczewskiego, Lucjana Żeligowskiego</p> <p>– omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej</p> <p>– wyjaśnia, co zdecydowało o sukcesie Polaków w Bitwie Warszawskiej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób rozwiązano polsko-litewski spór o Wilno</p>	<p>Litwy Środkowej do Polski (1922)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Kijowa przez wojska polskie i ukraińskie (V 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni: linię Curzona, bitwę pod Komarowem (VIII 1920)</p> <p>– identyfikuje postacie: Symona Petlury, Władysława Grabskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zawarcia sojuszu polsko-ukraińskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki polityczne i militarne miała ofensywa bolszewików w 1920 r.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał polski plan obrony Warszawy przed wojskami bolszewickimi</p>	<p>– przedstawia proces tworzenia się państwowości ukraińskiej w Galicji Wschodniej</p> <p>– omawia walki Polaków o Lwów, Galicję Wschodnią i Wołyń w latach 1918–1919</p> <p>– omawia etapy Bitwy Warszawskiej</p> <p>– porównuje siły obu armii biorących udział w Bitwie Warszawskiej</p>	
<p>Rządy parlamentarne i sanacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucja marcowa • Elekcja i śmierć prezydenta Narutowicza 	<p>– stosuje pojęcia: <i>sanacja, autorytaryzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>partyjniactwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: prezydenturę I. Mościckiego (VI 1926–</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wybory do Sejmu I kadencji (XI 1922), powołanie rządu Chjeno-Piasta (V 1926),</p>	<p>– lokalizuje w czasie: Kongres Obrony Prawa i Wolności Ludu (VI 1930), założenie obozu w Berezie Kartuskiej</p>	<p>– ocenia rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia decyzję Józefa Piłsudskiego o</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej Geneza przewrotu majowego Przewrót majowy Scena polityczna II Rzeczypospolitej Nowela sierpniowa Rządy sanacyjne Represje wobec opozycji Konstytucja kwietniowa Obóz sanacyjny po śmierci Piłsudskiego Polski autorytaryzm 	<p>zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922), przewrót majowy (12–15 V 1926), konstytucję kwietniową (24 IV 1935)</p> <p>– identyfikuje postacie: Gabriela Narutowicza, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego</p> <p>– omawia ustrój II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej</p> <p>– wymienia skutki polityczne przewrotu majowego</p> <p>– wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadziła konstytucja kwietniowa</p>	<p>IX 1939), uchwalenie noweli sierpniowej (1926), śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Wojciechowskiego, Wincentego Witosa, Romana Dmowskiego, Józefa Becka, Edwarda Rydza-Śmigłego</p> <p>– przedstawia zakres praw i wolności obywatelskich określonych w konstytucji marcowej</p> <p>– charakteryzuje rządy parlamentarne w II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego</p> <p>– omawia cechy ustroju autorytarnego w Polsce</p>	<p>powstanie BBWR (1928), wybory brzeskie (XI 1930), proces brzeski (1931–1932)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Macieja Rataja, Ignacego Daszyńskiego, Wojciecha Korfantego, Walerego Sławka</p> <p>– omawia przejawy kryzysu politycznego w Polsce w połowie lat 20. XX w.</p> <p>– omawia przebieg przewrotu majowego</p> <p>– wymienia ugrupowania opozycyjne wobec rządów sanacji</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób sanacja rozprawiła się z opozycją polityczną</p>	<p>(1934), powstanie ONR (1934), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie OZN (1937)</p> <p>– charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać BBWR w polskim życiu politycznym</p> <p>– porównuje pozycję i uprawnienia prezydenta w konstytucji marcowej i kwietniowej</p>	<p>dokonaniu przewrotu politycznego w Polsce</p> <p>– ocenia politykę rządów sanacji wobec opozycji</p>
<p>Spółeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Spółeczeństwo II Rzeczypospolitej Mniejszości narodowe w Rzeczypospolitej Problemy 	<p>– stosuje pojęcie <i>Polska A i B</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie reformy walutowej (1924), budowę Centralnego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojna celna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie budowy portu w Gdyni (1921), wojnę celną (1925–</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>etatyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: czteroletni program gospodarczy (1936–1940)</p>	<p>– omawia sytuację prawną mniejszości narodowych w Polsce</p> <p>– przedstawia realizację reform gospodarczych przez</p>	<p>– ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych</p> <p>– ocenia skuteczność reform gospodarczych</p>

	<p>gospodarcze II Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reformy Grabskiego • Budowa portu w Gdyni • Inwestycje przemysłowe w latach 30. 	<p>Okręgu Przemysłowego (1936–1939)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni: Centralny Okręg Przemysłowy, podział na Polskę A i B</p> <p>– identyfikuje postać Eugeniusza Kwiatkowskiego</p> <p>– wymienia mniejszości narodowe i wyznaniowe w społeczeństwie II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Gdynia była nazywana „polskim oknem na świat”</p> <p>– wymienia przykłady inwestycji zrealizowanych w ramach COP</p>	<p>1934)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni główne okręgi przemysłowe II Rzeczypospolitej</p> <p>– identyfikuje postać Władysława Grabskiego</p> <p>– omawia strukturę etniczną i wyznaniową społeczeństwa II Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia najważniejsze problemy gospodarcze, przed którymi stanęła II Rzeczpospolita</p> <p>– przedstawia problem reformy rolnej w II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki wojna celna z Niemcami</p>	<p>– lokalizuje w przestrzeni województwa, w których dominowali przedstawiciele mniejszości narodowych</p> <p>– charakteryzuje mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczpospolitą</p> <p>– przedstawia okoliczności budowy portu w Gdyni</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać COP w rozwoju gospodarczym Polski</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w Polsce</p> <p>– przedstawia zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego dla rozwoju polskiej gospodarki</p>	<p>rząd Władysława Grabskiego</p>	<p>podejmowanych w II Rzeczypospolitej</p>
<p>Kultura i nauka w II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświaty w II Rzeczypospolitej • Reformy szkolnictwa • Nauka polska • Literatura, teatr i muzyka 	<p>– lokalizuje w czasie reformę edukacji Janusza Jędrzejewicza (1932)</p> <p>– identyfikuje postacie: Janusza Jędrzejewicza,</p>	<p>– lokalizuje w czasie reformę edukacji Stanisława Grabskiego (1924)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Grabskiego,</p>	<p>– lokalizuje w czasie Nagrodę Nobla dla Władysława Reymonta (1924)</p> <p>– identyfikuje postacie: Tadeusza Boya-</p>	<p>– identyfikuje postacie: Hugona Steinhausa, Stanisława Wigury, Władysława Tatariewiczza</p> <p>– omawia rozwój</p>	<p>– ocenia dorobek kulturalny i naukowy II Rzeczypospolitej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kino i radio w międzywojennej Polsce • Sztuka i architektura w II Rzeczypospolitej 	<p>Władysława Reymonta – wymienia reformy szkolnictwa przeprowadzone w II Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia dziedziny naukowe, w których polscy uczeni zyskali uznanie w latach 20. i 30.</p>	<p>Stefana Banacha, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza – Witkacego, Juliana Tuwima</p> <p>– przedstawia osiągnięcia polskiej literatury</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki polskiej w okresie międzywojennym</p> <p>– przedstawia najważniejszych twórców polskiej literatury w okresie międzywojennym</p>	<p>Żeleńskiego, Karola Szymanowskiego, Poli Negri</p> <p>– omawia problemy polskiej oświaty w początkach niepodległości</p> <p>– wymienia nurty, jakie dominowały w polskim malarstwie dwudziestolecia międzywojennego</p> <p>– charakteryzuje sztukę i architekturę w II Rzeczypospolitej</p>	<p>teatru i muzyki w okresie międzywojennym</p> <p>– przedstawia rozwój kina i radia w międzywojennej Polsce</p>	
<p>Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na arenie międzynarodowej • Polityka międzynarodowa w okresie sanacji • Przyłączenie Zaolzia • Niemieckie żądania wobec Polski • Zacieśnienie współpracy z Wielką Brytanią i Francją • Pakt Ribbentrop–Mołotow 	<p>– stosuje pojęcie <i>polityka równej odległości (równowagi)</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: układy sojusznicze z Francją i Rumunią (1921), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Becka</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka równej odległości</p> <p>– wymienia żądania</p>	<p>– lokalizuje w czasie: układ o nieagresji między Polską i ZSRS (1932), układ o niestosowaniu przemocy między Polską a Niemcami (1934), przyłączenie Zaolzia do Polski (X 1938), polsko-brytyjski układ sojuszniczy (25 VIII 1939)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni Zaolzie</p> <p>– identyfikuje postacie:</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Międzymorze, polityka prometejska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: traktat w Locarno (1925), przedstawienie niemieckich roszczeń wobec Polski (X 1938), udzielenie gwarancji Polsce przez Wielką Brytanię (III 1939), wypowiedzenie deklaracji o niestosowaniu przemocy przez III</p>	<p>– charakteryzuje położenie międzynarodowe II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego idea Międzymorza i polityka prometejska poniosły fiasko</p> <p>– omawia skutki polskiej polityki zagranicznej prowadzonej w okresie sanacji</p>	<p>– ocenia międzynarodową pozycję Polski w okresie międzywojennym</p> <p>– ocenia postawę władz polskich wobec żądań wysuwanych przez III Rzeszę w 1938 r.</p>

		wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r. – przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy	Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa – wyjaśnia, jaką rolę w polskiej polityce zagranicznej miał odgrywać sojusz z Francją i Rumunią – omawia sposób realizacji polityki równej odległości – przedstawia okoliczności przyłączenia Zaolzia do Polski – wymienia postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow	Rzeszę (IV 1939) – wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miał traktat w Locarno – przedstawia, na czym miała polegać idea Międzymorza i polityka prometejska – omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny światowej		
Rozdział VI. II wojna światowa						
Kampania polska	<ul style="list-style-type: none"> • W przededniu wojny • Niemiecka napaść na Polskę • Przeciwno Blitzkriegowi • Napaść sowiecka na Polskę • Ostatnie punkty oporu • Pierwsze zbrodnie hitlerowskie w Polsce 	– lokalizuje w czasie: atak III Rzeszy na Polskę (1 IX 1939), napaść wojsk sowieckich na Polskę (17 IX 1939) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę nad Bzurą (9–18 IX 1939) – identyfikuje postać Henryka Sucharskiego – wymienia etapy kampanii wrześniowej – wymienia kluczowe	– stosuje pojęcia: <i>Blitzkrieg</i> , <i>bitwa graniczna</i> , <i>dziwna wojna</i> – lokalizuje w czasie tzw. bitwę graniczną (1–3 IX 1939) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wizną (8–10 IX 1939), bitwę pod Kockiem (6 X 1939) – identyfikuje postacie: Władysława Raginisa,	– stosuje pojęcia: <i>provokacja gliwicka</i> , <i>Einsatzgruppen</i> – lokalizuje w czasie: prowokację gliwicką (31 VIII 1939), upadek Warszawy (28 IX 1939), kapitulację Helu (2 X 1939) – lokalizuje w przestrzeni kierunki natarcia wojsk niemieckich na Polskę – identyfikuje postacie:	– stosuje pojęcie <i>przedmoście rumuńskie</i> – lokalizuje w czasie defiladę niemiecko-sowiecką w Brześciu (22 IX 1939) – identyfikuje postacie: Władysława Langnera, Juliusza Rómmla, Józefa Unruga – porównuje potencjał militarny stron konfliktu – wyjaśnia, jakie	– ocenia przygotowania Polski do konfliktu z Niemcami i ZSRS – ocenia postawę Wielkiej Brytanii i Francji wobec wojny obronnej Polski – ocenia postawę naczelnego dowództwa i polskich władz w czasie wojny obronnej

	<ul style="list-style-type: none"> Ocena wojny obronnej 	<p>wydarzenia kampanii wrześniowej (np. obrona Westerplatte, bitwa pod Wizną, bitwa nad Bzurą, wkroczenie wojsk sowieckich)</p> <p>– wymienia przykłady zbrodni hitlerowskich w Polsce</p>	<p>Edwarda Rydza-Śmigłego, Tadeusza Kutrzeby, Stefana Starzyńskiego</p> <p>– charakteryzuje etapy kampanii wrześniowej</p> <p>– przedstawia zbrodnie wojsk niemieckich i sowieckich wobec polskich jeńców i ludności cywilnej</p>	<p>Franciszka Kleeberga, Franciszka Dąbrowskiego</p> <p>– przedstawia działania dywersyjne przeprowadzone przez Niemców przed wybuchem wojny</p> <p>– opisuje okoliczności agresji ZSRS na Polskę</p> <p>– wyjaśnia przyczyny przegranej Polski w wojnie we wrześniu 1939 r.</p>	<p>znaczenie w planach strategicznych Polski miało tzw. przedmoście rumuńskie</p> <p>– omawia decyzje polityczne władz II Rzeczypospolitej na tle wydarzeń militarnych podczas kampanii polskiej</p>	
<p>Hitler i Stalin dzielą Europę</p>	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca ZSRS i III Rzeszy Sowieckie podboje Podbój Danii i Norwegii przez Niemcy Podbój Belgii, Holandii i Francji Przeciwko Wielkiej Brytanii Wojna na Bałkanach 	<p>– stosuje pojęcia: <i>pakt Ribbentrop–Mołotow</i>, <i>alianci</i>, <i>kolaboracja</i>, <i>bitwa o Anglię</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939), atak III Rzeszy na Danię i Norwegię (9 IV 1940), rozpoczęcie ofensywy niemieckiej na Zachodzie (10 V 1940), bitwę o Anglię (VII–X 1940)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje podbite przez III Rzeszę w 1940 r.</p> <p>– identyfikuje postacie:</p>	<p>– stosuje pojęcie „<i>wojna zimowa</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie: niemiecko-sowiecki traktat o granicach i przyjaźni (28 IX 1939), wojnę zimową (XI 1939–III 1940), atak Niemiec na Jugosławię i Grecję (IV 1941)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zmiany w podziale ziem polskich między III Rzeszę i ZSRS w 1939 r.</p> <p>– identyfikuje postacie: Charles’a de Gaulle’a, Winstona Churchilla</p> <p>– charakteryzuje cele</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Państwo Francuskie (Państwo Vichy)</i>, <i>Komitet Wolnej Francji</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: aneksję Litwy, Łotwy i Estonii przez ZSRS (VI 1940), zawieszenie broni w Compiègne (22 VI 1940), uchwalenie Lend-Lease Act (III 1941)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary zajęte przez ZSRS w latach 1939–1941</p> <p>– identyfikuje postacie: Carla Gustava Mannerheima, Vidkuna</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ustasze</i>, <i>czetnicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: zajęcie Paryża przez Niemcy (14 VI 1940), aneksję Besarabii i północnej Bukowiny przez ZSRS (VIII 1940)</p> <p>– identyfikuje postać Josipa Broza-Tito</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny sowiecko-fińskiej</p> <p>– wyjaśnia, co przyczyniło się do sukcesu brytyjskich sił powietrznych w bitwie o Anglię</p> <p>– porównuje postawy</p>	<p>– ocenia znaczenie dla dalszych losów wojny bitwy o Anglię oraz zaangażowania państw Osi w konflikt na Bałkanach</p>

		<p>Adolfa Hitlera, Józefa Stalina</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia skutki ofensywy niemieckiej w Europie Zachodniej – wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Wielkiej Brytanii i jej sojuszników w bitwie o Anglię 	<p>polityki Adolfa Hitlera i Józefa Stalina w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny i skutki ekspansji III Rzeszy na państwa skandynawskie – omawia przebieg ekspansji III Rzeszy na Europę Zachodnią – opisuje przebieg i skutki bitwy o Anglię 	<p>Quislinga, Philippa Pétaina</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kraje, które przystąpiły do sojuszu z państwami Osi – charakteryzuje przebieg ekspansji III Rzeszy na państwa skandynawskie – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Wielka Brytania w wojnie z III Rzeszą po 1940 r. – charakteryzuje przebieg i skutki walk na Bałkanach 	<p>władz krajów zachodnioeuropejskich w obliczu niemieckiej agresji w 1940 r.</p>	
--	--	---	---	---	---	--

Wojna na froncie wschodnim	<ul style="list-style-type: none"> • Napaść Niemiec na ZSRS • Bitwa pod Moskwą • Niemcy i podbita ludność • Wspólnie przeciw Hitlerowi • Bitwa o Stalingrad • Blokada Leningradu 	<p>– stosuje pojęcie <i>koalicja antyhitlerowska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie atak Niemiec na ZSRS (22 VI 1941)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę o Moskwę (XII 1941), bitwę pod Stalingradem (VIII 1942–II 1943)</p> <p>– identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina</p> <p>– wskazuje przełomowe wydarzenia w przebiegu wojny sowiecko-niemieckiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>operacja Barbarossa, Lebensraum, Lend-Lease Act</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Leningradu (IX 1941–I 1944)</p> <p>– identyfikuje postać Gieorgija Żukowa</p> <p>– omawia przyczyny napaści Niemiec na ZSRS</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie polityczne i militarne miały klęski wojsk niemieckich w bitwach pod Moskwą i Stalingradem</p> <p>– przedstawia politykę okupacyjnych władz niemieckich na zajętych terenach ZSRS</p> <p>– wyjaśnia, jak zachowały się Wielka Brytania i USA wobec ataku III Rzeszy na ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>wielka wojna ojczyźniana, „droga życia”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie uchwalenie Lend-Lease Act (III 1941)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny zajęte przez wojska niemieckie w wyniku realizacji operacji „Barbarossa”</p> <p>– identyfikuje postać Friedricha von Paulusa</p> <p>– charakteryzuje strategiczne cele III Rzeszy w kolejnych etapach wojny z ZSRS</p> <p>– opisuje przebieg bitew pod Moskwą i pod Stalingradem</p> <p>– charakteryzuje przebieg wojny sowiecko-niemieckiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie traktat o współdziałaniu Wielkiej Brytanii i ZSRS przeciw III Rzeszy (VII 1941)</p> <p>– identyfikuje postać Stepana Bandery</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla losów wojny miało ogłoszenie przez Józefa Stalina wielkiej wojny ojczyźnianej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wśród narodów zamieszkujących ZSRS znalazły się grupy kolaborujące z III Rzeszą</p>	<p>– ocenia znaczenie wojny niemiecko-sowieckiej dla losów II wojny światowej</p>
Polityka Niemiec w okupowanej Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja ludności w okupowanych krajach • Kolaboracja z niemieckim okupantem 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kolaboracja, podludzie, ruch oporu</i></p> <p>– omawia okupacyjną politykę III Rzeszy w krajach Europy</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>przestrzeń życiowa, Generalny Plan Wschodni</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje, w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Résistance</i></p> <p>– identyfikuje postać Josipa Broza-Tito</p> <p>– porównuje politykę III Rzeszy wobec ludności</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób Niemcy wykorzystywali animozje pomiędzy podbitymi narodami</p> <p>– omawia stosunek</p>	<p>– ocenia sytuację w okupowanych przez III Rzeszę krajach Europy Zachodniej i Wschodniej oraz jej wpływ na walkę z</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ruch oporu i partyzantka w krajach europejskich 	<p>Zachodniej i Wschodniej</p> <p>– wymienia kraje, w których powstały rządy kolaborujące z Niemcami, oraz kraje, gdzie rozwinął się ruch oporu</p>	<p>których działały organizacje kolaboranckie</p> <p>– identyfikuje postać Philippe’a Pétaina</p> <p>– wyjaśnia, na czym miał polegać Generalny Plan Wschodni</p> <p>– wyjaśnia, na czym miała polegać niemiecka polityka rasowa</p>	<p>terenów okupowanych w Europie Zachodniej i Wschodniej</p> <p>– omawia rolę partyzantki w walce z okupantem w wybranych krajach Europy</p>	<p>ludności okupowanych państw do kolaborantów</p>	<p>okupantem</p>
Holokaust	<ul style="list-style-type: none"> • Separacja ludności żydowskiej • W stronę zagłady • Zagłada Żydów • Powstanie w getcie • Postawy wobec Holokaustu 	<p>– stosuje pojęcia: <i>zagłada, getto, Holokaust, obóz zagłady, obóz koncentracyjny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie w getcie warszawskim (19 IV 1943–16 V 1943)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mordechaja Anielewicza, Marka Edelmana</p> <p>– wymienia przykłady polityki nazistów wobec Żydów</p> <p>– wymienia przykłady miejsc masowej eksterminacji ludności żydowskiej</p> <p>– wymienia przykłady</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dyskryminacja, stygmatyzacja, eksterminacja, „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, szmalcownik, Rada Pomocy Żydom „Żegota”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konferencję w Wannsee (I 1942)</p> <p>– identyfikuje postacie: Janusza Korczaka, Ireny Sendlerowej, Józefa i Wiktorii Ulmów, Witolda Pileckiego</p> <p>– wymienia etapy polityki hitlerowskiej wobec Żydów (od</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>pogrom, Żydowska Organizacja Bojowa</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Reinharda Heydricha, Adolfa Eichmanna, Matyldy Getter, Jana Karskiego</p> <p>– opisuje metody realizacji polityki hitlerowskiej wobec Żydów (od dyskryminacji do zagłady)</p> <p>– przedstawia skalę eksterminacji ludności żydowskiej</p> <p>– przedstawia struktury konspiracyjne w getcie warszawskim i omawia ich działalność</p>	<p>– lokalizuje w czasie: obowiązek noszenia opasek z gwiazdą Dawida (XII 1939), wprowadzenie kary śmierci dla Żydów próbujących opuścić getto (X 1940)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zofii Kossak-Szczuckiej, Wandy Krahelskiej,</p> <p>– przedstawia postawę Kościoła wobec Holokaustu</p> <p>– wyjaśnia, czym różniła się sytuacja osób gotowych ratować Żydów w Europie Zachodniej od sytuacji ludzi podejmujących się tego</p>	<p>– ocenia, jak Holokaust wpływał na postawy wśród ludności terenów okupowanych przez Niemcy</p>

		obozów zagłady i obozów koncentracyjnych	dyskryminacji do zagłady) – wyjaśnia, w jaki sposób Niemcy zrealizowali plan „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej” – przedstawia sposób organizacji i cel działania sieci obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady, wyjaśnia różnice pomiędzy nimi – omawia skutki powstania w getcie warszawskim – opisuje postawy ludności Europy wobec Holokaustu	– porównuje postawy wobec Holokaustu w Europie Zachodniej i Wschodniej – przedstawia formy pomocy Żydom niesione przez ludność krajów okupowanych	wyzwania w Polsce i innych krajach Europy Wschodniej	
Wojna poza Europą	<ul style="list-style-type: none"> • Początek walk w Afryce • Zakończenie walk w Afryce • Wojna na Atlantyku • Atak na Pearl Harbor • Ofensywa japońska w Azji • Wojna na Pacyfiku 	– stosuje pojęcie <i>bitwa o Atlantyk</i> – lokalizuje w czasie: walki w Afryce (VI 1940–V 1943), atak Japonii na USA (7 XII 1941) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę o Midway (VI 1942), bitwę pod El-Alamejn (VII–XI 1942)	– stosuje pojęcia: <i>wilcze stada, U-Boot, konwój</i> – lokalizuje w czasie podpisanie tzw. paktu trzech (1940) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Tobrukiem (IV– XI 1941), operację „Torch” (XI 1942), bitwę o Guadalcanal	– lokalizuje w czasie: niemiecką blokadę Wysp Brytyjskich (1940), kapitulację wojsk niemiecko-włoskich w Afryce (V 1943) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: zajęcie północnej Libii przez wojska brytyjskie (I 1941), bitwę na Morzu	– lokalizuje w czasie: atak wojsk włoskich na Somali Brytyjskie, (VIII 1940), kapitulacja wojsk włoskich w Etiopii (XI 1941), pakt o nieagresji między Japonią i ZSRS (IV 1941), – lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie przez Japończyków	– ocenia wpływ przystąpienia USA do wojny na jej przebieg

		<p>– identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu działań wojennych miały bitwy pod El-Alamejn i Midway</p> <p>– przedstawia konsekwencje japońskiego ataku na Pearl Harbor</p>	<p>(VIII 1942–II 1943)</p> <p>– identyfikuje postacie: Erwina Rommla, Bernarda Montgomery’ego, Dwighta Eisenhowera</p> <p>– omawia przebieg działań zbrojnych w Afryce Północnej w latach 1941–1943</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojny na Atlantyku</p> <p>– przedstawia okoliczności ataku Japonii na USA</p>	<p>Koralowym (V 1942)</p> <p>– identyfikuje postać Isoroku Yamamoto</p> <p>– charakteryzuje taktykę stosowaną przez III Rzeszę i Wielką Brytanię w czasie wojny o Atlantyk</p> <p>– omawia polityczne i militarne następstwa zawarcia paktu trzech</p> <p>– przedstawia zasięg ekspansji i politykę japońską w Azji</p> <p>– przedstawia specyfikę wojny na Pacyfiku i wymienia przełomowe starcia zbrojne na tym obszarze podczas II wojny światowej</p>	<p>Indochin francuskich (VII 1941) oraz Birmy, Malajów, Holenderskich Indii Wschodnich i Filipin (1942)</p> <p>– wyjaśnia, co przyczyniło się do zwycięstwa aliantów w bitwie o Atlantyk</p> <p>– omawia przebieg walk między Włochami i Brytyjczykami w północnej Afryce</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie podczas walk na Pacyfiku miały lotniskowce</p>	
Droga do zwycięstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Wielkiej Koalicji • Bitwa na Łuku Kurskim • Desant na Sycylię i Włochy • Konferencje Wielkiej Trójki • Lądowanie w Normandii i otwarcie drugiego frontu • Ostatnie ofensywy 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Wielka Trójka</i>, <i>Wielka Koalicja</i>, <i>operacja „Overlord”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konferencję w Teheranie (XI/XII 1943)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni lądowanie aliantów w Normandii (6 VI 1944)</p> <p>– identyfikuje postacie: Franklina Delano</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Karta atlantycka</i>, <i>D-Day</i>, <i>operacja „Market Garden”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie podpisanie Karty atlantyckiej (14 VIII 1941)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: lądowanie aliantów na Sycylii (10 VII 1943), bitwę na Łuku Kurskim (VII–VIII</p>	<p>– lokalizuje w czasie: konferencję w Casablance (I 1943), bitwę pod Prochorówką (VII 1943), wypowiedzenie wojny Niemcom przez Włochy (X 1943), powstanie w Paryżu (VIII 1944),</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Falaise (VII 1944),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Włoska Republika Socjalna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zawieszenie broni między Włochami i aliantami (IX 1943)</p> <p>– identyfikuje postać Pietra Badoglio</p> <p>– przedstawia skutki polityczne i militarne utworzenia frontu na Sycylii i we Włoszech</p>	<p>– ocenia politykę aliantów wobec krajów Europy Środkowo-Wschodniej w świetle postanowień konferencji Wielkiej Trójki</p>

	na froncie zachodnim	Roosevelta, Winstona Churchilla, Józefa Stalina, Adolfa Hitlera, Benita Mussoliniego – wymienia postanowienia konferencji w Teheranie – przedstawia strategiczne znaczenie bitwy na Łuku Kurskim oraz powstania drugiego frontu w Normandii	1943), bitwę o Monte Casino (V 1944), operację „Market Garden” (IX 1944) – identyfikuje postacie: Dwighta Eisenhowera, Charles’a de Gaulle’a – przedstawia okoliczności podpisania Karty atlantyckiej i jej postanowienia – omawia proces powstawania koalicji antyhitlerowskiej – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim w 1943 r. – opisuje cele i skutki lądowania aliantów w Normandii	kontrofensywę niemiecką w Ardenach (XII 1944) – lokalizuje w przestrzeni obszary zajęte przez aliantów w 1944 r. – omawia postanowienia konferencji w Casablance – opisuje przebieg walk we Włoszech i w Europie Zachodniej w 1944 r. – określa cele polityczne i strategiczne wielkich mocarstw w końcowej fazie II wojny światowej	– wyjaśnia, jakie znaczenie da przebiegu działań wojennych miały wojska pancerne	
Koniec II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wyzwolenie Europy Środkowo-Wschodniej • Konferencja w Jałcie • Zajęcie Niemiec i Austrii • Konferencja w Poczdamie • Zakończenie walk na Pacyfiku 	– stosuje pojęcie <i>porządek jałtański</i> – lokalizuje w czasie: konferencję w Jałcie (4–11 II 1945), konferencję w Poczdamie (17 VII–2 VIII 1945), zrzućenie bomby atomowej na Hiroszimę (6 VIII 1945) i Nagasaki (9 VIII 1945) – identyfikuje postacie:	– stosuje pojęcia: <i>operacja berlińska</i> , <i>taktyka „żabich skoków”</i> – lokalizuje w czasie: operację berlińską (16 IV–2 V 1945), podpisanie przez Niemcy kapitulacji w Reims (7 V 1945) , podpisanie przez Niemcy kapitulacji w	– stosuje pojęcie <i>kamikadze</i> – lokalizuje w czasie: operację Bagration (VI–VIII 1944), sforsowanie Wału Pomorskiego (II 1945), śmierć A. Hitlera (30 IV 1945) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę o Iwo Jimę (III 1945), zajęcie Okinawy (IV 1945)	– stosuje pojęcia: <i>Volkssturm</i> , <i>projekt „Manhattan”</i> – lokalizuje w czasie: sforsowanie Renu przez wojska aliantów (III 1945), spotkanie w Torgau (IV 1945) – identyfikuje postać Roberta Oppenheimera – charakteryzuje strategię i nowe	– ocenia decyzję o zrzućeniu bomby atomowej – ocenia politykę aliantów wobec krajów Europy Środkowo-Wschodniej w świetle postanowień konferencji Wielkiej Trójki

Komentarz [AB1]: Czy to nie ZR?

		Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla, Harry'ego Trumana – omawia postanowienia konferencji w Jałcie i Poczdamie – przedstawia skutki wynalezienia oraz pierwszego użycia broni atomowej	Berlinie (8 V 1945), kapitulację Japonii (2 IX 1945) – identyfikuje postacie: Georgija Żukowa, Wilhelma Keitela, Douglasa MacArthura – omawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1944–1945 – przedstawia znaczenie konferencji Wielkiej Trójki w Jałcie oraz Poczdamie – wskazuje wydarzenia, które zdecydowały o klęsce Niemiec i Japonii w II wojnie światowej	– lokalizuje w przestrzeni postępy wojsk sowieckich w 1944 r. – lokalizuje w przestrzeni kierunki ofensywy Armii Czerwonej i kierunki ataków aliantów – identyfikuje postacie: George'a Pattona, Hirohito – omawia strategiczne znaczenie operacji „Bagration” – opisuje okoliczności kapitulacji Niemiec – przedstawia przebieg działań wojennych na Dalekim Wschodzie w 1945 r. – przedstawia okoliczności kapitulacji Japonii	metody walki zastosowane przez strony konfliktu na Dalekim Wschodzie	
Rozdział VII. Polacy podczas II wojny światowej						
Polska pod okupacją	<ul style="list-style-type: none"> • Podział ziem polskich • Polityka III Rzeszy wobec Polaków • Niemieckie zbrodnie w Polsce • Polityka ZSRS wobec Polaków • Deportacje w głąb 	– stosuje pojęcia: <i>Generalne Gubernatorstwo, kolaboracja, łapanka, deportacja, obóz koncentracyjny, obóz zagłady</i> – lokalizuje w czasie:	– stosuje pojęcia: <i>volkslista, kontyngent, „gadzinówka”, akcja Inteligencja, Akcja Specjalna „Kraków”, akcja AB, paszportyzacja</i> – lokalizuje w czasie:	– stosuje pojęcia: <i>listy proskrypcyjne, sowietyzacja</i> – lokalizuje w przestrzeni kierunki deportacji ludności polskiej w głąb ZSRS – identyfikuje postać	– stosuje pojęcie <i>granatowa policja</i> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy miało wprowadzenie niemieckiej listy	– ocenia postawy Polaków, którzy wpisywali się na volkslistę

	<p>ZSRS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zbrodnia katyńska • Wobec sowieckiej okupacji 	<p>sowiecko-niemiecki traktat o granicach i przyjaźni (28 IX 1939), zbrodnię katyńską (IV–V 1940)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich pod okupacją w 1939 r. i zmiany terytorialne po 1941 r.</p> <p>– przedstawia sposoby represji stosowane przez okupanta niemieckiego i sowieckiego</p> <p>– podaje przykłady zbrodni niemieckich dokonanych na ludności polskiej</p> <p>– omawia znaczenie zbrodni katyńskiej</p>	<p>akcję Inteligencja (1939–1940), Akcję Specjalną Kraków (XI 1939), akcję AB (1940)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni miejsca masowych egzekucji i pochówku polskich oficerów w 1940 r.</p> <p>– identyfikuje postać Hansa Franka</p> <p>– opisuje, w jaki sposób Niemcy pozbywali się ludności polskiej z terenów włączonych do Rzeszy</p> <p>– omawia podział ziem polskich okupowanych przez ZSRS i III Rzeszę oraz zmiany wprowadzone po 1941 r.</p> <p>– omawia metody eksterminacji stosowane przez niemieckie okupacyjne władze</p> <p>– przedstawia politykę okupacyjnych władz sowieckich wobec Polaków na Kresach Wschodnich</p> <p>– wskazuje grupy</p>	<p>Wandy Wasilewskiej</p> <p>– charakteryzuje sytuację Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy</p> <p>– omawia warunki życia Polaków w Generalnym Gubernatorstwie</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał proces sowietyzacji</p> <p>– opisuje deportacje polskiej ludności z Kresów Wschodnich i warunki życia na zesłaniu</p> <p>– opisuje politykę władz sowieckich wobec polskich jeńców wojennych</p> <p>– przedstawia politykę okupacyjnych władz niemieckich wobec inteligencji polskiej</p> <p>– określa, jakie miały być zasady hitlerowskiej polityki okupacyjnej wobec Polaków w Generalnym Gubernatorstwie i jakich sfer życia miały dotyczyć</p>	<p>narodowościowej</p> <p>– porównuje okupację niemiecką w Polsce i innych krajach europejskich</p> <p>– charakteryzuje represje gospodarcze okupacyjnych władz sowieckich</p> <p>– omawia postawy Polaków wobec sowieckiej okupacji</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			społeczne najbardziej narażone na prześladowania niemieckie i sowieckie			
Polskie władze na uchodźstwie	<ul style="list-style-type: none"> • Polski rząd na uchodźstwie • Polskie siły zbrojne na Zachodzie • Układ Sikorski–Majski • Zerwanie stosunków polsko-sowieckich • Katastrofa gibraltarska • Polscy komuniści w ZSRS i kraju 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rząd emigracyjny, armia Andersa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie rządu polskiego na emigracji (IX 1939), zerwanie stosunków dyplomatycznych między rządem polskim na emigracji a ZSRS (25 IV 1943)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób po klęsce Polski we wrześniu 1939 r. została zachowana ciągłość władz na emigracji</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Polskie Siły Zbrojne, układ Sikorski–Majski</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Polskich Sił Zbrojnych (jesień 1939), układ Sikorski–Majski (30 VII 1941), utworzenie polskiej Partii Robotniczej (I 1942)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta</p> <p>– przedstawia proces budowania Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie</p> <p>– przedstawia postanowienia układu Sikorski–Majski i skutki jego podpisania</p> <p>– opisuje okoliczności utworzenia armii gen. Władysława Andersa</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>katastrofa gibraltarska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: umowę paryską (XI 1939), przeniesienie rządu emigracyjnego do Londynu (VI 1940), katastrofę gibraltarską (VII 1943), powstanie Krajowej Rady Narodowej (XII 1943)</p> <p>– identyfikuje postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Władysława Gomułki</p> <p>– opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS armii gen. Andersa</p> <p>– opisuje proces kształtowania się ośrodka władzy w Polsce</p> <p>– wyjaśnia wpływ katastrofy gibraltarskiej na politykę rządu emigracyjnego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Grupa Inicjatywna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przerzucenie członków Grupy Inicjatywnej z ZSRS do Warszawy (XII 1941)</p> <p>– identyfikuje postacie: Marcelę Nowotki, Bolesława Mołojca</p> <p>– wyjaśnia wpływ sprawy katyńskiej na sytuację Polski na arenie międzynarodowej</p> <p>– porównuje politykę rządu emigracyjnego i komunistycznych ośrodków władzy w Polsce</p>	– ocenia działalność polskiego rządu emigracyjnego podczas II wojny światowej
Polskie Państwo	<ul style="list-style-type: none"> • Struktury Polskiego 	– stosuje pojęcia:	– stosuje pojęcia:	– stosuje pojęcia:	– stosuje pojęcia:	– ocenia działalność

Podziemne	<p>Państwa Podziemnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konspiracja wojskowa • Działalność Armii Krajowej • Pozostałe podziemne organizacje zbrojne • Konspiracja cywilna • Rzeź wołyńska • Akcja „Burza” 	<p><i>Polskie Państwo Podziemne, Armia Krajowa, Delegatura Rządu na Kraj, rzeź wołyńska, Akcja „Burza”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Armii Krajowej (14 II 1942), rozpoczęcie akcji „Burza” (1944)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rzeź wołyńską (1943)</p> <p>– identyfikuje postać Tadeusza Komorowskiego ps. Bór</p> <p>– wymienia militarne i polityczne struktury Polskiego Państwa Podziemnego</p> <p>– wyjaśnia, czym zajmowały się pion wojskowy i pion cywilny Polskiego Państwa Podziemnego</p> <p>– przedstawia założenia akcji „Burza”</p>	<p><i>Związek Walki Zbrojnej, sabotaż, dywersja, Rada Jedności Narodowej</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Związku Walki Zbrojnej (XI 1939), powołanie Delegatury Rządu na Kraj (XII 1940), powołanie Rady Jedności Narodowej (I 1944)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni rejony, w których działały największe skupiska oddziałów partyzanckich</p> <p>– identyfikuje postacie: gen. Stefana Roweckiego ps. Grot, Cyryla Ratajskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele polityczne i militarne przyświecały działalności Polskiego Państwa Podziemnego</p> <p>– wyjaśnia, co było celem sabotażu i dywersji organizowanej przez Armię Krajową</p> <p>– omawia strukturę</p>	<p><i>Służba Zwycięstwu Polsce, Związek Odwetu, organizacja „Wachlarz”, Grupy Szturmowe Szarych Szeregów, Kedyw, Biuro Informacji i Propagandy, Gwardia Ludowa, Armia Ludowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Służby Zwycięstwu Polsce (IX 1939), akcję scaleniową (1940–1944), utworzenie Krajowej Rady Ministrów (1944), deklarację programową Rady Jedności Narodowej (III 1944)</p> <p>– identyfikuje postacie: Henryka Dobrzańskiego ps. Hubal, Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil</p> <p>– omawia proces budowania konspiracji wojskowej w Polsce pod okupacją</p> <p>– wymienia polskie organizacje podziemne zajmujące się sabotażem i dywersją</p> <p>– wyjaśnia, jaką wizję przyszłej Polski</p>	<p><i>banderowcy, Narodowa Organizacja Wojskowa, Bataliony Chłopskie, Gwardia Ludowa WRN, Narodowe Siły Zbrojne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Ukraińskiej Powstańczej Armii (1942)</p> <p>– identyfikuje postać Stepana Bandery</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele przyświecały partyzantce powrześniowej, a jakie partyzantce działającej w warunkach okupacji</p> <p>– omawia najsłynniejsze akcje polskiego podziemia</p> <p>– przedstawia podziemne organizacje zbrojne działające poza strukturami rządu londyńskiego</p>	Polskiego Państwa Podziemnego
-----------	---	---	--	--	---	-------------------------------

			<p>pionu cywilnego Polskiego Państwa Podziemnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i przejawy konfliktu polsko-ukraińskiego na Wołyniu – omawia realizację akcji „Burza” 	<p>określono w deklaracji Rady Jedności Narodowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia zadania instytucji wchodzących w skład pionu cywilnego Polskiego Państwa Podziemnego 		
<p>Powstanie warszawskie i rok 1945</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wybuchu powstania • Przebieg walk powstańczych • Alianci wobec powstania • Upadek powstania • Znaczenie powstania warszawskiego • Nowe rządy w Polsce • Walki na ziemiach polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>godzina „W”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch powstania warszawskiego (1 VIII 1944), kapitulację powstania warszawskiego (2 X 1944)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni rejonu, w których realizowano akcję „Burza”</p> <p>– identyfikuje postać Tadeusza Komorowskiego ps. Bór</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, Manifest PKWN, Rząd Tymczasowy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie Manifestu PKWN (22 VII 1944), powstanie Rządu Tymczasowego (31 XII 1944), wyzwolenie Warszawy (I 1945)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni walki o Wał Pomorski (I/II 1945), wyparcie Niemców z Wielkopolski (II 1945) oraz Gdańska i Gdyni (III 1945)</p> <p>– identyfikuje postać Stanisława Mikołajczyka</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Wojska Polskiego (22 VII 1944), ofensywę zimową wojsk sowieckich (I 1945)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki natarć Armii Czerwonej na ziemiach polskich</p> <p>– identyfikuje postacie: Edwarda Osóbki-Morawskiego, Zygmunta Berlinga, Tomasza Arciszewskiego</p> <p>– opisuje przebieg walk w czasie powstania warszawskiego</p> <p>– przedstawia postawę aliantów wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Rosyjska Wyzwoleńcza Armia Narodowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstania PKWN (21 VII 1944)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego, Oskara Dirlewangera, Iwana Sierowa</p> <p>– wyjaśnia, jak zachowały się oddziały 1 Armii Wojska Polskiego wobec walk toczonych w Warszawie</p> <p>– wymienia przykłady zbrodni na ludności cywilnej popełnionych w czasie powstania warszawskiego</p>	<p>– ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną</p> <p>– ocenia polityczne i historyczne znaczenie powstania warszawskiego</p>

			<p>zdecydowano się na akcje „Burza” w Warszawie</p> <p>– wymienia kluczowe momenty w przebiegu powstania warszawskiego</p> <p>– omawia bilans powstania warszawskiego</p> <p>– przedstawia przebieg walk na ziemiach polskich w 1945 r.</p>	<p>– omawia położenie ludności cywilnej Warszawy w czasie powstania</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla warszawiaków w okresie powstania miała działalność Szarych Szeregów</p> <p>– omawia relacje między władzą komunistyczną w kraju i rządem emigracyjnym po upadku powstania warszawskiego</p>		
<p>Polacy na frontach II wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Polskich Sił Zbrojnych • Polskie lotnictwo w Anglii • Walki w Afryce • Udział w wyzwaniu Włoch i krajów Europy Zachodniej • Formacje zbrojne u boku ZSRS 	<p>– stosuje pojęcie <i>Polskie Siły Zbrojne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę o Monte Cassino (V 1944)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstały Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie</p> <p>– omawia losy armii gen. Andersa po jej ewakuacji z ZSRS</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę o Narwik (V 1940)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Maczka, Stanisława Sosabowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w bitwie o Anglię odegrało polskie lotnictwo</p> <p>– wymienia formacje lotnicze, które brały udział w bitwie o Anglię</p> <p>– opisuje rolę wojsk polskich w wyzwaniu Europy Zachodniej</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki (V 1943)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę o Tobruk (VIII–XII 1941), bitwę pod Lenino (X 1943), bitwę pod Falaise (VI 1944)</p> <p>– identyfikuje postać Zygmunta Berlinga</p> <p>– omawia udział wojsk polskich w walkach w Afryce</p> <p>– omawia proces tworzenia się wojsk</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Arnhem (IX 1944), zajęcie Bolonii (IV 1945)</p> <p>– identyfikuje postacie: Michała Żymierskiego ps. Rola, Karola Świerczewskiego</p> <p>– opisuje losy polskiej floty wojennej</p> <p>– przedstawia udział 2 Armii Wojska Polskiego w wyzwaniu Europy Środkowej</p>	<p>– ocenia militarny wkład Polaków na różnych frontach II wojny światowej</p>

			– przedstawia udział 1 Armii Wojska Polskiego w wyzwaniu ziem polskich	polskich u boku Armii Czerwonej		
--	--	--	--	---------------------------------	--	--

Klasa 4 „Poznać przeszłość. Zakres podstawowy”

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2018 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I II wojna światowa						
1. Kampania polska	<ul style="list-style-type: none"> W przededniu wojny Niemiecka napaść na Polskę Przeciwko Blitzkriegowi Napaść sowiecka na Polskę Ostatnie punkty oporu Pierwsze zbrodnie hitlerowskie w Polsce Ocena wojny obronnej 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>Blitzkrieg (wojna błyskawiczna)</i>, <i>Schleswig-Holstein</i>, charakteryzuje wkroczenie wojsk sowieckich na terytorium Polski w kontekście paktu Ribbentrop–Mołotow oraz przykłady współpracy niemiecko-sowieckiej omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina, wymienia wydarzenia związane z datami: 1 września 1939 r., 17 września 1939 r., 6 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>bitwa graniczna</i>, <i>dziwna wojna</i>, „<i>polskie Termopile</i>” porównuje potencjał militarny stron konfliktu omawia działalność postaci: Ignacego Mościckiego, Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego omawia decyzje polityczne władz II Rzeczypospolitej na tle wydarzeń militarnych podczas kampanii polskiej opisuje przykłady bohaterstwa polskich żołnierzy, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy, Kocka, i wskazuje te miejsca na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia: <i>provokacja gliwicka</i>, „<i>Fall Weiss</i>”, <i>Luftwaffe</i>, <i>Einsatzgruppen (Grupy Specjalne)</i>, <i>przedmoście rumuńskie</i> wymienia wydarzenia związane z datami: 1–3 września 1939 r., 3 września 1939 r. opisuje główne etapy kampanii polskiej omawia działalność postaci: Henryka 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia polityczne i militarne założenia planu obrony Polski w 1939 r. omawia wydarzenia związane z datami: 9 września 1939 r., 12 września 1939 r., 28 września 1939 r., 2 października 1939 r. omawia działalność postaci: Tadeusza Kutrzeby, Władysława Bortnowskiego, Władysława Raginisa, Władysława Langnera, Józefa Unruga, Stanisława Dąbka 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje założenia polityki Wielkiej Brytanii i Francji wobec konfliktu polsko-niemieckiego podaje przykłady zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, m.in. w Wieluniu, Bydgoszczy, okolicach Wejherowa

		października 1939 r.		Sucharskiego i Franciszka Dąbrowskiego, – wyjaśnia przyczyny przegranej Polski w wojnie we wrześniu 1939 r.		
2. Hitler i Stalin dzielą Europę	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca ZSRS i III Rzeszy • Sowieckie podboje • Podbój Danii i Norwegii przez Niemcy • Podbój Belgii, Holandii i Francji • Przeciwko Wielkiej Brytanii • Wojna na Bałkanach 	<p>– stosuje pojęcia: pakt Ribbentrop–Mołotow, kolaboracja, bitwa o Anglię</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia sojuszników III Rzeszy, którzy przystąpili do współpracy w latach 1939–1941</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Wielkiej Brytanii i jej sojuszników w bitwie o Anglię</p>	<p>– stosuje pojęcia: wojna zimowa, republiki bałtyckie, państwo Vichy, Komitet Wolnej Francji, RAF</p> <p>– omawia działalność postaci: Benita Mussoliniego, Winstona Churchilla</p> <p>– charakteryzuje cele polityki Hitlera i Stalina w Europie w latach 1939–1941 oraz przykłady ich współpracy</p> <p>– wskazuje na mapie: kierunki agresji sowieckiej, niemieckiej i włoskiej oraz obszary okupowane przez agresorów</p> <p>– omawia wydarzenia związane z agresją sowiecką i niemiecką z: listopada 1939 r. marca 1940 r., maja 1940 r., lipca–października 1940 r.</p> <p>– przedstawia główne przyczyny klęski Francji w 1940 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: „Fall Gelb”, operacja „Lew morski”, linia Mannerheima, Linia Maginota</p> <p>– omawia działalność postaci: Charles’a de Gaulle’a, Philippe’a Pétaina, Josipa Broza-Tito, Carla Gustafa Mannerheima, Vidkuna Quislinga, Hermanna Göringa, Ante Pavelicia, Léona Degrelle</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 12 marca 1940 r., 9 kwietnia 1940 r., 10 maja 1940 r., 22 czerwca 1940 r., 28 października 1940 r., 6 kwietnia</p>	<p>– omawia działalność postaci: Josipa Broza-Tito, Ante Pavelicia, Léona Degrelle – szczegółowo opisuje kolejne etapy agresji Niemiec w latach 1940–1941, wskazując zmiany na mapie politycznej</p> <p>– opisuje przebieg bitwy o Anglię, uwzględniając uzbrojenie obu stron konfliktu oraz sytuację ludności cywilnej Wielkiej Brytanii</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zawarcia zawieszenia broni w Compiègne w czerwcu 1940 r.</p>	<p>– omawia sposób przejęcia kontroli nad republikami bałtyckimi przez ZSRS w 1940 r.</p> <p>– charakteryzuje sytuację na Bałkanach w 1941 r.</p>

				1941 r.–1 czerwca 1941 r., 10 kwietnia 1941 r.		
3. Wojna na froncie wschodnim	<ul style="list-style-type: none"> • Napaść Niemiec na ZSRS • Bitwa pod Moskwą • Niemcy i podbita ludność • Wspólnie przeciw Hitlerowi • Bitwa o Stalingrad 	<p>– stosuje pojęcia: plan „Barbarossa”, wielka wojna ojczyźniana, Lend-Lease Act, koalicja antyhitlerowska</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina, Georgija Żukowa</p> <p>– charakteryzuje przyczyny nawiązania współpracy Wielkiej Brytanii i ZSRS oraz USA</p> <p>– omawia stosunek ludności do okupanta na zajmowanych terenach przez Niemców,</p> <p>– przedstawia politykę III Rzeszy wobec ludności cywilnej ZSRS i wobec jeńców</p>	<p>– stosuje pojęcia: Lend-Lease Act,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: marzec 1941 r., 22 czerwca 1941 r., 12 lipca 1941 r., luty 1943 r., lipiec 1943 r.</p> <p>– opisuje przebieg wojny i analizuje przyczyny klęski niemieckiego Blitzkriegu w ZSRS</p> <p>– wskazuje na mapie przełomowe bitwy wojny na froncie wschodnim: Leningrad, Moskwa, Stalingrad,</p> <p>– ocenia znaczenie pomocy w ramach Lend-Lease Act dla wyniku wojny na froncie wschodnim</p> <p>- podaje przykłady podjęcia współpracy z Niemcami i wyjaśnia ich przyczyny</p>	<p>– stosuje pojęcia: Lebensraum (‘przestrzeń życiowa’), blokada Leningradu, „droga życia”</p>	<p>– omawia działalność postaci: Friedricha von Paulusa, Stepana Bandery</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 6 grudnia 1941 r., listopad 1942 r., wrzesień 1941 r. styczeń 1944 r.</p> <p>– omawia znaczenie klęski stalingradzkiej dla Niemiec</p>	<p>– opisuje potencjał wojenny stron konfliktu, ich taktykę oraz uzbrojenie</p>
4. Polityka Niemiec w okupowanej Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja ludności okupowanych krajów • Postawy ludności i władz krajów okupowanych • Ruch oporu i partyzantka 	<p>– stosuje pojęcia: polityka rasowa, ruch oporu, podludzie, nadludzie, partyzantka</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Hitlera</p> <p>– wymienia kraje, w których powstały</p>	<p>– stosuje pojęcia: pakt trzech, polityka rasowa, przestrzeń życiowa, Generalny Plan Wschodni, ruch oporu, podludzie, nadludzie, partyzantka</p> <p>– omawia działalność postaci: Charles’a de Gaulle’a, Philippe’a Pétaina</p>	<p>– charakteryzuje zróżnicowanie polityki niemieckiej na terenach okupowanych</p> <p>– omawia postawy ludności</p>	<p>– stosuje pojęcia: Résistance, Rote Kapelle, polityka „piernika i pejczy”</p>	<p>– porównuje sytuację w okupowanych krajach zachodnich i w Polsce</p>

	w krajach europejskich	rzędy kolaborujące z Niemcami, oraz kraje, gdzie rozwinął się ruch oporu		okupowanej Europy		
5. Holokaust	<ul style="list-style-type: none"> • Separacja ludności żydowskiej • W stronę zagłady • Zagłada Żydów • Powstanie w getcie • Postawy wobec Holokaustu 	<p>– stosuje pojęcia: gwiazda Dawida, getto</p> <p>– przedstawia założenia i metody polityki hitlerowskiej wobec Żydów oraz etapy i metody jej realizacji (od dyskryminacji do zagłady)</p> <p>– przedstawia sposób organizacji i cel działania sieci obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady, wyjaśnia różnice pomiędzy nimi, rozpoznaje główne miejsca eksterminacji (Auschwitz-Birkenau, Sobibór, Treblinka, Bełżec)</p>	<p>– stosuje pojęcia: Żydowska Organizacja Bojowa, medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”</p> <p>– omawia działalność postaci: Adolfa Eichmanna, Heinricha Himmlera, Reinharda Heydricha, Mordechaja Anielewicza, Marka Edelmana, Jana Karskiego, Witolda Pileckiego, Janusza Korczaka, rodziny Ulmów, Ireny Sendlerowej</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 stycznia 1942 r., kwiecień 1943 r.</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 20 stycznia 1942 r., kwiecień 1943 r.</p> <p>– omawia bilans Holokaustu</p> <p>– przedstawia formy pomocy Żydom niesione przez ludność krajów okupowanych</p>	<p>– stosuje pojęcia: Szoah, „Żegota”, Żydowski Związek Wojskowy, Endlösung (‘ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej’)</p> <p>– omawia działalność postaci: Juliusza Grobelnego, Władysława Bartoszewskiego,</p> <p>– wymienia miejsca eksterminacji: Chełmno nad Nerem, Babi Jar, Jedwabne, Ponary</p>	<p>– omawia działalność postaci: Juliusza Grobelnego, Władysława Bartoszewskiego, Zofii Kossak-Szczuckiej, Wandy Krahelskiej, Matyldy Getter, Adama Sapięhy, Jana i Antoniny Żabińskich, Jurgena Stroppa</p> <p>– wymienia miejsca eksterminacji: Chełmno nad Nerem, Babi Jar, Jedwabne, Ponary</p>	<p>– omawia działalność postaci: Wandy Krahelskiej, Matyldy Getter, Adama Sapięhy</p>
6. Wojna poza Europą	<ul style="list-style-type: none"> • Początek walk w Afryce • Zakończenie walk w Afryce • Wojna na morzach i oceanach 	<p>– stosuje pojęcia: wojna na Pacyfiku, U-Boot, Pearl Harbor, lotniskowiec</p> <p>– omawia działalność postaci: Benita Mussoliniego, Adolfa</p>	<p>– stosuje pojęcia: wilcze stada, U-Boot, Pearl Harbor</p> <p>– omawia działalność postaci: Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 7 grudnia 1941 r., 4-7 czerwca 1942 r., październik-</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Torch”, Kriegsmarine, U-Boot, Royal Navy</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami:</p>	<p>– stosuje pojęcia: operacja „Torch”, operacja, Kriegsmarine, U-Boot, Royal Navy</p> <p>– omawia działalność postaci: Bernarda Montgomery’ego, Erwina</p>	<p>– opisuje uzbrojenie stron konfliktu i ocenia ich potencjał militarny</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Atak na Pearl Harbor • Ofensywa japońska w Azji • Wojna na Pacyfiku 	<p>Hitlera</p> <p>- wskazuje na przyczyny zwycięstwa aliantów</p>	<p>listopad 1942 r.</p> <p>- wymienia cele strategiczne państw Osi w walkach poza Europą</p> <p>- omawia przebieg wojny w Afryce w latach 1941-43, wskazuje na przyczyny zwycięstwa aliantów</p>	<p>- szczegółowo omawia przebieg walk w Afryce i Azji</p> <p>- przedstawia specyfikę wojny na Pacyfiku i wymienia przełomowe starcia zbrojne na tym obszarze podczas II wojny światowej</p>	<p>Rommla, Karla Dönitza, Isoroku Yamamoto</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: 13 września 1940 r., grudzień 1940 r., listopad 1941 r., sierpień 1942 r., luty 1943 r., październik-listopad 1942 r., 13 maja 1943 r.</p>	
7. Droga do zwycięstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Wielkiej Koalicji • Bitwa na Łuku Kurskim • Desant na Sycylię i Włochy • Konferencje Wielkiej Trójki • Lądowanie w Normandii i otwarcie drugiego frontu 	<p>- stosuje pojęcia: Karta atlantycka, Wielka Trójka, Wielka Koalicja</p> <p>- omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla</p> <p>- przedstawia znaczenie wydarzeń: bitwy na Łuku Kurskim oraz powstania drugiego frontu w Normandii</p>	<p>- stosuje pojęcia: Karta atlantycka, Wielka Trójka, D-Day, Wielka Koalicja</p> <p>- omawia działalność postaci: Dwighta Eisenhowera</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: 14 sierpnia 1941 r., 28 listopada-1 grudnia 1943 r., 4-11 lutego 1945 r., 6 czerwca 1944 r.</p> <p>- wyjaśnia genezę powstania Wielkiej Koalicji oraz omawia znaczenie zasad sformułowanych w Karcie atlantyckiej</p> <p>- przedstawia znaczenie wydarzeń: kapitulacji Włoch, bitwy o Monte Cassino</p> <p>- omawia znaczenie konferencji w Teheranie</p>	<p>- stosuje pojęcia: operacja „Overlord”, operacja „Market Garden”,</p> <p>- podaje główne założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej</p>	<p>- stosuje pojęcia: operacja „Cytadela”, Włoska Republika Socjalna</p> <p>- omawia działalność postaci: George’a Pattona, Douglasa MacArthura, Pietra Badoglio</p> <p>- wymienia wydarzenia związane z datami: 14 stycznia 1943 r., 10 lipca 1943 r., 19 sierpnia 1943 r., 8 września 1943 r., 23/24 czerwca 1944 r., październik 1944 r.</p>	<p>- opisuje strategię oraz uzbrojenie stron konfliktu</p>

8. Koniec II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wyzwolenie Europy Środkowo-Wschodniej • Konferencja w Jałcie • Zajęcie Niemiec i Austrii • Konferencja w Poczdamie • Zakończenie walk na Pacyfiku 	<p>– stosuje pojęcia: porządek jałtański, atak atomowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 8 maja 1945 r. 6 i 9 sierpnia 1945 r.</p> <p>– opisuje okoliczności i skutki wynalezienia oraz pierwszego użycia broni atomowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: porządek jałtański, naloty dywanowe, taktyka „żabich skoków”, atak atomowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Harry’ego Trumana, Clementa Attlee</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 czerwca 1944 r., 24 kwietnia 1945 r.,</p> <p>– omawia znaczenie operacji „Bagration</p> <p>– przedstawia ustalenia oraz znaczenie konferencji Wielkiej Trójki w Jałcie oraz Poczdamie</p>	<p>– stosuje pojęcia: projekt „Manhattan”, kamikadze</p> <p>– omawia działalność postaci: Dwighta Eisenhowera, Alfreda Jodla, Wilhelma Keitla, Hirohito</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych w Europie i na Dalekim Wschodzie w 1945 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: projekt „Manhattan”, kamikadze</p> <p>– omawia działalność postaci: George’a Pattona, Douglasa MacArthura</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 14 stycznia 1943 r., 10 lipca 1943 r., 19 sierpnia 1943 r., 8 września 1943 r., 23/24 czerwca 1944 r., październik 1944 r., 12 stycznia 1945 r., 16 kwietnia 1945 r.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie udziału Wojska Polskiego w operacji berlińskiej 1945</p>	<p>– przedstawia okoliczności zamachu na Hitlera</p>
------------------------------	---	---	---	---	---	--

Rozdział II Polacy podczas II wojny światowej

1. Polska pod okupacją	<ul style="list-style-type: none"> • Podział ziem polskich w 1939 r. • Wymordowanie polskich elit • Polityka III Rzeszy wobec Polaków • Niemieckie zbrodnie w Polsce • Polityka ZSRS wobec Polaków 	<p>– stosuje pojęcia: Generalne Gubernatorstwo, łapanka, deportacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Maksymiliana Marii Kolbego, Hansa Franka</p> <p>– omawia i wskazuje na mapie podział ziem polskich okupowanych przez ZSRS i III Rzeszę oraz zmiany wprowadzone po 1941 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Generalne Gubernatorstwo, łapanka, Volkslista, kontyngent, „gadzinówka”, deportacja,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wandy Wasilewskiej</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: kwiecień–maj 1940 r., maj–czerwiec 1940 r.</p> <p>– omawia przebieg</p>	<p>– stosuje pojęcia: Sonderaktion „Krakau”, akcja AB, sowietyzacja „granatowa policja”, paszportyzacja</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: październik 1939 r., 1–2 listopada 1939 r., 5 marca 1940 r., marzec 1941 r.</p>	<p>– wyjaśnia rolę okupantów w zaognianiu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich</p>
------------------------	---	---	--	---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Deportacje w głąb ZSRS • Zbrodnia katyńska • Wobec sowieckiej okupacji 	<p>– podaje przykłady zbrodni niemieckich dokonanych na ludności polskiej</p> <p>– wskazuje grupy społeczne najbardziej narażone na prześladowania niemieckie i sowieckie</p>	<p>deportacji Polaków z Kresów Wschodnich w głąb ZSRS</p> <p>– charakteryzuje przebieg oraz znaczenie zbrodni katyńskiej</p>			
2. Polskie władze na uchodźstwie	<ul style="list-style-type: none"> • Polski rząd na uchodźstwie • Polskie siły zbrojne na Zachodzie • Układ Sikorski–Majski • Zerwanie stosunków polsko-sowieckich • Katastrofa gibraltarska • Polskie władze w ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: rząd emigracyjny, armia Andersa, katastrofa gibraltarska</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem</p>	<p>– stosuje pojęcia: układ Sikorski–Majski, katastrofa gibraltarska</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 30 września 1939 r., 30 lipca 1941 r., 14 lutego 1942 r., 25 kwietnia 1943 r., 4 lipca 1943 r.</p> <p>– omawia założenia układu Sikorski–Majski</p> <p>– opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS armii gen. Władysława Andersa</p>	<p>– omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 13 listopada 1939 r., 13 kwietnia 1943 r., 30 czerwca 1943 r.,</p> <p>– charakteryzuje postawę Wielkiej Trójki wobec ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcie: Rada Narodowa RP</p> <p>– omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta i Władysława Gomułki, Kazimierza Sosnkowskiego, Cyryła Ratajskiego, Pawła Findera, Marcelego Nowotki</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 31 grudnia 1943 r./ 1 stycznia 1944 r., styczeń 1944 r.</p> <p>– wymienia tworzące się w ZSRS i w kraju ośrodki przyszłych polskich władz komunistycznych (od powstania PPR do utworzenia KRN)</p>	<p>– przedstawia okoliczności utworzenia polskiego rządu emigracyjnego (w tym umowę paryską oraz antysanacyjny charakter rządu)</p> <p>– ocenia znaczenie śmierci gen. Władysława Sikorskiego</p>

3. Polskie Państwo Podziemne	<ul style="list-style-type: none"> • Struktury Polskiego Państwa Podziemnego • Konspiracja wojskowa • Działalność Polskiego Podziemia • Konspiracja cywilna • Pozostałe podziemne organizacje zbrojne • Rzeź wołyńska • Akcja „Burza” 	<p>– stosuje pojęcia: Polskie Państwo Podziemne, Związek Walki Zbrojnej, Armia Krajowa, partyzantka, rzeź wołyńska, tajne komplety</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 27 września 1939 r., 14 lutego 1942 r.</p> <p>– omawia cele i przebieg akcji „Burza”</p>	<p>– stosuje pojęcia: cichociemni, Delegat Rządu RP na Kraj, sabotaż, dywersja, „krwawa niedziela”,</p> <p>– omawia działalność postaci: Stefana Roweckiego ps. Grot, Augusta Emila Fieldorfa</p> <p>– wymienia konspiracyjne struktury wojskowe (SZP, ZWZ, AK, Bataliony Chłopskie)</p> <p>– opisuje najważniejsze akcje ZWZ-AK</p> <p>– przedstawia genezę i przebieg rzezi wołyńskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: BIP, Związek Odwetu, organizacja „Wachlarz”, Kedyw, Gwardia Ludowa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Franza Kutschery, Tadeusza Komorowskiego ps. Bór, Jana Karskiego, Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 11 lipca 1943 r., 1 lutego 1944 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Rada Jedności Narodowej, Narodowa Organizacja Wojskowa, WRN</p> <p>– omawia działalność postaci: Cyryla Ratajskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 9 stycznia 1944 r., 26 marca 1943 r., 30 czerwca 1943 r.,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Zygmunta Berlinga, Bolesława Bieruta,</p>
4. Powstanie warszawskie i rok 1945	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wybuchu powstania • Przebieg walk powstańczych • Zachodni alianci wobec powstania • Upadek powstania • Znaczenie powstania warszawskiego • Nowe rządy w Polsce • Walki na ziemiach polskich 	<p>– stosuje pojęcia: akcja „Burza”, godzina „W”, Rząd Tymczasowy</p> <p>– omawia działalność postaci: Tadeusza Komorowskiego ps. Bór,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 sierpnia 1944 r., 2 października 1944 r.</p> <p>– prezentuje postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: Manifest PKWN,</p> <p>– omawia działalność postaci: Antoniego Chruściela</p> <p>– omawia przyczyny decyzji o wybuchu powstania w Warszawie, uwzględniając sytuację na froncie i w okupowanej Polsce</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca</p> <p>– prezentuje postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: RONA</p> <p>– prezentuje polskie organizacje partyzanckie, uwzględniając ich stosunek do rządu na uchodźstwie</p> <p>– opisuje przebieg walk oraz bilans powstania warszawskiego</p>	<p>– omawia działalność postaci: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego, Ludwiga Fischera, Oskara Dirlewangera, Mieczysława Kamińskiego, Edwarda Osóbki-Morawskiego</p> <p>– charakteryzuje przebieg walk na ziemiach polskich w 1945 r.</p> <p>– omawia sposób</p>	<p>– omawia działalność postaci: Oskara Dirlewangera, Mieczysława Kamińskiego,</p> <p>– ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną</p>

					funkcjonowania Polskiego Państwa Podziemnego – wymienia najważniejsze akcje oddziałów polskiego podziemia	
5. Polacy na frontach II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Polskich Sił Zbrojnych • Polskie lotnictwo w Anglii • Walki w Afryce • Udział w wyzwolaniu Włoch i krajów Europy zachodniej • Formacje zbrojne u boku ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, Enigma,</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa,</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 18 maja 1944 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia: Armia Polska w ZSRS, Wojsko Polskie w ZSRS, „szczury Tobruku”</p> <p>– omawia działalność postaci: Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego oraz Jerzego Różyckiego, Stanisława Maczka</p> <p>– podaje miejsca oraz formacje biorące udział w najważniejszych bitwach II wojny światowej z udziałem Polaków (walki o Narwik, bitwa o Anglię, oblężenie Tobruku, Monte Cassino, Arnhem) oraz wskazuje miejsca na mapie</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: sierpień-wrzesień 1940 r., 5 maja 1945 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Kopańskiego, Stanisława Sosabowskiego,</p> <p>– opisuje dokonania polskich pilotów podczas II wojny światowej oraz losy polskiej floty wojennej</p>	<p>wymienia wydarzenia związane z datami: styczeń 1940 r., maj 1940 r., sierpień 1940 r., 1942 r., październik 1943 r., wrzesień 1944 r., 21 kwietnia 1945 r.,</p> <p>– omawia działalność postaci, Zygmunta Berlinga,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Michała Żymierskiego ps. Rola, Karola Świerczewskiego</p>

Rozdział III
Świat po II wojnie światowej

<p>1. Odbudowa powojenne go świata</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bilans strat wojennych • Budowa nowego porządku światowego • Powstanie ONZ • Okupacja Niemiec i Austrii • Doktryna Trumana i plan Marshalla • Komunizm w Europie 	<p>– stosuje pojęcia: układ dwubiegunowy, supermocarstwo, – przedstawia bilans II wojny światowej dotyczący strat materialnych – omawia politykę mocarstw wobec okupowanych Niemiec i Austrii</p>	<p>– stosuje pojęcia: zasada 4D, proces norymberski, doktryna Trumana, plan Marshalla – omawia działalność postaci: Harry’ego Trumana, George’a Marshalla – wymienia wydarzenia związane z datami: 1944–1948, 26 czerwca 1945 r., 17 lipca–2 sierpnia 1945 r., marzec 1947 r. – wymienia najważniejsze postanowienia konferencji w Poczdamie – charakteryzuje przyczyny wzrostu znaczenia ZSRS oraz USA</p>	<p>– opisuje genezę oraz cele ONZ – stosuje pojęcia: taktyka salami, Kominform – wyjaśnia przyczyny spadku wpływów Wielkiej Brytanii i Francji – przedstawia przejawy wzrostu znaczenia komunizmu w Europie</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 25 kwietnia 1945 r., 20 listopada 1945 r., 1 października 1946 r., czerwiec 1947 r., 27 września 1947 r. – opisuje znaczenie doktryny Trumana oraz planu Marshalla dla procesu integracji europejskiej</p>	<p>– przedstawia przebieg i wynik wojny domowej w Grecji</p>
<p>2. Żelazna kurtyna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podzielona Europa • Ku zjednoczonej Europie • Stalinizm w państwach bloku wschodniego • Powojenne Niemcy i Austria • Powstanie RFN i NRD • Śmierć Stalina i destalinizacja • Powstanie węgierskie 	<p>– stosuje pojęcia: żelazna kurtyna, zimna wojna, NRD, RFN, NATO, Układ Warszawski, – omawia działalność postaci: Nikity Chruszczowa, – wymienia wydarzenia związane z datami: 5 marca 1946 r., 5 marca 1953 r., – omawia znaczenie tajnego referatu Chruszczowa – charakteryzuje cechy stalinizmu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej – omawia formy kultu jednostki w krajach</p>	<p>– stosuje pojęcia: strefy okupacyjne, Bizonia, Trizonia, blokada Berlina Zachodniego, most powietrzny, EWWiS, Benelux – omawia działalność postaci: Konrada Adenauera, Roberta Schumana – wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1948 r.–maj 1949 r., 4 kwietnia 1949 r., 14 maja 1955 r., luty 1956 r. – charakteryzuje różnice w podejściu mocarstw do kwestii niemieckiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: powstanie berlińskie, Rada Europy – omawia działalność postaci: Imre Nagya, Ławrientija Berii, – wymienia wydarzenia związane z datami: 20 września 1949 r., 7 października 1949 r., 23 lipca 1952 r., 16 czerwca 1953 r., 23 października–4 listopada 1956 r. – charakteryzuje przebieg integracji</p>	<p>– stosuje pojęcia: powstanie berlińskie, tajny referat, Rada Europy – omawia działalność postaci: Wilhelma Piecka, Waltera Ulbrichta, Janosa Kadara, Alcide de Gasperiego, – podaje przyczyny powstania berlińskiego z 1953 r. – opisuje przebieg</p>	<p>– omawia działalność postaci: Józsefa Mindszentyego, Pála Malétera</p>

		komunistycznych	<p>– przedstawia przebieg i rezultat sowieckiej blokady Berlina</p> <p>– omawia genezę powstania NATO oraz podaje nazwy najważniejszych państw, które przystąpiły do NATO oraz Układu Warszawskiego</p> <p>– omawia znaczenie tajnego referatu Chruszczowa</p>	<p>europejskiej w latach 50. XX w.</p> <p>– wyjaśnia genezę powstania dwóch państw niemieckich</p> <p>– podaje przyczyny wystąpień na Węgrzech w 1956 r.</p>	<p>i skutki wydarzeń na Węgrzech w 1956 r.</p>	
3. Azja w czasach dekolonizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Walka o niepodległość Indii • Chińska Republika Ludowa • Chiny w czasach Mao Zedonga • Wojna w Korei • Wyzwolenie Indochin i Indonezji 	<p>– stosuje pojęcia: taktyka biernego oporu, Wielki Skok, rewolucja kulturalna,</p> <p>– omawia działalność postaci: Mahatmy Gandhiego, Mao Zedonga,</p> <p>– wskazuje na mapie: Indie, Pakistan, Chiny,</p> <p>– przedstawia postulaty, przebieg i skutek Wielkiego Skoku i rewolucji kulturalnej w Chinach</p>	<p>– stosuje pojęcia: czerwona książeczka</p> <p>– omawia działalność postaci: Ho Chi Minha, Czang Kaj-szeka</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1947 r., 1949 r., 1950–1953</p> <p>– wskazuje na mapie: Tajwan, Japonię, Koreę Północną i Południową, Wietnam</p> <p>– opisuje przemiany w Chinach w latach 40. XX w.</p> <p>– przedstawia postulaty, przebieg i skutek Wielkiego Skoku i rewolucji kulturalnej w Chinach</p> <p>– wymienia komunistyczne kraje Dalekiego Wschodu</p>	<p>– stosuje pojęcia: Kuomintang, Czerwona Gwardia, hunwejbini,</p> <p>– omawia działalność postaci: Douglasa MacArthura, Kim Ir Sena,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1954 r., 1955–1975, 1971</p> <p>– opisuje proces dekolonizacji Azji oraz ocenia jego następstwa</p> <p>– opisuje przebieg walki o niepodległość Indii</p> <p>– charakteryzuje komunistyczne reżimy w Chinach, Korei Północnej, Wietnamie i</p>	<p>– stosuje pojęcia: Kuomintang, Czerwona Gwardia, hunwejbini, Czerwoni Khmerzy</p> <p>– omawia działalność postaci: Denga Xiaopinga</p> <p>– wskazuje na mapie: Laos, Kambodżę, Kaszmir</p> <p>– opisuje proces dekolonizacji Azji oraz ocenia jego następstwa</p> <p>– podaje przykłady państw Dalekiego Wschodu współpracujących z USA</p>	<p>– przedstawia przykłady konfliktów postkolonialnych w Azji</p>

				Kambodży, uwzględniając szczególnie stosunek władzy do jednostki		
4. Bliski Wschód i Afryka po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Izraela • Kryzys sueski • Od wojny sześciodniowej do kryzysu paliwowego • Rewolucja islamska w Iranie • Dekolonizacja w Afryce • Konflikty okresu dekolonizacji • Państwa Trzeciego Świata 	<p>– stosuje pojęcia: Bliski Wschód, apartheid, państwa Trzeciego Świata</p> <p>– wskazuje na mapie: Izrael, Egipt, Iran, Irak, Kanał Sueski, Jerozolimę</p> <p>– charakteryzuje konflikt izraelsko-palestyński, dostrzegając rolę światowych mocarstw w konflikcie na Bliskim Wschodzie</p>	<p>– stosuje pojęcia: syjonizm, kryzys sueski, Rok Afryki,</p> <p>– omawia działalność postaci: Dawida Ben Guriona, Jasera Arafata, Saddama Husajna, Nelsona Mandeli</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1948 r., 1956 r., 1967 r., 1973 r.</p> <p>– wskazuje na mapie: Izrael, Egipt, Iran, Irak, Kanał Sueski, Jerozolimę</p> <p>– omawia przyczyny i skutki dekolonizacji Afryki</p>	<p>– stosuje pojęcia: wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, bantustan, kibuc, ajatollah</p> <p>– omawia działalność postaci: Gamala Abdela Nasera,</p> <p>– wskazuje na mapie: półwysep Synaj, Jerozolimę, Tel Awiw,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 14 maja 1948 r.,</p> <p>– opisuje znaczenie rewolucji islamskiej w Iranie</p>	<p>– stosuje pojęcia: wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, kibuc,</p> <p>– omawia działalność postaci: ajatollaha Ruhollaha Chomejniego</p> <p>– wskazuje na mapie: Zachodni Brzeg Jordanu, wzgórze Golan, Kuwejt, Biafrę, Katangę</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1954 r., 1979 r., 1980–1988, 1990–1991</p>	<p>– stosuje pojęcia: harkisi, OJA, Ruch Państw Niezaangażowanych</p> <p>– omawia działalność postaci: Frederika de Klerka, Patrice’a Lumumby</p>
5. Konflikty okresu zimnej wojny	<ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja kubańska • Kryzys kubański • Konflikty w Ameryce Południowej i Środkowej • Wojna 	<p>– stosuje pojęcia: kryzys kubański, Praska Wiosna, mur berliński</p> <p>– omawia działalność postaci: Fidela Castro, Leonida Breżniewa,</p> <p>– podaje przykłady dziedzin i miejsc rywalizacji pomiędzy</p>	<p>– stosuje pojęcia: doktryna Breżniewa, gorąca linia,</p> <p>– omawia działalność postaci: Johna F. Kennedy’ego,</p> <p>– opisuje przyczyny i przebieg kryzysu kubańskiego,</p>	<p>stosuje pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”,</p> <p>– omawia wydarzenia związane z datami: 1959 r., 1961 r., 1968 r.</p> <p>– omawia działalność</p>	<p>– stosuje pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”, operacja „Dunaj”, Vietcong</p> <p>– omawia działalność postaci: Augusto Pinocheta, Gustáva Husáka,</p>	<p>– omawia działalność postaci: Daniela Ortegi, Salvadora Allende,</p> <p>– omawia okoliczności przejścia władzy przez Pinocheta</p>

	<p>w Wietnamie</p> <ul style="list-style-type: none"> Praska Wiosna 	ZSRS a USA	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i przebieg Praskiej Wiosny, – podaje przykłady dziedzin i miejsc rywalizacji pomiędzy ZSRS a USA, – opisuje przyczyny, przebieg i skutki Praskiej Wiosny, – omawia przebieg rywalizacji amerykańsko-sowieckiej w dziedzinie podboju kosmosu 	<p>postaci: Alexandra Dubčeka, Ryszarda Siwca,</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przyczyny i przebieg wojny w Wietnamie 	<p>Ernesto Che Guevary</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przyczyny i przebieg wojny w Wietnamie – omawia wydarzenia związane z datami: 12 kwietnia 1961 r., 17 kwietnia 1961 r., 1975 r. 	
6. Przemiany w powojennym świecie	<ul style="list-style-type: none"> Początki integracji europejskiej Walka z rasizmem w USA Kultura w latach 1945–1968 Rewolucja obyczajowa lat 60. Subkultury i ruchy kontestatorskie Sobór watykański II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: traktaty rzymskie, rewolucja seksualna, feminizm, segregacja rasowa, – omawia działalność postaci: Martina Luthera Kinga, – omawia przyczyny i początki procesu integracji europejskiej, – prezentuje poglądy ruchu feministycznego w drugiej połowie XX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: EWG, Euratom, feminizm, dzieci kwiaty, ruch hipisowski, pacyfizm, – omawia działalność postaci: Johna F. Kennedy’ego, – wymienia wydarzenia związane z latami: 1962–1965, 1964 r., maj 1968 r., – omawia przyczyny i początki procesu integracji europejskiej, – przedstawia główne przyczyny pojawienia się nowych tendencji w kulturze w latach 60. XX w., – opisuje walkę o równouprawnienie ludności czarnoskórej w USA 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Euratom, EFTA, festiwal Woodstock, – omawia działalność postaci: Jana XXIII, Pawła VI Betty Friedan, – wymienia wydarzenia związane z datami: grudzień 1965 r., 15–18 sierpnia 1969 r., – podaje przykłady dotyczące kultury lat 60.: Elvisa Presleya, Marilyn Monroe, Brigitte Bardot, Jamesa Deana, Marlona Brando – podaje główne założenia przyjęte na soborze watykańskim II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Euratom, EFTA, egzystencjalizm, teatr absurdu, festiwal Woodstock, Czarne Pantery – omawia działalność postaci: Malcolma X, Rosy Parks, – wymienia wydarzenia związane z datami: grudzień 1965 r., 15–18 sierpnia 1969 r., – wyjaśnia genezę terroru środowisk skrajnie lewicowych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie reform soboru watykańskiego II – ocenia znaczenie zamachu na prezydenta USA J. F. Kennedy’ego – określa znaczenie festiwalu w Woodstock

Rozdział IV
Polska i Polacy po II wojnie światowej

<p>1. Początki władzy komunistów w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Manifest PKWN i Polska lubelska • Walka z Podziemiem • Nowy rząd i referendum • Wybory do sejmu • Likwidacja partii opozycyjnych i powstanie PZPR 	<p>– stosuje pojęcia: Manifest PKWN, żołnierze niezłomni, PSL, – wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca 1944 r., 4–11 lutego 1945 r., – omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka, Danuty Siedzikówny ps. Inka, Witolda Pileckiego – omawia działalność żołnierzy niezłomnych, podaje przykłady postaci</p>	<p>– stosuje pojęcia: TRJN, proces szesnastu, kwatera na Łączce, PSL, referendum ludowe – wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1945 r., 30 czerwca 1946 r., 19 stycznia 1947 r. – omawia działalność postaci: Stanisława Mikołajczyka, Leopolda Okulickiego, Bolesława Bieruta, – charakteryzuje znaczenie referendum ludowego podaje przykłady postaci – opisuje metody walki komunistów z opozycją – przedstawia wybrane miejsca pamięci ofiar reżimu komunistycznego (Łączka). – wymienia przykłady wyborów sfałszowanych przez komunistów (referendum ludowe, wybory 1947 r.)</p>	<p>– stosuje pojęcia: WiN, Testament Polski Walczącej, odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne – omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, – wymienia wydarzenia związane z datami: 27 lipca 1944 r., 16 sierpnia 1944 r., 1 grudnia 1944 r., 31 grudnia 1944 r., 19 stycznia 1945 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: obława augustowska, WiN, Blok Demokratyczny, odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne, omawia działalność postaci: Jana Stanisława Jankowskiego, Kazimierza Pużaka, – wymienia wydarzenia związane z datami: 27 marca 1945 r., 1 lipca 1945 r., 1946 r., 28 kwietnia 1947 r., 1958 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Edwarda Osóbki-Morawskiego, Antoniego Hedy, Stefana Bembińskiego – przedstawia przebieg i złożone okoliczności pogromu kieleckiego</p>
---	---	--	--	--	--	---

2. Powojenna odbudowa	<ul style="list-style-type: none"> • Straty wojenne i bilans ofiar • Nowe granice Polski • Przesiedlenia ludności • Reforma rolna • Nacjonalizacja i kolektywizacja • Odbudowa przemysłu i infrastruktury w Polsce 	<p>– stosuje pojęcia: Ziemie Odzyskane, gospodarka planowa, PGR,</p> <p>– omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta</p> <p>– przedstawia bilans polskich strat wojennych</p> <p>– wskazuje na mapie: granice Polski po II wojnie światowej, linię Curzona, Ziemie Odzyskane, Kresy Wschodnie</p> <p>– charakteryzuje założenia planu trzyletniego i sześcioletniego</p> <p>– opisuje przyczyny i przebieg kolektywizacji rolnictwa w Polsce</p> <p>– wymienia przykłady gospodarczej zależności Polski od ZSRS</p>	<p>– stosuje pojęcia: linia Curzona, nacjonalizacja przemysłu, gospodarka planowa, „wyścig pracy”, akcja „Wisła”,</p> <p>– omawia działalność postaci: Hilarego Minca,</p> <p>– omawia powojenne przesiedlenia ludności na ziemiach polskich</p> <p>– omawia znaczenie dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu</p>	<p>– stosuje pojęcia: bitwa o handel, CUP, repatriacja dóbr kultury</p> <p>– omawia działalność postaci: Wincentego Pstrowskiego,</p> <p>– określa społeczne i polityczne konsekwencje wprowadzenia dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu</p> <p>– podaje konsekwencje wymiany pieniędzy w 1950 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Karola Świerczewskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego i Piotra Zaremby</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: listopad 1945 r., 1949 r., 28 października 1950 r.</p>	<p>– ocenia okres odbudowy oraz charakteryzuje projekty reformy rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu i handlu</p>
3. Polska w czasach stalinizmu	<ul style="list-style-type: none"> • Sowietyzacja Polski • Represje polityczne • Prześladowania Kościoła w stalinowskiej Polsce • Sowietyzacja młodego pokolenia • Stalinizm w 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: PZPR, PRL,</p> <p>– omawia działalność postaci: Bolesława Bieruta, kard. Stefana Wyszyńskiego, Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil</p> <p>– omawia zmiany ustrojowe wprowadzane na mocy Konstytucji PRL z 1952 r.</p> <p>– podaje przykłady socrealizmu w Polsce</p> <p>– przedstawia przypadki</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: PZPR, PRL, stalinizm, socrealizm, Pałac Kultury i Nauki, demokracja ludowa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Józefa Cyrankiewicza, Jakuba Bermana, Hilarego Minca, Władysława Gomułki,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1948–1956, 15 grudnia 1948 r.,</p>	<p>– stosuje pojęcia: ZMP, Służba Polsce, ZWM, ZSL, SD, ruch księży patriotów, Stowarzyszenie PAX</p> <p>– omawia działalność postaci: Witolda Pileckiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: wrzesień 1947 r., czerwiec 1948 r., 22 lipca</p>	<p>– stosuje pojęcia: nomenklatura, ruch księży patriotów, Stowarzyszenie PAX</p> <p>– omawia działalność postaci: Czesława Kaczmarka, Zenona Kliszki, Michała Żymierskiego ps. Rola</p>	<p>– omawia działalność postaci: Jana Padewskiego, Bolesława Piaseckiego</p> <p>– przedstawia nurt współpracy z komunistami części przedwojennych środowisk politycznych</p>

	kulturze i nauce	mordów sądowych w okresie stalinizmu na przykładzie sprawy gen. Fieldorfa	1952 r. – opisuje formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego w okresie stalinizmu, – opisuje metody sowietyzacji młodego pokolenia Polaków przedsiębrane przez władze komunistyczne	1952 r. – przedstawia proces sowietyzacji kraju na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej	– wymienia wydarzenia związane z datami: wrzesień 1947 r., czerwiec 1948 r., 22 lipca 1952 r.	
4. Odwilż polityczna 1956 roku	<ul style="list-style-type: none"> • Początek odwilży politycznej • Rywalizacja frakcji w PZPR • Poznański Czerwiec 1956 r. • Październik 1956 roku • Odwilż i jej zakończenie 	<p>– stosuje pojęcia: odwilż, poznański Czerwiec, polski Październik, – omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, kard. Stefana Wyszyńskiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: 1953 r., czerwiec 1956 r., październik 1956 r. – podaje przykłady odwilży w Polsce po r. 1956</p>	<p>stosuje pojęcia: aparat bezpieczeństwa, destalinizacja, ZOMO – omawia działalność postaci: Konstantego Rokossowskiego – wyjaśnia przyczyny, przebieg i następstwa poznańskiego Czerwca – wymienia wydarzenia związane z datami: 1953 r., czerwiec 1956 r., październik 1956 r. – prezentuje okoliczności powrotu Władysława Gomułki do władzy po śmierci Stalina – charakteryzuje zakończenie procesu odwilży w Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia: Klub Krzywego Koła, „Po Prostu”, Kluby Młodej Inteligencji – omawia działalność postaci: Józefa Światły, Józefa Cyrankiewicza, Romana Strzałkowskiego – wymienia wydarzenia związane z datami: 28–30 czerwca 1956 r., 19–20 października 1956 r., 1957 r. – wyjaśnia, jakie było znaczenie VIII Plenum KC PZPR</p>	<p>– stosuje pojęcia: puławianie, natolińczycy, Klub Krzywego Koła, „Po Prostu”, Kluby Młodej Inteligencji, – prezentuje poglądy natolińczyków oraz puławian, – ocenia postawy Józefa Cyrankiewicza i Władysława Gomułki wobec wydarzeń poznańskich na podstawie tekstów źródłowych – porównuje przebieg i skutki polskiego Czerwca i Października 1956 z powstaniem</p>	– opisuje znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r. z uwzględnieniem złożonej sytuacji międzynarodowej;

					węgierskim z 1956 r.	
5. Mała stabilizacja za Gomułki	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy Gomułki • Polityka zagraniczna PRL • Konflikt władz z Kościołem • Kształtowanie się opozycji • Marzec '68 • Wydarzenia na Wybrzeżu – Grudzień '70 	<p>– stosuje pojęcia: mała stabilizacja, , obchody Millennium Chrztu Polski, Grudzień '70,</p> <p>– omawia działalność postaci: Władysława Gomułki, Edwarda Gierka</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: marzec 1968 r., 17 grudnia 1970 r.,</p> <p>– przedstawia okoliczności i bezpośrednie przyczyny wydarzeń Marca '68</p> <p>– przedstawia, jak przebiegały obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego i tysięcznej rocznicy chrztu Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia: opozycja wewnątrzpartyjna, paryska „Kultura”, antysemityzm, „czarny czwartek”</p> <p>– omawia działalność postaci: Willy'ego Brandta, Antoniego Słonimskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 15–17 grudnia 1970 r.</p> <p>– omawia sytuację gospodarczą z lat 1956–1970</p> <p>– określa stosunek władz PRL do inteligencji i młodzieży studenckiej</p> <p>– ocenia rolę Kościoła katolickiego w kształtowaniu oporu wobec władz PRL</p> <p>– wyjaśnia genezę Grudnia '70 oraz opisuje przebieg wydarzeń</p>	<p>– stosuje pojęcia: plan Rapackiego, polska szkoła filmowa, dogmatycy, rewizjoniści, „Znak”, „komandosi”, list biskupów polskich do niemieckich, Marzec '68, „bananowa młodzież”</p> <p>– omawia działalność postaci: Jerzego Giedroycia, Zbigniewa Cybulskiego, Andrzeja Wajdy, Kazimierza Dejmka, kard. Stefana Wyszyńskiego,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: listopad 1965 r., 1966 r., styczeń 1968 r., 7 grudnia 1970 r.</p> <p>– ocenia zachowanie władz PRL i ZSRS w obliczu wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r.</p>	<p>– opisuje pierwsze reakcje i działania tworzącej się opozycji</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i narastanie konfliktu władz z Kościołem katolickim po umocnieniu się władzy Władysława Gomułki</p> <p>– opisuje najważniejsze wydarzenia procesu normalizacji relacji Polska–RFN</p> <p>– ocenia rolę Kościoła katolickiego w kształtowaniu oporu wobec władz PRL</p>	<p>– stosuje pojęcia: List 34,</p> <p>– omawia działalność postaci: Jana Józefa Lipskiego, Karola Modzelewskiego, Adama Rapackiego, Piotra Jaroszewicza</p>

<p>6. Polska czasów Gierka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiana na szczycie władzy • Rozwój gospodarczy pod rządami Gierka • Początki kryzysu gospodarczego • Strajki w czerwcu 1976 r. • Narodziny opozycji demokratycznej • Relacje z Kościołem katolickim • Pielgrzymka papieża do ojczyzny 	<p>– stosuje pojęcia i wyjaśnia skróty: „maluch”, „Pewex”, „KOR, drugi obieg, wiza,</p> <p>– omawia działalność postaci: Leonida Breżniewa, Edwarda Gierka, Jana Pawła II,</p> <p>– omawia cechy ustroju politycznego i ekonomicznego Polski w czasie rządów Edwarda Gierka,</p> <p>– przedstawia prześladowania opozycji na przykładzie sprawy Stanisława Pyjasa,</p> <p>– omawia rolę pierwszej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski</p>	<p>– stosuje pojęcia i wyjaśnia skróty: propaganda sukcesu, Czerwiec '76, „ROPCiO, Wolne Związki Zawodowe, konklawe,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: czerwiec 1976 r., 16 października 1978 r., czerwiec 1979 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz,</p> <p>– tłumaczy, jakie były przyczyny powstania masowej opozycji antykomunistycznej w latach 70. XX w.</p>	<p>– prezentuje okoliczności objęcia i umocnienia władzy Edwarda Gierka</p> <p>– wyjaśnia genezę oraz skutki przemian gospodarczych w czasach rządów Edwarda Gierka</p> <p>– omawia cechy ustroju politycznego i ekonomicznego Polski w czasie rządów Edwarda Gierka</p> <p>opisuje genezę, przebieg i skutki wydarzeń czerwcowych w 1976 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Jacka Kuronia, Leszka Moczulskiego, Andrzeja Gwiazdy, Antoniego Macierewicza, Jana Lityńskiego, Adama Michnika, Aleksandra Halla, Bogdana Borusewicza, omawia oraz wskazuje na mapie najważniejsze inwestycje gospodarcze z lat 1970–1980</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów i skrótów: Uniwersytet Latający, Kluby Inteligencji Katolickiej, KPN, RMP, „Studencki Komitet „Solidarności”</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z latami: 1975 r., 1977 r.</p> <p>– omawia działalność postaci: Piotra Jaroszewicza, Zbigniewa Romaszewskiego, Edwarda Lipińskiego, Adama Michnika,</p> <p>– przytacza przykłady działań opozycyjnych w latach 70. XX w.</p> <p>– wymienia osiągnięcia polskich sportowców w okresie rządów Gierka</p>	<p>– omawia działalność postaci: Kazimierza Świtonia, Zbigniewa Romaszewskiego, Edwarda Lipińskiego, Romualda Szeremietiewa, Aleksandra Halla, Bogdana Borusewicza, Kazimierza Wyszковского, Leszka Moczulskiego, Wandy Rutkiewicz</p> <p>porównuje podobieństwa i różnice polityki władz PRL w stosunku do Kościoła za rządów Gomułki i Gierka</p>
--------------------------------	---	---	---	---	--	---

7. Narodziny „Solidarności”	<ul style="list-style-type: none"> • Wydarzenia sierpniowe • Porozumienia sierpniowe • „Karnawał »Solidarności«” • Polityka władz wobec „Solidarności” • Sytuacja międzynarodowa 	<p>– stosuje pojęcia: porozumienia sierpniowe, 21 postulatów, strajk solidarnościowy,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy, Jana Pawła II,</p> <p>– tłumaczy genezę wydarzeń sierpniowych w 1980 r.,</p> <p>– przedstawia przebieg procesu powstawania NSZZ „Solidarność”</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał fenomen popularności „Solidarności”</p>	<p>– stosuje pojęcia: NSZZ „Solidarność”, „karnawał »Solidarności«”</p> <p>– omawia działalność postaci: Michaiła Gorbaczowa, Anny Walentynowicz, Jerzego Popiełuszki, Czesława Miłosza</p> <p>– podaje daty podpisania porozumień w Szczecinie, Gdańsku i Jastrzębiu-Zdroju</p> <p>– przedstawia przebieg procesu powstawania NSZZ „Solidarność”</p> <p>– przedstawia ewolucję postawy władz komunistycznych do opozycji solidarnościowej w latach 1980–1981</p>	<p>– omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Adama Michnika, Bronisława Geremka, Lecha Kaczyńskiego, Andrzeja Gwiazdy, Tadeusza Mazowieckiego</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 17 września 1980 r., wrzesień–październik 1981 r.</p>	<p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jagielskiego, Stanisława Kani, Mieczysława Rakowskiego,</p> <p>– opisuje wpływ sytuacji międzynarodowej na działalność „Solidarności” w Polsce w latach 1980–1981</p>	<p>– przedstawia rolę płk. Ryszarda Kuklińskiego w kształtowaniu polityki Zachodu wobec Polski w okresie 1980–1981</p>
8. Stan wojenny w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce • Podziemie polityczne w okresie stanu wojennego • Zakończenie stanu wojennego • Sytuacja opozycji w stanie wojennym • Sytuacja gospodarcza 	<p>– stosuje pojęcia: stan wojenny, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie,</p> <p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy,</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 13 grudnia 1981 r.</p> <p>– przedstawia okoliczności i przebieg wprowadzenia stanu wojennego,</p> <p>– omawia znaczenie pielgrzymek Jana Pawła II do</p>	<p>– stosuje pojęcia: OPZZ, internowanie, pacyfikacja kopalni „Wujek”</p> <p>– omawia działalność postaci: Jerzego Popiełuszki, Tadeusza Mazowieckiego</p> <p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 1980 r., 1983 r. i 1987 r.</p> <p>– przedstawia okoliczności i przebieg wprowadzenia stanu wojennego,</p> <p>– charakteryzuje społeczne i polityczne skutki wprowadzenia stanu</p>	<p>– stosuje pojęcia: wydarzenia bydgoskie, Pomarańczowa Alternatywa,</p> <p>– omawia działalność postaci: Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego, Adama Michnika, Bronisława Geremka, Władysława Frasyniuka, Przemysława Gintrowskiego, Jacka Kaczmarskiego</p>	<p>stosuje pojęcia: spotkanie w Magdalence, Pomarańczowa Alternatywa, ustawa Wilczka</p> <p>– omawia działalność postaci: Wojciecha Jagielskiego, Stanisława Kani, Czesława Kiszczaka, Ryszarda Kuklińskiego,</p>	<p>– omawia rosnące różnice w stanowiskach działaczy „Solidarności” wobec władz komunistycznych i planu porozumień politycznych w kraju w latach 1988–1989</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Próby naprawy polskiej gospodarki • Początek dialogu władzy z opozycją 	<p>Polski, – przedstawia sytuację gospodarczą lat 80. w PRL</p>	<p>wojennego, – przedstawia sytuację gospodarczą lat 80. w PRL,</p>	<p>– wymienia wydarzenia związane z datami: 22 lipca 1983 r., 1983 r., 19 października 1984 r., 1988 r., – omawia plany reform gospodarczych podejmowanych przez władze komunistyczne</p>	<p>Zbigniewa Messnera, Alfreda Miodowicza, Mieczysława Rakowskiego, Heleny Łuczywo, Waldemara Fydrycha, – opisuje przebieg wydarzeń polityczno-społecznych w Polsce w latach 1981-1989 na tle sytuacji międzynarodowej</p>	
--	---	---	---	---	--	--

Rozdział V
Świat po upadku komunizmu

1. Kryzys bloku komunistycznego	<ul style="list-style-type: none"> • ZSRS w czasach Breżniewa • Sytuacja w europejskich krajach socjalistycznych • Ofensywa Reagana • Wojna w Afganistanie • Kryzys władzy w ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: program „gwiazdnych wojen”, pierestrojka, – omawia działalność postaci: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa, – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. prezentuje program reform Michaiła Gorbaczowa</p>	<p>– stosuje pojęcia: głośność, katastrofa czarnobylska, rakiety balistyczne – wymienia wydarzenia związane z datami: 1979 r., 1981-1989 – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. – prezentuje polityczne następstwa katastrofy czarnobylskiej – opowiada o reformach wewnętrznych ZSRS</p>	<p>stosuje pojęcia: mudżahedini, talibowie, układy Salt 1 i Salt 2 – omawia działalność postaci: Helmuta Kohla, Margaret Thatcher – wymienia wydarzenia związane z datami: 1985 r., 1986 r. – omawia</p>	<p>stosuje pojęcia: mudżahedini, talibowie, układy Salt 1 i Salt 2 – omawia działalność postaci: Jimmiego Cartera, Jurija Andropowa, Konstantina Czernienki, – omawia międzynarodowe skutki kryzysu</p>	
---------------------------------	--	--	---	--	---	--

			wprowadzonych przez Gorbaczowa (głasność i pieriestrojka) – wyjaśnia rolę konfliktu afgańskiego w procesie słabnięcia ZSRS	międzynarodowe skutki kryzysu władzy w ZSRS – przedstawia rolę polityki zbrojeń USA i projektu „wojen gwiazdnych” dla załamania potencjału zbrojeniowego ZSRS	władzy w ZSRS	
2. Jesień Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • Początki transformacji • Aksamitna rewolucja • Krwawy koniec reżimu Ceaușescu w Rumunii • Upadek muru berlińskiego • Zjednoczenie Niemiec 	– stosuje pojęcia: Jesień Narodów, upadek muru berlińskiego, – omawia działalność postaci: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa, – charakteryzuje najważniejsze wydarzenia procesu jednoczenia Niemiec	– stosuje pojęcia: aksamitna rewolucja, „aksamitny rozwój”, masakra na placu Tiananmen – omawia działalność postaci: Václava Havla, Helmuta Kohla, Nikolae Ceaușescu – wymienia wydarzenia związane z datami: 25 grudnia 1989 r., 9 listopada 1989 r.–3 października 1990 r. – charakteryzuje najważniejsze wydarzenia procesu jednoczenia Niemiec	– wymienia wydarzenia związane z datami: 1 stycznia 1993 r., 22 maja 1988 r., 29 grudnia 1989 r., czerwiec 1990 r. – ocenia wpływ przemian politycznych w Polsce na proces rozpadu komunizmu w Europie – omawia przyczyny upadku komunizmu w Europie w latach 1989–1991	– stosuje pojęcia: Węgierskie Forum Demokratyczne, Trójkątny Stół, – porównuje burzliwy przebieg upadku reżimu komunistycznego w Rumunii i Albanii z pokojowymi przemianami w Czechosłowacji i na Węgrzech, – opisuje okoliczności i skutki rozpadu Czechosłowacji	– charakteryzuje zmiany społeczne i gospodarcze w Chinach po śmierci Mao Zedonga z uwzględnieniem masakry na placu Tiananmen
3. Wojna i pokój na przełomie wieków	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpad ZSRS • Republiki postsowieckie • Konflikty w dawnym ZSRS • Wojny czeczeńskie 	– stosuje pojęcia: WNP, wojny czeczeńskie, – omawia działalność postaci: Borysa Jelcyna, Alaksandra Łukaszenki – omawia zmiany polityczne na terenie Ukrainy i	stosuje pojęcia: <i>pomarańczowa rewolucja</i> , <i>Euromajdan</i> , – omawia działalność postaci: Giennadija Janajewa, Dżohara Dudajewa, – wymienia wydarzenia	– omawia działalność postaci: Stanisława Szuszkiewicza, Leonida Kuczmy, – wymienia wydarzenia związane z datami: 1988–1994,	– omawia działalność postaci: Achmada i Ramzana Kadyrowów, Slobodana Miloševicia	– przedstawia przebieg konfliktu azersko-ormiańskiego o Górski Karabach – przedstawia przyczyny i skutki

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna w dawnej Jugosławii • Konflikt w Rwandzie 	kształtowanie się silnej, niezależnej od Rosji państwowości ukraińskiej, – wskazuje na mapie: Jugosławię, Serbię, Słowenię, Chorwację, Bośnię i Hercegowinę, Macedonię, Czeczenię, Mołdawię	związane z datami: 8 grudnia 1991 r., 26 grudnia 1991 r. – charakteryzuje proces rozpadu ZSRS i określa jego następstwa – przedstawia przebieg wojen czeczeńskich i ich rezultaty – wskazuje na mapie: Czarnogórę, Kosowo,	1990, 1999, 2000, 2004, 11 marca 1990 r., – charakteryzuje postanowienia umowy z Dayton i układu paryskiego z 1995 r. – opisuje konflikty na terenie byłej Jugosławii i podaje ich wyniki	prezentuje zróżnicowane losy państw postsowieckich i próby stworzenia rosyjskiej strefy wpływów – omawia genezę oraz przebieg konfliktu pomiędzy Tutsi i Hutu	terroryzmu Czeczenów
4. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny Unii Europejskiej • Instytucje Unii Europejskiej • Strefa Schengen • Wspólna waluta • Rozszerzenie UE o kraje Europy Środkowo-Wschodniej 	– stosuje pojęcia: Unia Europejska, układ z Schengen, – wymienia wydarzenia związane z latami: 2004 r., – podaje przyczyny integracji europejskiej – przedstawia etapy tworzenia Unii Europejskiej – omawia symbole UE	– stosuje pojęcia: Komisja Europejska, Parlament Europejski, grupa helsińska – wymienia wydarzenia związane z latami: 1993 r., 2020 r. – wskazuje na mapie państwa należące do różnych wspólnot europejskich – omawia proces stopniowego rozszerzania UE – charakteryzuje znaczenie układu z Schengen	– ocenia przyczyny i znaczenie brexitu – wymienia podstawowe instytucje Unii Europejskiej	– wymienia wydarzenia związane z datami: 26 marca 1995 r., 16 grudnia 1991 r., 8 kwietnia 1994 r., 16 kwietnia 2003 r.	– charakteryzuje różne koncepcje integracji Unii Europejskiej: „Europa ojczyzn” i federacja
5. Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfryzacja i globalizacja • Wzrost poziomu życia • Kultura globalna • Zagrożenia ekologiczne • Świat nierówności 	– stosuje pojęcia: <i>internet, telefonia komórkowa, komercjalizacja, popkultura, Al-Kaida, Państwo Islamskie (ISIS)</i> , – omawia działalność postaci: George’a W. Busha, Osamy bin Ladena,	– stosuje pojęcia: <i>amerykanizacja, „globalna wioska”, antyglobaliści, slumsy</i> – omawia znaczenie wydarzeń z 11 marca 2004 r. i 7 lipca 2005 r., – omawia zalety i wady	– stosuje pojęcia: <i>Anonymus, protokół z Kioto, slumsy, bogata Północ i biedne Południe, fundamentalizm</i> , – przedstawia główne społeczno-	– przedstawia postulaty antyglobalistów i je ocenia, – omawia przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie po 2001 r.	– omawia wpływ kapitału na politykę we współczesnym świecie, – przedstawia udział Polaków w wojnie w Iraku i w Afganistanie

	<ul style="list-style-type: none"> • Ruchy fundamentalistyczne i terroryzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wydarzenia związane z datami: 11 września 2001 r., – wskazuje cechy współczesnej kultury masowej, – omawia zagrożenia wynikające z działalności Państwa Islamskiego 	<p>nowych środków komunikacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zagrożenia współczesnego terroryzmu, – omawia ataki terrorystyczne na WTC, kolej w Madrycie i londyńskie metro, – wymienia czynniki związane ze współczesną gospodarką światową, które negatywnie wpływają na stan środowiska naturalnego 	<p>gospodarcze problemy współczesnego świata</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje zagrożenia ekologiczne współczesnego świata, – ocenia rozwój kultury masowej, prezentując jej wady i zalety 		
<p>Rozdział VI III Rzeczpospolita</p>						
1. Okrągły Stół i wybory czerwcowe	<ul style="list-style-type: none"> • Obrady Okrągłego Stołu • Wybory czerwcowe 1989 r. • <i>Wasz prezydent, nasz premier</i> • Podział obozu solidarnościowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Okrągły Stół, – omawia działalność postaci: Lecha Wałęsy, – podaje główne założenia porozumień Okrągłego Stołu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: sejm kontraktowy, wybory czerwcowe, – omawia działalność postaci: Tadeusza Mazowieckiego, – wymienia wydarzenia związane z datami: 5 kwietnia 1989 r., 4 czerwca 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega znaczenie powstania niezależnej prasy, – zna okoliczności objęcia stanowiska prezydenta przez Wojciecha Jaruzelskiego, – prezentuje zasady i najważniejsze skutki wyborów, z 4 czerwca 1989 r. 	<p>omawia działalność postaci:</p> <p>Czesława Kiszczaka, Andrzeja Gwiazdy, Kornela Morawieckiego, Leszka Moczulskiego, Adama Michnika</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział obozu solidarnościowego i różne oceny przemian z 1989 r.
2. Przemiany polityczne i ustrojowe	<ul style="list-style-type: none"> • Rząd Mazowieckiego i nowela grudniowa • Likwidacja MO i 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: lustracja, dekomunizacja – omawia działalność postaci: Tadeusza Mazowieckiego, Leszka 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: „wojna na górze”, – omawia działalność postaci: Lecha Kaczyńskiego, Aleksandra Kwaśniewskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wydarzenia związane z datami: 22 grudnia 1990 r., 1991 r., 1992 r., 2 kwietnia 1997 r. 	<p>stosuje pojęcia i rozwija skróty: PC, BBWR, KPN, UOP, WSI, SDRP, SLD</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia zmiany w strukturach resortów siłowych – opisuje proces

	<p>SB</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozpad obozu solidarnościowego • Formacje postkomunistyczne • Wycofanie wojsk sowieckich z Polski • Konstytucja RP z 1997 r. • Reforma samorządowa i administracyjna 	<p>Balcerowicza, Lecha Wałęsy,</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zmiany ustrojowe wprowadzone w grudniu 1989 r. – opisuje okoliczności wycofania wojsk sowieckich z Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zmiany ustrojowe wprowadzone w grudniu 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia scenę polityczną III RP – omawia przebieg i znaczenie reformy samorządowej – przedstawia reformę administracyjną kraju z 1999 	<p>działalność postaci:</p> <p>Czesława Kiszczaka, Floriana Siwickiego, Zbigniewa Bujaka, Jarosława Kaczyńskiego, Leszka Millera, Waldemara Pawlaka, Ryszarda Kaczorowskiego</p>	<p>transformacji polskiej lewicy i przyczyny jej zwycięstwa wyborczego w latach 90.</p>
3. Transformacja gospodarcza i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Polska na skraju katastrofy gospodarczej • Plan Balcerowicza • Prywatyzacja • Społeczne skutki transformacji gospodarczej • Perspektywy po transformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: hiperinflacja, – omawia działalność postaci: Leszka Balcerowicza – charakteryzuje zjawisko hiperinflacji i metody walki z nią 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: reformy Balcerowicza, gospodarka wolnorynkowa, popiwiek, bezrobocie strukturalne – przedstawia założenia planu Balcerowicza – charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki transformacji społeczno-gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: gospodarka wielosektorowa, biedaszyby, denominacja – umiejscawia w czasie: reformy Balcerowicza, wprowadzenie denominacji 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie prywatyzacji i skutki reform społeczno-gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związek reform gospodarczych z aferami gospodarczymi w latach 90. w Polsce
4. Polska w NATO i UE	<ul style="list-style-type: none"> • Starania Polski o przystąpienie do NATO • Polska wstępuje do NATO • Integracja z UE • Skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wydarzenia związane z datami: 12 marca 1999 r., 1 maja 2004 r., 2007 r. – omawia proces przyjmowania Polski do struktur NATO oraz rolę w 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność postaci: Jerzego Buzka, Leszka Millera, Aleksandra Kwaśniewskiego, Bronisława Geremka, – przedstawia proces rozpadu instytucji dawnego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, strefa Schengen, traktat akcesyjny, program dopłat bezpośrednich 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie funkcjonowania Polski w ramach strefy Schengen 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki integracji Polski z UE

	członkostwa Polski w UE • Polska w strefie Schengen	strukturach tej organizacji – wymienia kraje wchodzące w skład Trójkąta Weimarskiego i Grupy Wyszehradzkiej	bloku wschodniego w Europie Środkowo- Wschodniej				
--	--	---	--	--	--	--	--

Klasa 2 „Zrozumieć przeszłość. Zakres rozszerzony”

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. EPOKA ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	<ul style="list-style-type: none"> Rdzeni mieszkańcy Ameryki Majowie Aztekowie Inkowie Religie cywilizacji prekolumbijskich Cywilizacje Azji 	– stosuje pojęcie <i>Indianie</i> – wymienia trzy największe cywilizacje prekolumbijskie Ameryki oraz najbardziej rozwinięte cywilizacje Azji - wymienia przykłady osiągnięć Majów, Azteków i Inków	– stosuje pojęcia <i>okres prekolumbijski, inka</i> – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – identyfikuje postać Montezumy – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów, Azteków i Inków – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji Azji – wyjaśnia, jakie konsekwencje miała ekspansja europejska w Japonii	– stosuje pojęcia <i>Mezoameryka, klan, siogun</i> – lokalizuje w czasie powstanie (III w.) i upadek (IX–X w.) pierwszych miast– państw Majów, ekspansję Azteków (XV–XVI w.), rozkwit potęgi Inków (XVI w.) – wyjaśnia, jak doszło do zasiedlenia przez ludzi obu Ameryk – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia – omawia organizację plemiennie-państwową Majów, Azteków i Inków – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach – przedstawia następstwa	– stosuje pojęcie <i>politeizm astrobiologiczny</i> – identyfikuje postać Hideyoshiego Toyotomiego – wyjaśnia, dlaczego Majów nazywano „Grekami Nowego Świata” – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – omawia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – omawia problemy polityczne Chin, Japonii i Indii w XVI i XVII w.	– porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniem cywilizacji europejskiej w tym samym czasie – ocenia skutki ekspansji europejskiej w Azji

				zjednoczenia Japonii w XVI w.		
2. Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> Wiedza o świecie w średniowieczu Przyczyny odkryć geograficznych Wyprawy Portugalczyków Dotarcie do Ameryki Wyprawy do Indii i Ameryki Opłynięcie Ziemi Znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<p>stosuje pojęcia <i>karawela</i>, <i>Nowy Świat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I wyprawę Kolumba (1492–1493), odkrycie drogi morskiej do Indii (1497–1498), I wyprawę dookoła świata (1519–1522)</p> <p>– identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– wymienia przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób odkrycia geograficzne zmieniły myślenie Europejczyków o świecie</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rekonkwista</i>, <i>karaka</i>, <i>handel lewantyński</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Przylądka Dobrej Nadziei (1488)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego</p> <p>– charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– omawia przebieg i następstwa wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana</p> <p>– omawia znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kwadrant</i>, <i>laska św. Jakuba</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni opłynięcie przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446), wyprawę Ameriga Vespucciego (1500–1505)</p> <p>– identyfikuje postacie Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze</p> <p>– opisuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków</p> <p>– przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata</p>	<p>– identyfikuje postacie Paolo Toscanellego, Giovanniego Caboto</p> <p>– lokalizuje w czasie opłynięcie przez Portugalczyków przylądka Bojador (1434)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Giovanniego Caboto (1497), odkrycie Brazylii (1500)</p> <p>– identyfikuje postacie Pedra Alvaresa Cabrala, Juana Sebastiana Elcaño</p> <p>– przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie</p> <p>– omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych</p>	<p>– ocenia znaczenie wyprawy Kolumba dla cywilizacji europejskiej</p> <p>– ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p>
3. Ekspansja kolonialna	<ul style="list-style-type: none"> Początek kolonizacji Nowego Świata Podbój Meksyku Kolonizacja Ameryki Południowej Organizacja imperium hiszpańskiego w Ameryce Początki kolonizacji 	<p>– stosuje pojęcia <i>konkwistador</i>, <i>konkwista</i></p> <p>– lokalizuje w czasie podbój Meksyku (1519–1521), podbój Peru (1530–1533)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg posiadłości hiszpańskich i</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>faktoria handlowa</i>, <i>eksterminacja</i>, <i>korsarstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Tordesillas (1494)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Tordesillas</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Metys</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Saragossie (1529)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Saragossie, kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>encomienda</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Nowej Anglii (1643)</p> <p>– charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych</p> <p>– ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów</p> <p>– ocenia działalność</p>

	<p>Ameryki Północnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie ekspansji kolonialnej 	<p>portugalskich w Ameryce</p> <p>– identyfikuje postacie Hernána Cortésa, Francisca Pizarra</p> <p>– omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych</p>	<p>– identyfikuje postacie Montezumy II, Atahualpy</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki decydowały o sukcesach konkwistadorów</p> <p>– przedstawia etapy podboju Ameryki łacińskiej przez Hiszpanów</p> <p>– przedstawia skutki podbojów europejskich dla ludów Ameryki</p> <p>– omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie</p>	<p>Północnej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego układy o podziale stref wpływów na świecie zostały zawarte tylko pomiędzy Hiszpanią i Portugalią</p> <p>– omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w.</p> <p>– przedstawia przebieg podboju Meksyku oraz Peru i ich następstwa</p> <p>– omawia zjawisko niewolnictwa i jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego</p> <p>– omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej</p>	<p>– porównuje proces kolonizacji Ameryki Środkowej i Południowej z kolonizacją Ameryki Północnej</p> <p>– przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji</p>	<p>misyjną Europejczyków w Nowym Świecie</p> <p>– ocenia znaczenie niewolnictwa dla kolonializmu europejskiego</p>
<p>4. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój demograficzny • Rozwój miast • Postęp techniczny i organizacja produkcji • Rozwój handlu • Kredyty, banki i giełdy • Inflacja i dualizm gospodarczy 	<p>– stosuje pojęcia <i>kapitalizm, bank, dualizm gospodarki europejskiej, folwark, pańszczyzna</i></p> <p>– charakteryzuje przemiany demograficzne w Europie na początku czasów nowożytnych oraz ich skutki społeczne i gospodarcze</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy w XVI w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>przyrost naturalny, system nakładczy, manufaktura, weksel, akcja, giełda, inflacja, popyt, podaż</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie</p> <p>– przedstawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji</p> <p>– omawia nowe zjawiska w ekonomii w XV i XVI w.</p> <p>– przedstawia nowy system</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rewolucja cen, grodzenia</i></p> <p>– wymienia przykłady rodów bankierskich nowożytnej Europy</p> <p>– określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje</p> <p>– opisuje rolę handlu w przemianach gospodarczych Europy w XVI w.</p> <p>– omawia rozwój systemu finansowego w Europie i</p>	<p>– przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie</p> <p>– wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych</p> <p>– omawia wpływ procesu grodzenia na przemiany gospodarcze w Anglii</p> <p>– charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty</p>	<p>– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy</p>

			organizacji pracy w zakładach produkcyjnych na zachodzie Europy – przedstawia przyczyny i skutki podziału Europy na dwa różne systemy gospodarcze	jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, jakie były przyczyny procesu groźdeń	europejskiej	
5. Kultura renesansu	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy przełomu kulturalnego • Zainteresowanie antykiem i humanizm • Literatura odrodzenia • Sztuka renesansu i jej twórcy • Nauka w czasach odrodzenia 	– stosuje pojęcia <i>renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna</i> – lokalizuje w czasie odrodzenie (XIV/XV – XVI w.), wynalezienie ruchomej czcionki (1455) – identyfikuje postacie Jana Gutenberga, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza, William Szekspira – wymienia cechy charakterystyczne odrodzenia – przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury	– stosuje pojęcia <i>mecenat artystyczny, makiawelizm, utopia, monarchia absolutna, człowiek renesansu</i> – identyfikuje postacie Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Sandra Botticellego, Rafaela Santi – opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – przedstawia myśl polityczną odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne literatury renesansu – wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu – wyjaśnia, dlaczego wybitnych przedstawicieli epoki nazywano ludźmi renesansu	– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i> – identyfikuje postacie Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgia Vasarięgo, François Rabelaisa, Miguela Cervantesa, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku – opisuje rozwój architektury renesansu – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu – omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia	– identyfikuje postacie Giovanniego Pico della Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Tommaso Campanelli, Jana van Eycka, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina Młodszege, Donatella, Miguela Serveta, Paracelsusa – na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia	– ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia

			– przedstawia osiągnięcia wybitnych przedstawicieli renesansu na wybranych przykładach			
6. Reformacja i jej skutki	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji • Wystąpienie Marcina Lutra • Reformacja i wojny religijne w Niemczech • Reformacja w Szwajcarii • Powstanie kościoła anglikańskiego • Społeczne i polityczne skutki reformacji 	<p>– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane) anglikanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie 95 tez przez Lutra (1517), <i>Akt supremacji</i> (1534), początek działalności Kalwina (1536)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII</p> <p>– wymienia przyczyny reformacji</p> <p>– wymienia zasady wyznania luteranckiego, kalwińskiego i anglikańskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nepotyzm, symonia, sprzedaż odpustów, protestanci, predestynacja, hugenoci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1525–1526), uznanie Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531), pokój augsburski (1555)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których zwyciężyła reformacja</p> <p>– identyfikuje postacie Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina</p> <p>– przedstawia przejawy kryzysu w Kościele katolickim w XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sprzedaż odpustów stała się impulsem do wystąpienia przeciwko Kościołowi katolickiemu</p> <p>– opisuje działalność Marcina Lutra</p> <p>– charakteryzuje ideologię luteranizmu i kalwinizmu oraz organizację Kościoła</p>	<p>– lokalizuje w czasie edyktu Karola V uznającego Lutra za heretyka (1521), przyjęcie luteranizmu w Prusach Książęcych (1525), sejm Rzeszy w Spirze (1529)</p> <p>– identyfikuje postacie Johanna Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych</p> <p>– przedstawia stosunek różnych grup społecznych do reformacji</p> <p>– omawia przyczyny, postulaty i skutki wojen religijnych w Niemczech</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża</p> <p>– porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji</p> <p>– omawia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>kondotierstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Związku Szmalkaldzkiego (1531), I wojnę szmalkaldzką (1546–1547), II wojnę szmalkaldzką (1551–1552), wojnę domową w Szwajcarii (1529–1531), przyjęcie luteranizmu w Danii i Norwegii (1527), Szwecji (1544) i w Inflantach (1561)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn, Thomasa More, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej</p> <p>– omawia poglądy i działalność Zwingliego</p> <p>– przedstawia poglądy społeczne, które głosili najbardziej radykalni zwolennicy reformacji</p> <p>– opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki</p>	<p>– ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji</p> <p>– ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>

			luterńskiego i kalwińskiego – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego			
7. Kонтрреформacja	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół katolicki wobec reformacji • Reformy soboru trydenckiego • Walka z reformacją • Towarzystwo Jezusowe 	<p>– stosuje pojęcie <i>kontrreformacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sobór trydencki (1545–1563)</p> <p>– wymienia reformy przeprowadzone w Kościele katolickim na mocy uchwał soboru trydenckiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>reforma kościoła, inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuiti</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), powołanie Świętego Oficjum (1542), ogłoszenie <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559)</p> <p>– identyfikuje postacie Pawła III, Ignacego Loyoli</p> <p>– omawia okoliczności zwołania soboru powszechnego w Kościele w XVI w.</p> <p>– omawia działalność inkwizycji</p> <p>– opisuje działalność jezuitów</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Święte Oficjum</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zatwierdzenie zakonu jezuitów przez papieża (1540)</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli</p> <p>– przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji</p> <p>– charakteryzuje organizację zakonu jezuitów</p>	<p>– wymienia reformy posoborowe</p> <p>– wyjaśnia przyczyny popularności jezuitów w Europie w XVI i XVII w.</p>	<p>– ocenia działalność inkwizycji</p> <p>– ocenia działalność jezuitów</p> <p>– ocenia metody walki Kościoła z reformacją</p>
8. Europa Zachodnia w XVI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys monarchii stanowych • Imperium Habsburgów • Francja i Hiszpania na początku XVI w. • Rywalizacja francusko-habsburska • Przebieg wojen włoskich • Wojny religijne we Francji • Rewolucja w 	<p>– stosuje pojęcia <i>monarchia absolutna, hugenoci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie noc św. Bartłomieja (1572), Edykt nantejski (1598)</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do wykształcenia się monarchii absolutnej</p> <p>– wymienia cechy monarchii absolutnej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559), bitwę pod Pawią (1525), pokój w Cateau-Cambrésis (1559), rewolucję w Niderlandach (1566–1648), klęskę Wielkiej Armady (1588)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do walk religijnych</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sacco di Roma, gezowie, pacyfikacja gandawska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Wiedniu (1515), <i>Sacco di Roma</i> (1527), pacyfikację gandawską (1576), proklamowanie Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588), przejście władzy przez Henryka IV Burbona</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojna trzech Henryków</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Marignano (1515), edykt tolerancyjny dla hugenotów (1562), rzeź w Wassy (1562), pokój z hugenotami (1570), unię w Utrechcie (1579), egzekucji Marii Stuart (1587)</p>	<p>– ocenia politykę dynastyczną Habsburgów</p> <p>– ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej</p> <p>– ocenia politykę władców Francji wobec reformacji</p> <p>– ocenia konsekwencje</p>

	<p>Niderlandach</p> <ul style="list-style-type: none"> Rywalizacja hiszpańsko-angielska 	<p>rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia Edyktu nantejskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Maksymiliana I Habsburga, Karola V, Franciszka I, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego, Filipa II, Elżbiety I – przedstawia osiągnięcia Karola V – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie – przedstawia okoliczności wydarzeń określanych jako noc św. Bartłomieja – przedstawia okoliczności przejścia władzy we Francji przez Henryka Burbona – wyjaśnia, czy Edykt nantejski wprowadzał całkowitą tolerancję religijną – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji francusko-habsburskiej – omawia znaczenie pokoju w Cateau-Cambrésis dla sytuacji geopolitycznej w Europie XVI w. – omawia przyczyny rywalizacji hiszpańsko-angielskiej 	<p>(1594)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – identyfikuje postacie Ferdynanda, Karola VIII, Katarzyny Medycejskiej, Henryka Gwizjusza, Marii Stuart – opisuje politykę dynastyczną Habsburgów i jej konsekwencje – charakteryzuje sytuację polityczną we Francji pod rządami Walezjusów – wyjaśnia okoliczności rozpoczęcia we Francji wojen religijnych – omawia konsekwencje nocy św. Bartłomieja – przedstawia przebieg i skutki wojen włoskich – przedstawia politykę Habsburgów wobec reformacji w Niderlandach – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – wyjaśnia, jakie czynniki zdecydowały o zwycięstwie Anglików nad Hiszpanami 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Henryka II, Fernanda Álvareza de Toledo – przedstawia sukcesy polityki dynastycznej Habsburgów z XVI w. – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. – omawia politykę królów francuskich wobec hugenotów – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach 	<p>rywalizacji hiszpańsko-angielskiej</p>
--	--	---	---	--	---	---

<p>9. Ekspansja turecka i Europa Wschodnia w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja turecka • Walki z Turkami na Morzu Śródziemnym • Państwo moskiewskie • Szwecja w XVI w. 	<p>– stosuje pojęcia <i>samodzierżawie, książ, bojarzy, opricznina</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Mohaczem (1526), koronację Iwana IV Groźnego na cara Wszechrusi (1547), bitwę pod Lepanto (1571) – identyfikuje postacie Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – przedstawia ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki – wymienia działania Iwana IV Groźnego prowadzące do wprowadzenia samodzierżawia w państwie moskiewskim</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>janczarzy, Złota Orda</i> – lokalizuje w czasie uniezależnienia się Szwecji (1523), przyjęcie luteranizmu w Szwecji (1527), powstanie Ligi Świętej (1571) – identyfikuje postacie Ludwika Jagiellończyka, Gustawa I Wazy – przedstawia osiągnięcia Iwana IV Groźnego – wymienia czynniki, które zdecydowały o sukcesach podbojów Turków osmańskich – wyjaśnia jakie znaczenie dla losów Europy miała bitwa pod Lepanto – omawia politykę wewnętrzną władców Moskwy zmierzających do wprowadzenia samodzierżawia – wyjaśnia, w jaki sposób Iwan IV Groźny rozprawił się z bojarską opozycją w państwie moskiewskim</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Riksdag</i> – lokalizuje w czasie opriczninę (1565–1572), zniszczenie Nowogrodu Wielkiego (1570) – lokalizuje w przestrzeni kierunki i zasięg ekspansji imperium osmańskiego, tereny zajęte przez Szwecją w XVI w. – identyfikuje postacie Iwana III Srogięgo, Selima II – przedstawia etapy ekspansji tureckiej w Europie, Azji i Afryce – przedstawia proces budowania potęgi państwa moskiewskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach dynastia Wazów przejęła władzę w Szwecji – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>unia kalmarska</i> – lokalizuje w czasie pokonanie Persji przez Turków (1514), zdobycie Rodos przez Turków (1522), bitwę pod Prevezą (1538), oblężenie Malty (1565), zdobycie Cypru przez Turków (1571) – identyfikuje postacie Jana Zápolyi, Eryka XIV, Jana III Wazy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym</p>	<p>– ocenia panowanie Iwana IV Groźnego – ocenia konsekwencje powstania nowych mocarstw w Europie Wschodniej i Północnej</p>
II. „ZŁOTY WIEK” RZECZYSPOLITEJ						
<p>1. Społeczeństwo państwa Jagiellonów w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar i zaludnienie państwa Jagiellonów • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Podział społeczny ludności 	<p>– stosuje pojęcia <i>magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta zagrodowa, szlachta gołota</i> – lokalizuje w przestrzeni</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i> – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – opisuje strukturę społeczeństwa</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>ludzie luźni, kahał</i> – lokalizuje w przestrzeni zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej</p>	<p>– omawia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia sytuację</p>	<p>– ocenia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia korzyści i</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Mieszczanie i chłopci Szlachta polska 	<p>obszar państwa Jagiellonów</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia stany społeczne w Polsce wymienia grupy, które wyodrębniły się w stanie szlacheckim 	<p>Rzeczypospolitej</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny charakteryzuje strukturę stanu szlacheckiego wyjaśnia przyczyny zróżnicowania stanu szlacheckiego 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje strukturę demograficzną państwa Jagiellonów charakteryzuje grupy narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie wyjaśnia, jakie przyczyny skłaniały sejm do wydawania ustaw antymieszczzańskich 	<p>kobiet w XVI w.</p>	<p>zagrożenia płynące z wieloetnicznego charakteru społeczeństwa Rzeczypospolitej</p>
<p>2. Polska gospodarka w „złotym wieku”</p>	<ul style="list-style-type: none"> Geneza gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej Organizacja folwarków Miasta Rzeczypospolitej Handel 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i> wyjaśnia, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcie <i>monopol dworski</i> przedstawia, jak doszło do wykształcenia się gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce omawia sposób organizacji folwarków przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana omawia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>monopol propinacyjny, psucie monety</i> lokalizuje w przestrzeni znaczące szlaki handlowe wymienia ustawodawstwo umożliwiające budowanie gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej omawia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. przedstawia przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej w XVI w. wyjaśnia, jakie znaczenie w XVI w. miały jarmarki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. ocenia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej
<p>3. Rozwój demokracji szlacheckiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pozycja prawna szlachty Polski parlamentaryzm Narodziny demokracji szlacheckiej Obrady sejmu walnego 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>demokracja szlachecka, sejm walny, izba poselska, senat, sejmiki</i> lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>prawo ziemskie, królewsczyzny, sejm zwykły, sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejmik</i> 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>elekcja i koronacja vivente rege, rokosz lwowski, egzekucja praw i dóbr, lustracja</i> lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>inkompatybilia, księga grodzka</i> wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej ocenia rolę i znaczenie króla w

	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny ruchu egzekucyjnego Egzekucja praw i dóbr 	<p>zwołanie pierwszego sejmiku walnego (1493), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne demokracji szlacheckiej</p> <p>– opisuje strukturę sejmiku polskiego po 1569 r.</p>	<p><i>przedsejmowy, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374), przywilej czerwiński (1422), przywilej jedlnieński-krakowski (1430–1433), przywilej cerekwicki (1454), sejmiki egzekucyjne (1561–1567)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Bony Sforzy</p> <p>– omawia przyczyny wykształcenia się demokracji szlacheckiej w Polsce</p> <p>– przedstawia przebieg obrad sejmiku walnego</p> <p>– omawia postulaty i cele ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację</p>	<p>przywilej mielnicki (1501), sejm piotrkowski (1504), I elekcję i koronację <i>viventis rege</i> (1529), rokosz lwowski (1537)</p> <p>– omawia pozycję prawną szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się parlamentaryzmu w Polsce</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem</p> <p>– omawia narodziny ruchu egzekucyjnego</p>	<p>demokracji szlacheckiej odegrała szlachta średnia</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą</p> <p>– charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.</p>	<p>systemie demokracji szlacheckiej</p> <p>– ocenia realizację postulatów ruchu egzekucyjnego</p>
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> Wojnę z Moskwą Polityka węgierska i stosunki z Habsburgami Wojny o Mołdawię i relacje z Turcją Rozwiązanie kwestii krzyżackiej Walka o wpływy nad Bałtykiem 	<p>– stosuje pojęcie <i>sekularyzacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokój krakowski i hołd pruski (1525)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego</p> <p>– wymienia działania podejmowane w polityce zagranicznej przez</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>flota kaperska, Dominium Maris Baltici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Orszą (1514), zjazd w Wiedniu (1515), bitwę pod Mohaczem (1526), wojnę z zakonem krzyżackim (1519–1521), hołd lenny Gottharda Kettlera (1561), I wojnę północną (1563–1570)</p> <p>– identyfikuje postacie</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę popią (1478–1479), wyprawę na Mołdawię (1497), bitwę pod Obertynem (1530), przeniesienie praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563), powstanie Komisji</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>hospodar</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojny z Moskwą (1492–1494, 1500–1503, 1507–1522, 1534–1537), wyprawy mołdawskie na Pokucie (1502, 1530), przyłączenie Mazowsza do Korony (1524–1526), pokój wieczysty z Turcją (1533), przyłączenie</p>	<p>– ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.</p>

		ostatnich Jagiellonów – omawia postanowienia pokoju krakowskiego	Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – opisuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem oraz o Inflanty	Morskiej (1568), pokój w Szczecinie (1570), <i>Statuty Karnkowskiego</i> (1570) – lokalizuje w przestrzeni ziemie utracone przez Polskę i Litwę lub do nich przyłączone w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – identyfikuje postacie Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego – omawia przyczyny i skutki wojen z Wielkim Księstwem Moskiewskim w I połowie XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki	Pokucia do Polski (1538) – identyfikuje postacie Iwana III Srogięgo, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności inkorporacji Mazowsza do Korony – wskazuje różnice w polityce zagranicznej dwóch ostatnich Jagiellonów wobec Habsburgów	
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • Unia Polski i Litwy od XIV wieku • Litwa przed unią lubelską • Unia lubelska • Rzeczpospolita Obojga Narodów • Skutki unii lubelskiej 	– stosuje pojęcia <i>unia realna</i> , <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – lokalizuje w przestrzeni terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta	– stosuje pojęcie <i>polonizacja</i> – lokalizuje w czasie unię krakowsko-wileńską (1499), unię mielnicką (1501), sejm lubelski (1568–1569) – lokalizuje w przestrzeni ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim – identyfikuje postacie Kazimierza Jagiellończyka,	– lokalizuje w czasie objęcie tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1447) – omawia stosunki polsko-litewskiej w XV i XVI w. – przedstawia postanowienia unii polsko-litewskich – wyjaśnia, z czego	– lokalizuje w czasie rozdzielenie władzy w Polsce i na Litwie (1492), zniesienie autonomii Prus Królewskich (1569) – opisuje polityczne następstwa inkorporacji Wołynia i Ukrainy do Królestwa Polskiego	– ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej

		<p>– przedstawia postanowienia unii lubelskiej</p> <p>– przedstawia różnice między unią personalną a realną</p>	<p>Jana Olbrachta, Aleksandra</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta</p> <p>– omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą</p> <p>– opisuje przebieg sejmku lubelskiego</p> <p>– charakteryzuje ustrój polityczny Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– przedstawia skutki unii lubelskiej dla Polski i Litwy</p>	<p>wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy</p>		
6. Reformacja i kontrreformacja	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej Początki reformacji Bracia polscy i czescy Walka o tolerancję Kontrreformacja w Polsce Unia brzeska 	<p>– stosuje pojęcia <i>arianie (bracia polscy), konfederacja warszawska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573)</p> <p>– wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>zbór, bracia czescy, ugoda sandomierska, wolność religijna, unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy</p> <p>– identyfikuje postacie Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Piotra Skargi</p> <p>– omawia różnicowanie wyznaniowe Rzeczypospolitej w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>antytrynitaryzm, Kościół narodowy, dyzunicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie rozłam wśród polskich kalwinistów (1562–1565), sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), powołanie Akademii Wileńskiej (1579)</p> <p>– identyfikuje postacie Piotra z Goniądza, Stanisława Hozjusza, Jakuba Wujka</p> <p>– omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała idea Kościoła narodowego</p> <p>– omawia próby jednoczenia protestantów polskich</p>	<p>– przedstawia proces rozprzestrzeniania się haseł reformacji w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania braci polskich</p>	<p>– ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce</p>

			<p>– przedstawia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce</p> <p>– omawia działalność jezuitów w Polsce</p> <p>– przedstawia przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej</p>	<p>– przedstawia realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty</p>		
7. Pierwsi władcy elekcyjni	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze bezkrólewie • Wolna elekcja • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Rządy i ucieczka Henryka Walezego • Druga wolna elekcja • Wojna z Gdańskiem • Wojna o Inflanty • Polityka wewnętrzna Stefana Batorego 	<p>– stosuje pojęcia <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie I wolną elekcję (1573), wojnę z Rosją (1578–1582)</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka Walezego, Stefana Batorego</p> <p>– przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i></p> <p>– wymienia reformy wprowadzone w kraju przez Stefana Batorego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa, piechota wybraniecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572), sejm konwokacyjny (1573), ucieczkę Henryka Walezego do Francji (1574), elekcję Stefana Batorego (1575), wojnę Batorego z Gdańskiem (1576–1577)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Anny Jagiellonki, Maksymiliana II</p> <p>– wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta</p> <p>– wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, banicja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1575), reformę sądownictwa (1578), utworzenie piechoty wybranieckiej (1578)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Jakuba Uchańskiego, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego</p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona</p> <p>– przedstawia kandydatów ubiegających się o tron polski podczas</p>	<p>– lokalizuje w czasie zjazd w Stężycy (1575), bitwę pod Lubieszewem (1576)</p> <p>– przedstawia spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego</p> <p>– charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów Stefana Batorego</p>	<p>– ocenia rozwiązania ustrojowe przyjęte podczas pierwszego bezkrólewia i pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego</p>

			<p>zawiązywano konfederacje</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i> – przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją o Inflanty – przedstawia bilans wojen Stefana Batorego z Gdańskiem i Moskwą 	<p>pierwszej elekcji</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg drugiej wolnej elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów – przedstawia przebieg konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą 		
8. Renesans w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Humanizm w Polsce • Sztuka renesansu • Myśl społeczna i polityczna • Literatura • Geografia i historiografia • Rozwój nauk ścisłych i medycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>arrasy</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika – wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansowej w Polsce – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>attyka</i>, <i>arkady</i>, <i>krużganki</i> – identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Filippa Buonaccorsiego (Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Łukasza Górnickiego, Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Bernarda Moranda – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Santiego Gucciego, Stanisława Samostrzelnika, Stanisława Murzynowskiego, Wawrzyńca Gościńskiego, Marcina Bielskiego, Reinholda Heidensteina, Bartosza Paprockiego, Wojciecha z Brudzewa, Jana z Łańcuta, Tomasza Kłosa, Józefa Strusia, Wojciecha Oczki, Michała Sędziwoja – charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej historiografii 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego

			drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.	– porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego		
III. EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	<ul style="list-style-type: none"> Przemiany społeczne i konflikty religijne Spór króla z parlamentem Wybuch konfliktu Wojna domowa i utworzenie republiki Protektorat Cromwella Restauracja Stuartów Monarchia parlamentarna 	<p>– stosuje pojęcia <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę domową (1642–1651), chwalebny rewolucję (1688)</p> <p>– identyfikuje postać Olivera Cromwella</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do chwalebnej rewolucji i jakie były jej skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nowa szlachta (gentry), merkantylizm, rojaliści, Armia Nowego Wzoru, lord protektor</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ścięcia Karola I (1649), ogłoszenie republiki w Anglii (1649), <i>Akt nawigacyjny</i> (1651), początek dyktatury wojskowej Cromwella (1653), restaurację Stuartów (1660), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679), <i>Ustawę o prawach</i> (1689)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– przedstawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w.</p> <p>– omawia etapy angielskiej wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru</p> <p>– omawia rządy Cromwella</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>puritanizm, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie Krótkiego Parlamentu (1640), obrady Długiego Parlamentu (1640–1653), <i>Wielką remonstrację</i> (1641), bitwę pod Naseby (1645), powołanie Parlamentu Kadłubowego (1648)</p> <p>– identyfikuje postać Marii Stuart</p> <p>– charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty</p> <p>– omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I</p> <p>– charakteryzuje rolę Olivera Cromwella podczas angielskiej wojny domowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>prezbiterianie, independenci, yeomeni, jedenastoletnia tyrania</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek tzw. jedenastoletniej tyranii (1629), powstania w Szkocji (1637 i 1650), bitwę pod Marston Moor (1644), utworzenie Armii Nowego Wzoru (1645), powstanie w Irlandii (1649), wojnę angielsko-holenderską (1652–1654)</p> <p>– identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Johna Pyma, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta</p> <p>– przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim</p>	<p>– ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji</p> <p>– ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji</p>

			w okresie jego protektoratu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act, Ustawy o prawach i Aktu tolerancyjnego</i> na ustrój polityczny Anglii 		
2. Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu • Powstanie czeskie • Początek wojny trzydziestoletniej • Walki w Europie w latach 1624–1648 • Pokój westfalski • Skutki wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej – omawia skutki wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>defenestracja praska</i> – lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), utworzenie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618), okres czesko-palatynacki (1618–1624), okres duński (1624–1629), okres szwedzki (1630–1635), okres francuski (1635–1648) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – identyfikuje postacie Macieja I, Ferdynanda II, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie bitwę pod Białą Górą (1620), edykt restytucyjny (1629), oblężenie Magdeburga (1631), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643) – lokalizuje w przestrzeni zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim – identyfikuje postacie Fryderyka V Wittelsbacha, Maksymiliana Bawarskiego, Johana von Tilly'ego – omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie list majestatyczny (1609), pokój w Lubece (1629), bitwę pod Breitenfelden (1631), bitwę pod Nördlingen (1634), pokój w Pradze (1635) – opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojnę trzydziestoletniej – wyjaśnia, jaki przebieg miała wojna trzydziestoletnia na Śląsku – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki czy ogólnoeuropejski 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej

			<p>Adolfa</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je – omawia postanowienia pokoju westfalskiego 	<p>praskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski 		
3. Absolutyzm we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Ludwik XIII i kardynał Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Władza absolutna Ludwika XIV • Rozwój gospodarczy • Polityka zagraniczna 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>racja stanu</i>, <i>merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>fronda</i>, <i>Wysoka Rada</i>, <i>intendent</i>, <i>szlachta urzędnicza</i>, <i>kolbertyzm</i> – lokalizuje w czasie zniesienie <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685) – identyfikuje postacie Ludwika XIII, Julesa Mazarina, Jeana-Baptisty Colberta – przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu i Ludwika XIV – wymienia warunki, jakie musiały zaistnieć, aby mogła powstać władza absolutna – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – wyjaśnia, dlaczego Wersal stanowił „złotą klatkę” dla francuskiej arystokracji – omawia reformy gospodarcze w XVII- 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>wojna dewolucyjna</i>, <i>polityka reunionów</i> – lokalizuje w czasie frondę parlamentarną (1648–1649), wojnę dewolucyjną (1667–1668), pokój w Akwizgranie (1668), wojnę francusko-holenderską (1672–1679), wojnę z Ligą Augsburską (1686–1697), pokój w Rijswijk (1697) – lokalizuje w przestrzeni zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – identyfikuje postacie Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki, Wilhelma III Orańskiego – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu – omawia rządy kardynała Mazarina 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie zdobycie La Rochelle (1628), edykt łaski (1629), pokój pirenejski (1659), pokój w Nijmegen (1678–1679) – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwnie oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji – ocenia panowanie Ludwika XIV

			wiecznej Francji	– przedstawia przyczyny i skutki frondy – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji		
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek potęgi Hiszpanii • Polityka obronna Holandii • Wzrost znaczenia Brandenburgii • Potęga Szwecji • Węgry i Turcja 	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Wiedniem (1683), pokój w Karłowicach (1699)</p> <p>– identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma, Gustawa II Adolfa</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią</p> <p>– przedstawia politykę wewnętrzną i zagraniczną Fryderyka Wilhelma</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>protekcjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie traktaty welawsko-bydgoskie (1657), zawarcie Świętej Ligi (1684)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Wilhelma III Orańskiego, Karola X Gustawa, Kara Mustafy</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki polityczne niosła ze sobą polityka protekcjonizmu</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy</p> <p>– omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w.</p> <p>– przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego</p> <p>– przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi</p>	<p>– lokalizuje w czasie unii personalną Brandenburgii i Prus Książęcych (1618), wojny angielsko-holenderskie (1652–1654, 1665–1666, 1672–1674)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie</p> <p>– identyfikuje postać Krystyny Wazy</p> <p>– przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojen angielsko-holenderskich</p> <p>– omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją</p> <p>– wyjaśnia, które kraje europejskie odniosły korzyści polityczne w</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>moryskowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstania morysków (1568), powstania w Katalonii (1640–1652) i Portugalii (1640–1668), uznanie przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668), przejęcie przez Francję Regionu Franche-Comté (1678), pokój w Bredzie (1667), pokój w Nijmegen (1678), pokój w Rijswijk (1697), zdobycie Azowa (1696), bitwę pod Zentą (1697)</p> <p>– identyfikuje postać Axela Oxenstierny</p> <p>– wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków</p> <p>– przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię</p>	<p>– ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do których doszło w XVII w.</p>

				drugiej połowie XVII w.		
5. Kultura baroku	<ul style="list-style-type: none"> • Pomiędzy renesansem a barokiem • Sztuka baroku • Nauka i filozofia • Teatr, literatura i muzyka 	<p>– stosuje pojęcia <i>barok</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>realizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie barok (k. XVI – poł. XVIII w.)</p> <p>– identyfikuje postacie Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Williama Shakespeare’a, Moliera, Jana Sebastiana Bacha</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne epoki baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>teatr elżbietański</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Giovanniego Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na narodziny baroku miała kontrreformacja</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury baroku</p> <p>– przedstawia cechy malarstwa barokowego</p> <p>– wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>manieryzm</i>, <i>barok dworski</i>, <i>libertynizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie manieryzm (ok. 1527 – do k. XVI w.)</p> <p>– identyfikuje postacie El Greca, Francesca Borrominiego, Diega Velázquezego, Johannesesa Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego</p> <p>– przedstawia cechy manieryzmu w sztuce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia”</p> <p>– wyjaśnia, co wyróżniało barok dworski</p> <p>– przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>jansenizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Royal Society w Londynie (1660)</p> <p>– identyfikuje postacie Antoona van Dycka, Jana Brueghel Młodszege, Jeana-Baptisty Racine’a, Pierre’a Corneille’a, Georga Friedricha Haendla, Claudia Monteverdiego</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego</p> <p>– omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce</p>	<p>– ocenia, które rozwiązania w architekturze i sztuce baroku mogły robić szczególne wrażenie na wiernych</p>
IV. WIEK WOJEN						
1. Rządy Zygmunta III Wazy	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Król i hetman • Wybuch wojny ze Szwecją • Rokosz Zebrzydowskiego • Wojna polsko-szwedzka 	<p>– stosuje pojęcie <i>husaria</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy,</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>rokosz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę polsko-szwedzką (1600–1611), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę polsko-szwedzką (1625–1629)</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>popularyści</i>, <i>regaliści</i>, <i>monarchia mieszana</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), przejście tronu Szwecji przez Zygmunta III</p>	<p>– lokalizuje w czasie sejm inkwizycyjny (1592), bitwę pod Linköping (1598), detronizację Zygmunta III Wazy przez Riksdag (1599), inkorporację</p>	<p>– ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim</p> <p>– ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla</p>

		<p>Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trzcianą (1629), rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa</p> <p>– przedstawia główne etapy walk polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p> <p>– omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych</p> <p>– charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego</p>	<p>Wazę (1592)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Byczyną (1588), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Guzowem (1607), bitwę pod Gniewem (1626), bitwę pod Hamersztynem (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana Habsburga, Fiodora</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej</p> <p>– opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim</p> <p>– przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej</p> <p>– omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p>szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna</p> <p>– przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem</p> <p>– przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki</p>	<p>pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej</p>
<p>2. Walki o koronę carów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys państwa carów • Dymitriady • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Walki o koronę carów • Wojna smoleńska 	<p>– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i></p> <p>– lokalizuje w czasie I dymitriadę (1604–1605), wojnę smoleńską (1632–1634)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610)</p> <p>– identyfikuje postać</p>	<p>– lokalizuje w czasie wyprawę Dymitra II Samozwańca (1607–1610), wojnę polsko-rosyjskiej (1609–1618), rządy polskie na Kremlu (1610–1612), wybranie Michała Romanowa na cara Rosji (1613)</p> <p>– lokalizuje w czasie i</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Smuta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), powstanie Wasyla Szujskiego (1606), zdobycie Moskwy przez Polaków (1610), wyprawę królewicza Władysława na Moskwę (1617)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Bołotnikowa (1606), pokój wieczysty między Moskwą i Szwecją (1609), powstanie antypolskie w Rosji (1611), rosyjsko-szwedzki traktat w</p>	<p>– ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą</p> <p>– ocenia postawę Zygmunta III Wazy w czasie wojen Rzeczypospolitej z Rosją</p>

		<p>Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą w I poł. XVII w.</p>	<p>przestrzeni rozejm w Dywilinie (1618) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza</p> <p>– przedstawia etapy wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w I poł. XVII w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji</p>	<p>– identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Maryny Mniszchówny, Wasyla Szujskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim</p> <p>– charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki</p> <p>– omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą</p> <p>– przedstawia zabiegi Zygmunta III i jego syna królewicza Władysława o carską koronę</p>	<p>Stołbowie (1617)</p> <p>– identyfikuje postacie Fiodora, Jerzego Mniszcha, Aleksandra Józefa Lisowskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów</p> <p>Samozwańców do tronu moskiewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy</p> <p>– charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan</p>	
<p>3. Kozacy i konflikty z imperium osmańskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Imperium osmańskie i „awantury mołdawskie” • Kozacy na Ukrainie • Rejestr kozacki i pierwsze bunty • Wojna z Turcją • Plany Władysława IV 	<p>– stosuje pojęcia <i>Kozacy</i>, <i>przedmurze</i>, <i>chrześcijaństwa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1620–1621</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Jasyr</i>, <i>Dziki Pola (Zaporoże, Niż)</i>, <i>ataman</i>, <i>starszyzna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Chocimiu (1621) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w.</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki dla</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sicz</i>, <i>tabor</i>, <i>rejestr</i>, <i>pokój hetmański</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wyprawę Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595), traktat w Buszy (1617)</p> <p>– identyfikuje postać Jeremiego Mohyły</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii</p> <p>– opisuje geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kondominium</i>, <i>chadzki kozackie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Stambule (1595), powstanie Kosińskiego (1591–1593), wyprawę Jana Zamojskiego na Wołoszczyznę (1600), interwencji magnatów w Mołdawii (1615)</p> <p>– identyfikuje postacie Szymona Mohyły, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego, Krzysztofa Kosińskiego</p>	<p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków</p>

			<p>Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wewnętrzną organizację Kozaków – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1620–1621 – przedstawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w. – charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w. – omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w. 	
4. Powstanie Chmielnickiego	<ul style="list-style-type: none"> • Problem kozacki • Przyczyny powstania • Wybuch powstania na Ukrainie • Walki w latach 1649–1653 • Zaangażowanie Moskwy w sprawę Ukrainy • Skutki powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1655) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648), obronę Zbaraża (1649 r.), bitwę pod Beresteczkiem (1651) – identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jeremiego Wiśniowieckiego, Jana Kazimierza Wazy – charakteryzuje przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>wojsko zaporoskie</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę zborowską (1649) i jej postanowienia, bitwę pod Batohem (1652), układ w Perejasławiu (1654) i jego postanowienia, unię w Hadziaczu (1658) i jej postanowienia, bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte powstaniem Chmielnickiego – identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego – wyjaśnia, dlaczego polityka władz Rzeczypospolitej wywoływała niezadowolenie Kozaków – omawia działalność 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę w Białej Cerkwi (1651) i jej postanowienia, bitwę pod Żwańcem (1653) – identyfikuje postać Tuhaj-beja – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie – omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego – wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się najpierw z Tatarami, a później z Rosją – omawia przebieg działań militarnych w czasie powstania Chmielnickiego – przedstawia polityczne pomysły rozwiązania problemu kozackiego w czasie powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie ugodę kurukowską (1622), powstanie Pawluka (1637), powstanie Kostki-Napierskiego (1651) – identyfikuje postacie Iwana Sulimy, Pawła Pawluka, Stefana Potockiego, Mikołaja Potockiego, Marcina Kalinowskiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich

			<p>polskiej szlachty i magnaterii na Ukrainie</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy powstania Chmielnickiego – określa przyczyny klęsk Polaków i sukcesów Kozaków w czasie powstania Chmielnickiego – przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę 		
5. Potop szwedzki	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny najazdu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej • Zmiana sytuacji międzynarodowej • Pokój w Oliwie i skutki wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie potopu szwedzkiego (1655–1660) – lokalizuje w czasie i przestrzeni obronę Jasnej Góry (1655), pokój w Oliwie (1660) – identyfikuje postacie Jana Kazimierza Wazy, Karola X Gustawa – omawia przyczyny najazdu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>wojna podjazdowa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gołębkiem (1656), bitwę pod Warką (1656), traktat w Radnot (1656) i jego postanowienia, układy welawsko-bydgoskie (1657) – identyfikuje postacie Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego – omawia działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego – wskazuje przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – wyjaśnia, dlaczego układ w Radnot stanowił zagrożenie suwerenności Rzeczypospolitej – przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i> – lokalizuje w czasie konfederacji w Tyszowcach i Łańcucie (1655), śluby lwowskie Jana Kazimierza (1656), wygnanie arian z Polski (1658) – lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem i w Kiejdanach (1655), bitwę pod Warszawą (1656) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – identyfikuje postacie Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Jerzego II Rakoczego, Fryderyka Wilhelma – omawia sytuację 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>wojsko komputerowe</i> – lokalizuje w czasie układu szwedzko-brandenburski (1656) – identyfikuje postacie Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Wincentego Gosiewskiego – przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej – ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego – ocenia wpływ potopu na relacje między Rzeczpospolitą a Prusami

			szwedzkiego – omawia polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturalne konsekwencje wojny ze Szwecją	polityczną, w jakiej znalazła się Rzeczpospolita przed potopem szwedzkim – opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki		
6. Wojna domowa i król „Piast”	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po potopie • Plany reform i następstwa tronu • Rokosz Lubomirskiego • Wybór „Piasta” na króla • Konflikt króla z opozycją • Początek wojnę z Turcją 	<p>– stosuje pojęcie <i>liberum veto</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze <i>liberum veto</i> (1652), wojnę z Turcją (1672)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego</p> <p>– wymienia przejawy kryzysu Rzeczypospolitej w II poł. XVII w.</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją</p>	<p>– lokalizuje w czasie rokosz Lubomirskiego (1665–1666), abdykację Jana Kazimierza (1668), elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1672) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Władysława Sycińskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim</p> <p>– omawia przejawy kryzysu państwowości polskiej w II poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki rokoshu Zebrzydowskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>infamia</i>, <i>malkontenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwy pod Mławami (1666)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwika Marii Gonzagi</p> <p>– charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim</p> <p>– omawia zmagania opozycji magnackiej i regalistów w czasie panowania Jana Kazimierza i Michała Korybuta</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawarcie Związku Święconego (1661), bunt Piotra Doroszenki (1671), pospolite ruszenie pod Gołębim (1672), konfederację pod Szczebrzeszynom (1673)</p> <p>– identyfikuje postać Piotra Doroszenki</p> <p>– omawia wpływ konfliktów Jana Kazimierza oraz Michała Korybuta Wiśniowieckiego z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa</p> <p>– omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza</p>

			– omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego – wyjaśnia przyczyny klęski Rzeczypospolitej w wojnie z Turcją w 1672 r.	Wiśniowieckiego		
7. Panowanie Jana III Sobieskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Jana III Sobieskiego • Wojna z Turcją • Polityka zagraniczna Sobieskiego • Zmiana sojuszów • Odsiecz wiedeńska • Zakończenie walk z Turcją • Ostatnie lata panowania Jana III 	– stosuje pojęcie <i>odsiecz wiedeńska</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Chocimiem (1673), bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1674–1676 – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej	– lokalizuje w czasie elekcję Jana III Sobieskiego (1674), wojnę z Turcją (1674–1676), utworzenie Świętej Ligi (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Parkanami (1683), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Marii Kazimiery, Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1674–1676 – omawia założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem	– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Trembowli (1675), bitwę pod Żurawnem (1676), rozejm w Żurawnie (1676) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – przedstawia skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego	– lokalizuje w czasie traktat w Jaworowie (1675), sojusz polsko-szwedzki (1677), sojusz polsko-habsburski (1683) – identyfikuje postacie Karola Lotaryńskiego, Anny Doroty Chrzanowskiej – przedstawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji	– ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi – ocenia znaczenie traktatu pokojowego w Karłowicach z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej
8. Kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Zniszczenia wojenne • Społeczne skutki wojen • Wzrost roli magnaterii 	– stosuje pojęcie <i>oligarchia magnacka</i> – omawia zniszczenia	– stosuje pojęcia <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka, rządy</i>	– stosuje pojęcia <i>podatek podymny, podatek pogłówny, hiberna,</i>	– stosuje pojęcie <i>egzulancki</i> – omawia wpływ	– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe,

	<ul style="list-style-type: none"> Przemiany ustrojowe i skarbowość Sytuacja wyznaniowa w XVII wieku 	wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w. – przedstawia przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.	<i>sejmikowe, dysydenci</i> – charakteryzuje społeczne skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w II połowie XVII w. – omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe	<i>kwarta, tanowe</i> – przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej – omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów – omawia rodzaje sejmików i ich kompetencje – charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa – omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami – opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej	gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej
9. Barok i sarmatyzm	<ul style="list-style-type: none"> Początki baroku w Polsce Architektura barokowa w Polsce Rzeźba i malarstwo Literatura barokowa Oświata Sarmatyzm 	– stosuje pojęcia <i>sarmatyzm, złota wolność szlachecka, przedmurze chrześcijaństwa, orientalizacja</i> – lokalizuje w czasie barok w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.	– stosuje pojęcia <i>kalwaria, ksenofobia</i> – identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój kultury i sztuki baroku miał mecenas królów elekcyjnych – przedstawia rolę magnaterii w rozwoju kultury baroku w Polsce – omawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki baroku	– stosuje pojęcie <i>silva rerum</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Tylmana z Gameren, Daniela Naborowskiego, Macieja Miechowity, Marcina Bielskiego, Stanisława Sarnickiego – przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na	– identyfikuje postacie Peetera Danckersa de Rijja, Daniela Schultza, Baltazara Fontany, Walentego Roździeńskiego, Anny Stanisławskiej, Wacława Potockiego, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Adama Adamandego Kochańskiego, Jana Brożka – wyjaśnia, dlaczego kultura i sztuka baroku rozwijała się intensywnie w I poł. XVII w. – przedstawia rozwój	– charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.

			w Polsce – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej	przykładzie rezydencji królewskich i magnackich – omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku – przedstawia genezę ideologii sarmackiej	nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.	
V. EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE OŚWIECENIA						
1. Przemiany gospodarczo-społeczne w XVIII w	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby ludności • Rewolucja agrarna • Rewolucja przemysłowa w Anglii • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe koncepcje ekonomiczne 	– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy</i> – lokalizuje w czasie skonstruowanie maszyny parowej (1769) – identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha – wyjaśnia, dlaczego w XVIII-wiecznej Anglii doszło do rewolucji przemysłowej – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej	– stosuje pojęcia <i>rolnictwo intensywne, płodozmian, ogradzanie, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i> – lokalizuje w przestrzeni najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej – wyjaśnia, jak formowała się klasa robotnicza – charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.	– stosuje pojęcia <i>luddyci, fizjokratyzm, leseferyzm</i> – identyfikuje postać Thomasa Newcomena – omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.	– identyfikuje postacie Jethro Tulla, Edwarda Jennera, Johna Kaya, Edmunda Cartwrighta, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle i górnictwie	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej

2. Oświecenie	<ul style="list-style-type: none"> • Wiek XVIII – stulecie rozumu • Filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia • Rozwój edukacji i ośrodków naukowych • Literatura oświeceniowa • Rokoko i klasycyzm 	<p>– stosuje pojęcia <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie (XVIII w.)</p> <p>– identyfikuje postacie Johna Locke’a, Charlesa Montesquieu (Monteskiusza), Jeana-Jacques’a Rousseau</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne epoki oświecenia</p> <p>– omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>prawa naturalne, deizm, ateizm, racjonalizm, empiryzm, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia</p> <p>– identyfikuje postacie Voltaire’a, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta</p> <p>– przedstawia genezę oświecenia</p> <p>– omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i></p> <p>– omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rokoko, salon kulturalny</i></p> <p>– identyfikuje postacie Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Benjamina Franklina, braci Montgolfier, Jacques’a-Louisa Davida</p> <p>– wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne</p> <p>– na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne</p> <p>– omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej</p> <p>– przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia</p>	<p>– identyfikuje postacie Gottfrieda Wilhelma Leibniza, Vitusa Beringa, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Laurence’a Sterne’a, Antonia Canovy, Josepha Haydna</p> <p>– omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych</p>	<p>– ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne</p>
3. Powstanie Imperium Rosyjskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki rządów Piotra I • Rządy Piotra I • Wielka wojna północna i jej skutki • Imperium po śmierci Piotra I • Rosyjskie mocarstwo 	<p>– lokalizuje w czasie przyjęcie przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721)</p> <p>– identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Senat Rządzący, gubernia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721), wojnę siedmioletnią (1756–1763)</p> <p>– lokalizuje w czasie i</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, grażdanka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek samodzielnych rządów Piotra I (1689),</p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie Najświętszego Synodu (1721), wprowadzenie tabeli rang (1722), powstanie Jemieliana Pugaczowa (1773–</p>	<p>– ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II</p> <p>– ocenia panowanie Piotra I i Katarzyny II jako władców</p>

		– wymienia reformy w Rosji przeprowadzone przez Piotra I i Katarzynę II	przestrzeni pokój w Nystad (1721) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II – charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II	wielkie poselstwo (1697), ustanowienie Senatu Rządzącego (1711) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Narwą (1700), bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postacie Karola XII, Elżbiety I, Piotra III – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji	1774), włączenie chanatu krymskiego i Gruzji do Rosji (1783) – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I – porównuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II	oświeconych
4. Przemiany polityczne w Europie w XVIII wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Europejskie wojnę o sukcesję • Absolutyzm oświecony • Budowa potęgi Prus • Absolutyzm oświecony Fryderyka II • Pierwsze wojny śląskie • Wojna siedmioletnia • Reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii • Przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii 	– stosuje pojęcia <i>absolutyzm oświecony</i> , <i>józefinizm</i> , <i>rzędy parlamentarno-gabinetowe</i> – lokalizuje w czasie koronację Fryderyka I (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – identyfikuje postacie Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II, Marii Teresy, Józefa II – omawia założenia idei	– stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna</i> , „ <i>pierwszy sługa państwa</i> ”, <i>laicyzacja</i> , <i>Rada Państwa</i> , <i>państwo policyjne</i> , <i>cenzus majątkowy</i> – lokalizuje w czasie powstanie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii (1707), sankcję pragmatyczną (1713), wojny śląskie (1740–1742, 1744–1745), pokój w Hubertusburgu (1763) – lokalizuje w przestrzeni	– stosuje pojęcia <i>patent tolerancyjny</i> , <i>pierwszy minister</i> – lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714), wojnę o sukcesję polską (1733–1735), wojnę o sukcesję austriacką (1740–1748), pokój we Wrocławiu (1742), wprowadzenie obowiązku szkolnego w Prusach (1763), pokój w Paryżu (1763), <i>patent</i>	– stosuje pojęcia <i>odwrócenie przymierzy</i> , „ <i>cud domu brandenburskiego</i> ” – lokalizuje w czasie umowy w Utrchcie (1713) i Rastatt (1714), bitwę pod Dobromierzem (1745), pokój w Dreźnie (1745) – porównuje politykę Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II – przedstawia wpływ wojen w Europie na	– ocenia panowanie Fryderyka II i Józefa II jako władców oświeconych

		absolutyzmu oświeceniowego – wymienia oświeceniowe reformy Fryderyka II – wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II	następstwa wojny siedmioletniej – identyfikuje postacie Karola VI, Fryderyka II – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – przedstawia etapy budowania potęgi państwa pruskiego – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – przedstawia przyczyny i skutki wojen śląskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojnę siedmioletniej – charakteryzuje reformy wewnętrzne Józefa II	tolerancyjny (1781), przyłączenia Irlandii do Wielkiej Brytanii (1801) – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojen o sukcesję hiszpańską i polską, obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w. – identyfikuje postacie Filipa V Burbona, Stanisława Leszczyńskiego, Jerzego I – przedstawia przyczyny i skutki europejskich wojen o sukcesję – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia przebieg wojen śląskich – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – charakteryzuje przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii	konflikty w koloniach – omawia przejawy kryzysu w państwach Europy południowej	
5. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	<ul style="list-style-type: none"> • Kolonizacja Ameryki Północnej • Spór kolonistów z metropolią • Wojna o niepodległość 	– stosuje pojęcia <i>Deklaracja niepodległości</i> , <i>państwo federacyjne</i> – lokalizuje w czasie wojnę o niepodległość	– stosuje pojęcia <i>metropolia</i> , „ <i>bostońskie picie herbaty</i> ”, <i>Karta Praw</i> – lokalizuje w czasie ustawę o herbacie (1773),	– stosuje pojęcie <i>Armia Kontynentalna</i> – lokalizuje w czasie uchwałę o tzw. opłatach stemplowych (1765), I	– lokalizuje w czasie przybycie tzw. ojców Ameryki Pn. (1620), ustawę zakazującą	– ocenia zaangażowanie mieszkańców kolonii i Europejczyków w walkę o niepodległość

	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrój Stanów Zjednoczonych 	<p>kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783), <i>Deklarację niepodległości</i> (4 VII 1776), konstytucję Stanów Zjednoczonych (1787)</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii</p> <p>– omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p>	<p>„bostońskie picie herbaty” (1773), Kartę Praw (1791)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), bitwę pod Yorktown (1781) pokój w Wersalu (1783) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w.</p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Jeffersona</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich</p> <p>– charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw</p>	<p>Kongres Kontynentalny (1774), II Kongres Kontynentalny (1775)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojny siedmioletniej</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego III</p> <p>– omawia proces kolonizacji Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w.</p> <p>– omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p> <p>– opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości</p>	<p>koloniom handlu z innymi państwami niż Wielka Brytania (1775)</p> <p>– identyfikuje postacie Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena</p> <p>– przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie</p> <p>– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią</p> <p>– porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi</p>	<p>Stanów Zjednoczonych</p> <p>– ocenia wpływ idei oświecenia na rozwiązania ustrojowe przyjęte w Stanach Zjednoczonych</p>
7. Rewolucja we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Francja w XVIII wieku • Społeczeństwo Francji • Stany Generalne • Rewolucja ludowa • Zmiana ustroju we Francji • Rewolucja burżuazyjna 	<p>– stosuje pojęcia <i>Wielka Rewolucja Francuska, monarchia konstytucyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Rewolucję Francuską (1789–1791), szturm na Bastylię (14 VII 1789), <i>Deklarację praw</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstituanta), jakobini, kordelierzy, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>burżuazja, drobnomieszczaństwo, Gwardia Narodowa, Wielka Trwoga, rewolucja burżuazyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Zgromadzenia</p>	<p>– omawia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji</p> <p>– wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w</p>	<p>– ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji</p> <p>– ocenia burżuazyjny okres Wielkiej</p>

		<p><i>człowieka i obywatela</i> (VIII 1789)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Ludwika XVI – opisuje przyczyny wybuchu rewolucji – przedstawia zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie zwołanie Stanów Generalnych (1789), uchwalenie konstytucji (IX 1791) – identyfikuje postacie Ludwika XV, Marii Antoniny, Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jeana–Paula Marata – przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego, w tym skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego – charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym 	<p>Konstytucyjnego (1789), ucieczkę Ludwika XVI z Paryża (1791)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV i Ludwika XVI – przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe – omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r. – omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r. 	<p><i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje symbole rewolucji francuskiej 	<p>Rewolucji Francuskiej</p>
8. Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Proklamowanie republiki • Wojna i dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański • Znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, dyktatoriat, społeczeństwo obywatelskie</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie republiki (IX 1792), dyktaturę jakobinów (1793–1794), wielki terror (1793–1794) – identyfikuje postać Maximiliena de Robespierre’a – wymienia cechy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>żyrondyści, Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny, przewrót termidoriański</i> – lokalizuje w czasie zwołanie Konwentu (1792), stracenie Ludwika XVII (1793), powołanie Konwentu Ocalenia Publicznego (1793), przewrót termidoriański (VII 1794) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Marsylianka, rojaliści, powstanie w Wandei</i> – lokalizuje w czasie wypowiedzenie wojny Austrii (1792), konstytucję jakobińską (1793), konstytucję roku III (1795) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Valmy (1792), powstanie w Wandei (1793–1796) – omawia przebieg i skutki wojnę rewolucyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia reakcję Europy i Francuzów na stracenie Ludwika XVI – porównuje rządy burżuazji (1789–1792), jakobinów (1793–1794) i dyktatoriatu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej

		charakterystyczne dyktatury jakobinów - wyjaśnia, na czym polegało znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	- identyfikuje postacie Georges'a Dantona, Jean-Paula Marata - przedstawia okoliczności przejścia władzy przez jakobinów - charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów - omawia rządy dyktatoratu	Francji z Austrią - omawia podział polityczny Legislatywy - omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów - wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów	(1794–1799)	
VI. KRZYŻ I UPADEK RZECZYPOSPOLITEJ						
1. Rzeczpospolita w czasach unii polsko-saskiej	<ul style="list-style-type: none"> Pierwsze lata unii polsko-saksońskiej Rzeczpospolita w czasie wojny północnej Kuratela rosyjska Ostatnie lata rządów Augusta II Wojna o polską koronę Polityczna anarchia Próby reform w czasach Augusta III Reformy oświaty i ożywienie gospodarcze 	<p>- stosuje pojęcia <i>Familia</i>, <i>Collegium Nobilium</i></p> <p>- lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), sejm niemy (1717), założenie Collegium Nobilium (1740)</p> <p>- identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego</p> <p>- omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II Mocnego</p> <p>- wymienia postanowienia sejmu niemego</p> <p>- wymienia przejawy kryzysu państwa za panowania Augusta III</p>	<p>- stosuje pojęcia <i>dysydenci</i>, <i>pijarzy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie pokój w Karłowicach (1699), wielką wojnę północną (1700–1721), traktat w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), wojnę o sukcesję polską (1733–1736)</p> <p>- lokalizuje w przestrzeni terytorium Saksonii</p> <p>- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej</p> <p>- omawia konsekwencje polityczne unii polsko-saskiej</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegał protektorat Rosji nad Rzeczpospolitą za panowania Augusta II Mocnego</p> <p>- wyjaśnia, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miały</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>republikańcy</i></p> <p>- lokalizuje w czasie bitwę pod Kliszowem (1702), konfederację w Warszawie (1704), elekcję Stanisława Leszczyńskiego (1704), konfederację sandomierską (1704), bitwę pod Połtawą (1709), konfederację w Dzikowie (1734), sejm pacyfikacyjny (1736), powstanie biblioteki Żałuskich (1747)</p> <p>- identyfikuje postacie Ludwika Contiego, Karola XII, Piotra I, Henryka von Brühla</p> <p>- wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym</p> <p>- przedstawia przebieg</p>	<p>- lokalizuje w czasie wkroczenie wojsk szwedzkich do Saksonii (1706), wprowadzenia wojsk saskich do Rzeczypospolitej (1710), zamieszki religijne w Toruniu (1724), kasatę zakonu jezuitów (1773)</p> <p>- identyfikuje postacie Michała Fryderyka i Augusta Aleksandra Czartoryskich, Stanisława Poniatowskiego</p> <p>- przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną</p> <p>- wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polska popadła w zależność od Rosji</p> <p>- wyjaśnia, jaką rolę</p>	<p>- ocenia panowanie Augusta II Mocnego</p> <p>- ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p> <p>- ocenia politykę zagraniczną Augusta III</p>

			<p>decyzje sejmu niemego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja stronnictw magnackich u schyłku panowania Augusta II Mocnego – wyjaśnia, na czym polegała anarchizacja polskiego życia politycznego za panowania Augusta III – przedstawia programy reform proponowane w czasach panowania Augusta III – omawia reformę oświaty i ożywienie kulturalne czasów saskich 	<p>wielkiej wojnę północnej na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami – charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II – opisuje przebieg i skutki wojnę o sukcesję polską – przedstawia rolę Stanisława Leszczyńskiego w dziejach Polski w I połowie XVIII w. – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III – przedstawia politykę zagraniczną Augusta III – charakteryzuje ożywienie gospodarcze czasów saskich 	<p>odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w. 	
2. Ostatnia wolna elekcja i I rozbiór Polski	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • Pierwsze reformy • Sprawa dysydentów i prawa kardynalne • Konfederacja barska • I rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>prawa kardynalne</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), powołanie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>dysydenci</i> – lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1764), konfederację w Radomiu (1767), sejm repninowski (1797–1798), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>sejm delegacyjny</i>, <i>Generalność</i> – lokalizuje w czasie wprowadzenie wojsk rosyjskich do Rzeczypospolitej (1767), konfederacje w Słucku i Toruniu (1767) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>koliszczyzna</i> – lokalizuje w czasie powołanie Generalności (1769), próbę porwania Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771) – identyfikuje postacie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu

	<ul style="list-style-type: none"> Sejm rozbiorowy 	<p>kardynałów (1768), konfederację barską (1768–1772), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p> <p>– wymienia reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały prawa kardynałów</p>	<p>Nieustającej (1775)</p> <p>– identyfikuje postać Mikołaja Repnina</p> <p>- przedstawia reformy sejmiku konwokacyjnego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał problem polskich dysydentów</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmiku rozbiorowego</p>	<p>– identyfikuje postacie Michała Krasińskiego, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg konfederacji barskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki miała próba porwania Stanisława Augusta przez konfederatów barskich</p> <p>– omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski</p> <p>– przedstawia przebieg sejmiku rozbiorowego</p>	<p>Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego</p> <p>– omawia przebieg interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w latach 1767– 1768 i jej konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę przypisywała sobie Rosja w stosunku do Rzeczypospolitej</p>	<p>rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego</p>
3. Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> Początki oświecenia w Polsce Mecenat króla Architektura i sztuki plastyczne Literatura oświeceniowa Edukacja i nauka 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), utworzenie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Krasickiego</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Rzeczypospolitej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Teatru Narodowego (1765)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Hugona Kołłątaja</p> <p>– omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>sentymentalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Wojciecha Bogusławskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego oświecenie w Polsce nazywa się „oświeceniem katolickim”</p> <p>– przedstawia początki oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jakimi</p>	<p>– identyfikuje postacie Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogła, Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta-Odlanickiego, Samuela Chrościkowskiego, Stanisława Staszica, Krzysztofa Kluka</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia</p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce</p> <p>– ocenia przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.</p>

		– wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej	– wyjaśnia, jaką rolę pełniły obiady czwartkowe – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu – charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.	metodami chciano przekształcić społeczeństwo polskie z sarmackiego w nowoczesne – na wybranych przykładach przedstawia realizację idei oświeceniowych przez polskich pisarzy epoki stanisławowskiej – wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Teatr Narodowy		
4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Przemiany gospodarcze i społeczne po I rozbiore Królewskie plany reform Zwołanie Sejmu Wielkiego Plany sojuszu z Prusami Reformy Sejmu Wielkiego Stronnictwa na sejmie 	<p>– lokalizuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego (1788–1792)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p> <p>– wymienia stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Wielkiego</p> <p>– wymienia reformy Sejmu Wielkiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789), wprowadzenie podatku dla szlachty i duchowieństwa (1789), Ustawę o sejmikach (1791), Prawo o miastach królewskich (1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Hugona Kołłątaja, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Fryderyka Wilhelma II, Ignacego Potockiego</p> <p>– omawia rozwój przemysłu, komunikacji i handlu w Rzeczypospolitej w XVIII w.</p> <p>– opisuje okoliczności, w</p>	<p>– stosuje pojęcia „czarna procesja”, <i>plenipotenci</i>, <i>jurydyki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787), kodeks Zamojskiego (1776), przymierze z Prusami (1790), „czarną procesję” (1789)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Dekerta, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Stanisława Staszica</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w przemianach gospodarczo-społecznych odegrał Stanisław August Poniatowski</p>	<p>– identyfikuje postacie Andrzeja Zamojskiego, Prota Potockiego, Michała Kazimierza Ogińskiego, Pawła Ksawerego Brzostowskiego</p> <p>– omawia plany reform proponowanych przez Stanisława Augusta Poniatowskiego po I rozbiore</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla reform Rzeczypospolitej miał zjazd w Kaniowie i wojna rosyjsko-turecka</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II sprzeciwiała się wprowadzeniu w Rzeczypospolitej Kodeksu Zamojskiego</p>	<p>– ocenia rolę Stanisława Augusta Poniatowskiego w pracach Sejmu Czteroletniego</p> <p>– ocenia reformy przeprowadzone przez Sejm Wielki</p>

			<p>jakich doszło do zwołania Sejmu Wielkiego w 1788 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje główne stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Czteroletniego – omawia reformy przeprowadzone w kraju przez Sejm Czteroletni 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przemiany społeczne w Rzeczypospolitej po I rozbiórce – przedstawia rolę Stanisława Augusta w pracach Sejmu Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności, jakie towarzyszyły zawarciu sojuszu Rzeczypospolitej z Prusami 	
<p>5. Konstytucja 3 maja i II rozbiór Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Znaczenie Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie konstytucji • II rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>monarchia konstytucyjna</i>, <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie Konstytucję 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Tadeusza Kościuszki – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja – przedstawia skutki konfederacji w Targowicy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Ustawa rządowa</i>, <i>Straż Praw</i> – lokalizuje w czasie wojnę w obronie konstytucji (1792), sejm rozbiorowy (1793) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (VI 1792) i Dubienką (VII 1792) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Szczęsnego Potockiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie ustanowienie Orderu Virtuti Militari (1792) – wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – omawia znaczenie Konstytucji 3 maja – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia decyzje sejmu rozbiorowego 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Scipione Piattolego – przedstawia reakcję Rosji i Prus na Konstytucję 3 maja – omawia gospodarcze skutki wojny w obronie konstytucji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia szanse Polaków na utrzymanie reform Sejmu Wielkiego i Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej wobec reform Sejmu Wielkiego – ocenia decyzje sejmu rozbiorowego

<p>6. Powstanie kościuszkowskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rzeczpospolita po II rozbiórce Przygotowania do powstania Pierwsze walki Przebieg powstania Kłęska insurekcji 	<p>– stosuje pojęcie <i>naczelnik</i> – lokalizuje w czasie powstania kościuszkowskie (1794) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Raławicami (4 IV 1794), bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miała bitwa pod Raławicami</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>akt insurekcji</i>, <i>Najwyższa Rada Narodowa</i>, <i>kosynierzy</i>, <i>Uniwersał Połaniecki</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), <i>Uniwersał połaniecki</i> (7 V 1794), rzeź Pragi (XI 1794), kapitulację Warszawy (XI 1794) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra Suworowa – wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – wymienia postanowienia <i>Uniwersału połanieckiego</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie wymarsz gen. Madalińskiego z Ostrołęki do Krakowa (III 1794), wybuch powstania w Wielkopolsce (VIII 1794) – identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Wojciecha Bartosza Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego – opisuje położenie Rzeczypospolitej po II rozbiórce Polski – omawia przygotowania do powstania kościuszkowskiego i okoliczności jego wybuchu – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia działania polityczne podejmowane w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawiązanie tzw. klubu polskich jakobinów (1794), samosądy w Warszawie (VI 1794), początek oblężenia Warszawy (VII 1794) – charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r. – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim</p>	<p>– ocenia szansę utrzymania niepodległości przez Rzeczpospolitą po II rozbiórce</p>
<p>7. Upadek Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> III rozbiór Polski Państwa europejskie a rozbiory Czy rozbiórów można było uniknąć? 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Fryderyka II</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>krakowska szkoła historyczna</i>, <i>warszawska szkoła historyczna</i> – lokalizuje w czasie abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie konwencję rozbiorową (1797) – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r. – omawia ostatnie lata</p>	<p>– identyfikuje postacie Michała Bobrzyńskiego, Władysława Smoleńskiego – porównuje stosunek warszawskiej i krakowskiej szkoły</p>	<p>– ocenia historyczne znaczenie rozbiorów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w</p>

		Wielkiego, Franciszka II Habsburga – omawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej	(1795) – omawia okoliczności podpisania III rozbioru Rzeczypospolitej – wymienia przyczyny upadku Rzeczypospolitej wskazywane przez historyków z warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej	życia Stanisława Augusta Poniatowskiego – omawia stosunek Rosji, Austrii i Prus do rozbiorów Rzeczypospolitej – przedstawia stosunek państw europejskich do rozbiorów	historycznej do przyczyn upadku Rzeczypospolitej	ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej
VII. EPOKA NAPOLEOŃSKA						
1. Początki rządów Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy dyktatoratu • Walki z I koalicją antyfrancuską • Nieudana wyprawa do Egiptu • Zamach stanu 18 <i>brumaire'a</i> • Walki z II koalicją antyfrancuską • Od konsulatu do cesarstwa 	– stosuje pojęcie <i>kodeks cywilny</i> – lokalizuje w czasie kodeks cywilny Napoleona (1801), koronację cesarską Napoleona (1804) – identyfikuje postać Napoleona Bonaparte – wymienia reformy Napoleona w okresie konsulatu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską	– stosuje pojęcia <i>dyktatoriat, konsulat, konkordat</i> – lokalizuje w czasie wyprawę do Egiptu (1798), zamach 18 <i>brumaire'a</i> (1799), konkordat (1801) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Marengo i Hohenlinden (1800) – lokalizuje w przestrzeni republiki siostrzane stworzone przez Francuzów – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – wyjaśnia, dlaczego zamach z 1799 r. uważa się za koniec rewolucji francuskiej – opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula	– stosuje pojęcie <i>republiki siostrzane</i> – lokalizuje w czasie konstytucję roku VIII (1799), wojnę z II koalicją antyfrancuską (1798–1802) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod piramidami (1798), bitwę pod Abu Kir (1798) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Campo Formio (1797), pokój w Lunéville (1801), traktat w Amiens (1802) oraz ich postanowienia – charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte – omawia cechy charakterystyczne rządów dyktatoratu – przedstawia	– lokalizuje w czasie powstanie republiki Batawskiej (1795), przejęcie przez Napoleona dowództwa nad wojskami we Włoszech (1796), bitwę pod Mondovi (1796), bitwę pod Lodi (1796), powstanie Republiki Cisalpińskiej (1797), kapitulację wojsk francuskich w Egipcie (1801) – identyfikuje postacie Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyès, Rogera Ducosa – wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu	– ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula

				okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu	– przedstawia przebieg i skutki walk z I i II koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Włoch miało utworzenie Republiki Cisalpińskiej	
2. Ekspansja napoleońskiej Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt z Wielką Brytanią • Wojna Francji z III koalicją • Wojna z Prusami i Rosją • Wojna w Hiszpanii 	– stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna</i> , „ <i>bitwa trzech cesarzy</i> ” – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805), ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806) – identyfikuje postać Napoleona I – wyjaśnia, dlaczego Napoleon zastosował blokadę kontynentalną wobec Wielkiej Brytanii – przedstawia skutki wojen napoleońskich do 1807 r.	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwę pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807), pokój w Tyłży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Somosierrą (1809) – lokalizuje w przestrzeni kraje uzależnione od Napoleona – identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka II Habsburga – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – przedstawia postanowienia pokoju w Tyłży – wyjaśnia, dlaczego 1807 r. uważa się za moment hegemonii Francji w Europie	– lokalizuje w czasie powstanie Wielkiej Armii (1804–1805), powstanie Związku Reńskiego (1806), wojnę w Hiszpanii (1808-1814) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Louisa Davouta, Fryderyka Wilhelma III – opisuje przyczyny konfliktów Napoleona z państwami europejskimi w latach 1803–1807 – omawia politykę, jaką prowadził Napoleon w krajach znajdujących się we francuskiej strefie wpływów – przedstawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii	– lokalizuje w czasie powstanie III koalicji antyfrancuskiej (1805), powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806-1807) – identyfikuje postacie Józefa, Ludwika i Hieronima Bonaparte, Charlesa de Talleyranda, Jeana-Louisa Davouta, Fryderyka Wilhelma III – przedstawia przebieg i skutki wojny z III i IV koalicją antyfrancuską – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona	– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich

<p>3. Klęska Napoleona</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hegemonia Francji w Europie Wyprawa na Moskwę Wojna z wielką koalicją „Sto dni” Napoleona Skutki epoki napoleońskiej 	<p>– stosuje pojęcie „<i>bitwa narodów</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Moskwę (1812), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona I</p> <p>– przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego bitwę pod Lipskiem nazwano „bitwą narodów”</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Napoleona i Europy miała bitwa pod Waterloo</p>	<p>– stosuje pojęcia „<i>druga wojna polska</i>”, „<i>sto dni</i>” Napoleona</p> <p>– lokalizuje w czasie abdykację Napoleona I (1814), „sto dni” Napoleona (1815)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wagram (1809), bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– omawia przyczyny i przebieg wyprawy Napoleona na Rosję</p> <p>– opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki</p> <p>– omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki</p> <p>– przedstawia skutki polityczne i społeczne epoki napoleońskiej dla Europy</p>	<p>– lokalizuje w czasie odstąpienie Rosji od blokady kontynentalnej (1811), bitwę pod Smoleńskiem (1812), wojnę z wielką koalicją (1813), zajęcie Paryża przez wojska koalicji (1814), pokój paryski (1814), zesłanie Napoleona na Elbę (1814) i na Wyspę św. Heleny (1815)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Arthura Wellingtona, Ludwika XVIII</p> <p>– omawia przejawy hegemonii Francji w Europie w latach 1809–1812</p> <p>– opisuje taktykę przyjętą przez Rosjan w walce z Napoleonem</p> <p>– omawia postanowienia pokoju paryskiego z 1814 r.</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>styl empire</i></p> <p>– lokalizuje w czasie <i>styl empire</i> (1800–1815), powstanie V koalicji antyfrancuskiej (1809), bitwę pod Aspern-Essling (1809), włączenie królestwa Niderlandów do Francji (1810), bitwy pod Lützen i Budziszynem (1813)</p> <p>– identyfikuje postać Jeana-Baptiste Bernadotte’a</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny z V i VI koalicją antyfrancuską</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do objęcia tronu Szwecji przez Jeana-Baptiste Bernadotte’a</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego postać Napoleona Bonapartego w wielu krajach europejskich owiana jest legendą</p>	<p>– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich</p>
<p>4. Legiony Polskie we Włoszech</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ziemie polskie pod zaborami Sytuacja społeczna Polityka i konspiracja Powstanie Legionów Polskich we Włoszech 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797), powstania <i>Pieśni</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Civita Castellana (1798), utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), bitwę pod Hohenlinden</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>cyrkuł, Agencja, Deputacja Polska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Rimini (1797), bitwy pod Legnano i Magnano (1799), obronę Mantui</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kamera, rejencja, landrat, justycjariusz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Centralizacji (1796), powstanie</p>	<p>– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich</p> <p>– ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Koniec idei Legionów • Znaczenie Legionów Polskich 	<p><i>Legionów Polskich we Włoszech</i> (1797)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie 	<p>(1800), wysłanie legionistów na San Domingo (1802)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których walczyły polskie oddziały – identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza – omawia sytuację na ziemiach polskich po III rozbiore – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – opisuje losy Legionów po 1802 r. 	<p>(1799), założenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800), pokój w Lunéville (1801)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Pawła I, Samuela Bogumiła Lindego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego – charakteryzują sytuację społeczną na ziemiach polskich po III rozbiore – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiore – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej 	<p>Towarzystwa Republikańskich (1798), wznowienie działalności uniwersytetu w Wilnie (1803), otwarcia liceum w Krzemieńcu (1805)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Franciszka Karpińskiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Gorzkowskiego – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona 	<p>sprawy narodowej</p>
5. Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Z Rosją czy z Napoleonem? • Napoleon na ziemiach polskich • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Wojna 1812 roku i jej skutki • Znaczenie Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Księstwa Warszawskiego (1807), konstytucję Księstwa Warszawskiego (1807), upadek Księstwa Warszawskiego (1813) – lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego – omawia ustrój Księstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie „<i>druga wojna polska</i>” – lokalizuje w czasie „drugą wojnę polską” (1812) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Raszynem (1809) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Adama 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Komisja Rządząca</i>, <i>szwoleżerowie</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), zniesienie poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807), zajęcie Warszawy przez wojska rosyjskie (1813) – identyfikuje postać 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wprowadzenie <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1808) – charakteryzuje prorosyjską orientację części polskiej szlachty i magnaterii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków – ocenia możliwości utrzymania polskiej państwowości na początku XIX w.

		Warszawskiego	Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I – lokalizuje w przestrzeni zmiany w zasięgu terytorialnym Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego – omawia znaczenie Księstwa Warszawskiego	Stanisława Małachowskiego – omawia zmiany w sytuacji społeczeństwa Księstwa Warszawskiego – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojnę z Austrią		
--	--	---------------	--	--	--	--